La Mouche. En roman från ett dödsläger

Bokutgåva

Stockholm. Z. Hæggströms förlagsexpedition. 1891

FÖRORD.

Materialet till föreliggande berättelse är hemtadt hufvudsakligast ur Camille Seidens 1884 utkomna bok: ***Les derniers jours de Henri Heine,*** *ur Alfred Meissners:* ***Geschichte meines Lebens*** *och slutligen ur Heines egna verk.*

Jag har sökt ge en bild af den döende skalden och af den gåtfulla kvinna, som satt vid hans sjukbädd under hans sista lefnadstimmar. Jag har sökt psykologiskt förklara förhållandet mellan dem.

Den tid, som bildar bakgrunden till dessa två hufvudfigurer, erbjuder — andligen — mer än en jemförelsepunkt med vår. Och detta har för mig gjort uppgiften dubbelt lockande.

Dikterna, som meddelas, äro — med ett enda undantag — alla öfversättningar från Heine; och jag tror att de alla ha sin gifna plats i skildringen af de båda hufvudpersonernas själslif. Detsamma torde också gälla om de öfversatta prosa-fragmenten, hvilka dessutom böra ega intresse som exempel på den subjektiva stilens gratie och finhet, särskildt i en tid, då objektiviteten blifvit upphöjd till rang, heder och värdighet af dogm, och då mer än en modern diktare visat sig så genomträngd af den demokratiska jemlikhetsidén, att diktarstilen fått sjunka ända ner till den objektivaste handtverkar-nivå. — —

För benäget meddelade hänvisningar till Heine- Mouche-literatur har jag att tacka en af Tysklands förnämsta auktoriteter i hithörande frågor, D:r ***Ernst Elster****.*

Stockholm i Maj 1891.

Ax. L.

Prolog.

Det led mot afton — en af de sista da- garne i Augusti året 1847.

Längst ute på *Le Hâvres* långa, böjda vågbrytare, som likt en vinkande arm sträckes ut emot seglarne på redden, stod en ung man och blickade drömmande mot vester, der solen som en glödande orange sänkte sig mot horisontens dimblå rand.

Tjugofem år kunde han väl vara vidpass. Ansigtet var solbrynt blekt, — fängslande, mera genom sitt uttryck, än genom någon dragens skönhet. Håret var mörkt.

Han hade stått der länge stirrande mot den blåa strimman, som drog sig utåt och försvann — — der den slutade trodde han att sjelfva den mäktiga oceanen tog vid. Detta vatten utan strand, som han såg för första gången, väckte hos honom en underlig stämning, en känsla af att vara bunden till en enda liten punkt i universum. Ty han var en ung man med oroligt blod och en längtan som alltid spände vingarne till flygt utåt, mot det tillkommande, mot lyckans härliga tusenårsrike, som de högst utvecklade af alla tiders ungdom

alltid drömt om och som de skola fortfara att drömma om i årtusenden ännu.

Der låg det kanske, der ute i vester, der den skinande guldfrukten föll i det mjuka blå! Eller der bakom, bortom de stora vidderna, dit alla hvita segel styrde och dit hans blick förgäfves sökte nå.

Han följde med ögonen hvar och en af dessa seglare, som drogo förbi med spända klutar, hvar och en af dessa ångare, som försvunno i ett litet rökmoln vid horisonten. Alla styrde de utåt, utåt mot den vida verlden, der det var ljust och fritt. — Hans egen väg gick åt motsatt håll, inåt, hemåt, mot det som var skumt och trångt — — —

En obetvinglig känsla af nedslagenhet kom öfver honom. Han kunde icke slita sina blickar från detta oändligt vida. Det var som om han velat taga det med sig genom att dricka det in med ögonen.

Men tiden led och han skulle redan samma afton återvända till Paris för att derifrån styra kosan mot öster.

Han vände sig om, gick med dröjande steg längsmed kajen och genom den vimlande Rue de Paris, Hâvres pulsåder, upp emot jernvägsstationen. Han köpte sin biljett och steg in i en kupé. Tåget brusade åstad. —

Han hade setat en lång stund utan att se sig om. Då han slutligen slog upp ögonen, möttes de af ett par andra, som tycktes betrakta honom med en viss skygg nyfikenhet, men som strax vändes bort då de ertappades.

Han fann sig ensam i kupén med en ung flicka. Hon såg ut att vara omkring tjugo år, hade ett friskt ansigte med en liten käck uppnäsa och ett par kloka, blåa ögon. Håret var lockigt och ljusbrunt, drägten enkel men af en stilfull elegans, som förrådde en kvinna med starkt utpräglad individualitet och en odlad smak. Hon satt med fötterna stödda mot soffkanten midtemot; och dessa fötter voro så små, och hela apparitionen var så förtjusande, att den unge mannens mörka stämning med ens försvann.

Han tog sig för att inleda en konversation. Han framkastade åtskilliga anmärkningar på franska, och hon besvarade dem på samma språk. Men så öppnade sig hennes läppar plötsligt till ett småleende — han såg två rader hvita tänder — och i nästa ögonblick sade hon: »Låt oss tala tyska med hvarandra. Jag är en landsmaninna till er.»

Först blef han en smula flat. Det kändes förödmjukande att på detta sätt se sig afslöjad som german, då han trott sig tala det galliska tungomålet med en mycket korrekt accent. — Men i nästa ögonblick instämde han sjelf i hennes godmodiga leende.

»Det är för öfrigt inte första gången något liknande händer mig», sade han. »Jag kom till Paris i början af Februari och mitt första besök gälde en landsman, som säkert också ni känner, åtminstone till namnet. Han bor i Paris sedan 15 år — —»

Hon smålog, ett fint småleende med en lätt nyans af ironi, som stötte honom. Det hade något af verldsstadsbarnets öfverlägsenhet. Det var som om hon velat säga: »Ja, naturligtvis känner jag honom, denne herr Schultze, som bott i Paris hela 15 år! Paris är ju en stad, der man alltid träffas».

»Hans namn är Heinrich Heine», skyndade han sig att tillägga, för att snarast möjligt befria sig från den misstanke om tysk naivitet, hvilken han nyss tyckt sig spåra i hennes leende.

Detta småleende försvann nu med ens, och hennes blå ögon riktades på honom med ett visst nyfiket intresse, då han fortsatte:

»Jag ringde på i hans bostad och blef mottagen af hans vackra fru, som mönstrade mig från topp till tå med sina bruna grisett-ögon.

’Monsieur Eine är utgången, förklarade hon hastigt.

Jag beklagade naturligtvis min otur, nämde mitt namn — Alfred Meissner — sade att jag kom från Leipzig med ett introduktionsbref från Heinrich Laube — — I detsamma stack Heine i högst egen person hufvudet ut om dörren och bad mig stiga in. Han var just nyss hemkommen. ’Min fru släpper aldrig någon tysk in till mig’, skrattade han. ’Hon känner er vid första ögonkast’.

Fru Heine stod bredvid och log ett tvunget leende: ’Ja, min ’erre, jag såg strax, att ni var en tysk’.

’Hur kan ni känna igen oss?’ frågade jag.

’Oh — mon Dieu — på kläderna — på stöflarne — —’

Och Heine skrattade: ’Den tyska stöfveln ser nästan alltid ut som om gamle Hans Sachs hade förfärdigat den’. —»

Han hade följt hennes lifliga lilla ansigtes minspel och iakttagit det stegrade intresset deri. Nu frågade han sig sjelf med en ung poets lätt uppflammande fåfänga: känner hon mitt namn?

»Berätta mig mera om Heine!» Hon sade det i en ton, som hade något af ett bortskämdt barns bedjande förtrolighet. »Och om er sjelf», tillade hon.

Hans hjerta började klappa med hastiga, förväntningsfulla slag. Detta artade sig ju till ett äfventyr! Och han var ung.

Men han tvingade sig till att småle med en stänk af samma fina ironi, som han trott sig finna i hennes leende nyss.

»Först en fråga! Kände också ni igen mig på min fosterländska rock eller min sachsiska stöfvel?» — Han visste med sig, att han var klädd i fransk drägt, från topp till tå.

»Nej, på er sachsiska franska.» — Hon besvarade hans leende.

»Tillåt mig återbörda komplimangen! Ni har bott länge i Frankrike — icke sant? Jag skulle ha märkt det på er tyska, äfven om er apparition hade varit mindre parisisk.»

Hennes från början, trots all vänlighet, en smula reserverade sätt hade så småningom undergått en påtaglig förändring. Alltifrån den stund han nämde sitt namn, märkte han, hur hon sjelfmant kom honom närmare och närmare.

»Ja, jag har bott här i många, många år», svarade hon, »och det är nu mycket länge sedan jag talade mitt modersmål. Jag var ett barn när jag kom till Frankrike.»

Hon hade varit i Hâvre för att följa några vänner, som inskeppat sig der till resan öfver oceanen. »Jag kunde ha farit med» — hennes röst fick en lätt melankolisk klang, när hon sade det — »ja, det hade kanske varit bäst för mig, om jag farit med. Men när man lefvat länge i Paris, har man så svårt att skiljas från den staden.»

De talade om det fjerran landet i vester, dit hvarje år tusentals menniskor drogo från det tyska fosterlandet. Hvad under att de sökte sin lycka i fjerran, då alla lefnadsmöjligheter tycktes vilja vissna der hemma under den mäktiga reaktionens allt förkväfvande tryck.

I denna punkt funno de hvarandra. Han föll in och blef vältalig. Han märkte, att denna unga flicka var besjälad af samma brinnande frihetslängtan, som han sjelf. Hvarje hennes ord bar vittne derom. Allt hvad

hon sade tycktes honom så egendomligt och så själfullt; det var så varmt och så kändt, men föreföll på samma gång så genomtänkt och klart.

Han satt och såg på detta tjugoåriga ansigte, som hade den första ungdomens hela friskhet; och han kände sitt hjerta svälla. Detta unga ansigte och detta mogna förstånd bildade tillsammans ett väsen, hvars like han aldrig förr tyckte sig ha sett.

Det hade blifvit sent och aftonen var kylig. Han svepte med en smekande rörelse sin pläd kring hennes små fötter, som ännu behöllo sin plats på den motsatta soffkanten. Det blef skumt; och det var som om hon blifvit blekare dervid. Men ur skymningen blickade hennes ögon emot honom med ett varmt uttryck, och hon lyssnade andlöst till hans ord.

Han blef vek; han blef varm; han berättade henne om sitt lif.

Han var en diktare från Böhmens land. Han var född i ett litet hvitt hus i närheten af de varma källorna i Teplitz; och han hade vuxit upp i det svarta Prag, Böhmens minnesrika hufvudstad.

Der hade han, för ett år sedan, blifvit promoverad till medicinæ doctor i Carolinums ärevördiga högtidssal. Klädd som en ung Faust, i svart mantel och knäbyxor, silkesstrumpor och skor med spännen, med värja vid sidan och strutsfjädersvajande barett under armen, hade han mottagit den tunga gyllene kedjan kring sin hals och trädt på högra handens ringfinger den gyllene ring, som betecknade, att han från den stunden invigde sitt lif åt vetenskapen.

Men hans ungdoms älskade var icke den medicinska vetenskapen. Han hade redan länge lefvat i en fri förbindelse med sånggudinnorna. Tjugo år gammal hade han sändt sin första diktsamling ut i verlden. I Leipzig funnos två bokförläggare, som brukade taga sig af unga, debuterande författare, trycka deras arbeten på tunt papper och betala dem sex friexemplar i honorar. De buru båda så betecknande namn. Det var som om en ödets ironi placerat dem en på hvardera sidan om ingångsporten till den tyska literaturen — likt två afskräckande allegoriska figurer vid ingången till Dantes helvete. Den ene hette *Kummer* och den andre *Hunger.* — För sin del hade han valt herr Kummer, och hans första »Dikter» voro Sorgens barn. —

Sedan han afslutat sina fackstudier slog han sig ner i Karlsbad, men icke som praktiserande läkare utan som producerande diktare. Der hade han förra sommaren skrifvit en större dikt med ämnet hemtadt ur Böhmens historia, *Ziska*, en skildring från hussiterkrigens dagar.

Ziska hade kommit ut mot slutet af förra året. Den hade väckt uppseende och den hade strax blifvit förbjuden i Österrike. Det fans en del brandstoff i boken. Hur skulle man kunna vara ung i dessa förtryckets tider utan att af hjertans grund hata detta förtryck, som likt en tyngande hand låg öfver det kufvade Europa — värst öfver Österrike, der Metternich regerade.

Han hade nog vetat på förhand, att Ziska skulle bringa honom i konflikt med den österrikiska rättvisan. Han hade också vetat, att dess publicerande skulle förorsaka en brytning emellan honom och hans far. Också hans sociala ställning skulle derigenom rifvas upp. Förföljelser, slitningar, förödmjukelser väntade honom från alla håll. — Han hade skickat sin bok ut i verlden ändå. Och så hade han gripit till vandringsstafven.

Han skildrade sitt uppehåll i Leipzig, der han träffat åtskilliga literära notabiliteter, i Dresden der han gjort bekantskap med andra: Auerbach, Richard Wagner, Robert Schumann, Karl Gutzkow, Heinrich Laube m. fl. Wagners Tannhäuser hade då nyligen uppförts för första gången. Han skizzerade i få ord textens innehåll. Han hade bevistat första uppförandet af Laubes »Karlsschüler» och Gutzkows »Uriel Acosta». —

Den unga flickan lyssnade andlöst till hans berättelse. Hon var väl bevandrad i den moderna tyska

literaturen och af alla dessa namn var henne intet främmande. Det var tydligt, att han växte för hennes inbillning, medan han talade. Hennes blick blef varmare och varmare; och när han skildrade sin hastiga flykt från Dresden, såg han hur hennes ögon fuktades.

Det var en afton i början af Januari. Han hade tillbringat den i sällskap med Wagner jemte en del andra konstnärer och vandrande nu med raska steg hemåt, då han alldeles i närheten af sin bostad blef tilltalad af en honom obekant mansperson, en beskedlig barberare, som berättade, att ett par poliskommissarier för några timmar sedan brutit sig in i hans logis, der de nog redan hunnit lägga beslag på hans papper. Utanför porten höll en droska, beredd att transportera honom till en annan, säkrare bostad — —

Den hederlige barberaren hade väntat honom ett par timmar, i kyla och slask, för att bringa honom dessa underrättelser.

Samma afton afreste han från Dresden, medan de båda polisherrarne ännu otåligt afbidade hans ankomst hemma i hans rum. — —

Från början af Februari hade han bott i Paris och lefvat i flitigt umgänge med en man, till hvilken han såg upp med en gränslös beundran och kärlek. Han beundrade i Heinrich Heine icke allenast det stora snillet utan också den stolta, fläckfria karaktären — och den hjertegoda menniskan! —

Han sade detta sista med särskildt eftertryck, ty han var beredd på opposition från hennes sida. Men hon nickade endast emot honom och log.

Han fortsatte:

Ja, han var hjertegod, denne man, om hvars elakhet de tyska tidningarnes korrespondensafdelningar hade så mycket att förkunna. Han var den mest hängifne och uppoffrande vän för de få, som en gång kommit att stå honom verkligt nära — för alla dem, som sökte honom, drifna af ett renare motiv än de landsmän, hvilka i lyckans dagar trängde sig in i hans bostad utan annan afsigt än den: att hemta sig ett stycke guld ur hans börs eller från hans läppar.

Heinrich Heine var fattig och ensam nu; alla de myggor, som dansat i glansen kring hans namn, hade småningom försvunnit. Han var icke längre den populäre diktare han varit en gång. Det stora tyska fäderneslandet hade utstött honom, och hatet hvisslade kring hans namn från höger och venster. Den diktarskola, hvilken förr satt sin ära i att hylla honom som sitt största namn, var sprängd, krossad, tillintetgjord, kväfd i sin linda af den mäktiga reaktionen. Dess medlemmar hade alla gått till Canossa för att kyssa den hand, som slog dem; och de voro nu skingrade som agnar för vinden. — En enda hade mottagit dråpslaget midt i ansigtet utan att blinka; det var den man, som det drabbade hårdast. Men derför stod han också för den yngsta generationen — han, den landsflyktige — hufvudet högre än alla de andre, som tiggt sig till ett stycke bröd af det tyska fäderneslandet. —

Han hade talat så varmt derför, att han trodde sig ha en fördom att bekämpa. Denna unga flicka kunde icke ha undgått att taga intryck af alla de elaka rykten angående Heine, hvilka cirkulerade, muntligen och skriftligen, öfverallt i Tyskland.

Men i stället för den min af förvåning, som han väntat sig, såg han hennes ansigte lysa upp af den varmaste sympati och hon räckte honom sin hand till tack.

Han hade just uttalat hennes egen innersta mening. Hon hade dyrkat Heine så långt hon kunde minnas tillbaka — ända sedan hon var barn, då hennes mor en gång skänkt henne »Sångernas bok» till födelsedagsgåfva. Dessa dikter hade på hennes sinne gjort ett intryck, som aldrig utplånats; sedan dess hade hon läst hvarje rad han skrifvit och så mycket hon kunnat komma öfver af hvad som skrifvits *om* honom.

Hon hade också läst många af de illvilliga korrespondenserna i de tyska tidningarne; men hon trodde dem aldrig. Hon älskade honom, hon afgudade honom. — För några år sedan hade hon sett honom fara genom Champs elysées i en droska, vid sidan om en dam, som hon antog vara hans hustru. Som en drömsyn strök vagnen förbi — hon mindes icke annat än en svart, blank hatt och ett blekt ansigte — —

Hon var så vacker der hon satt och talade varma, hänförda ord om allt det, som han älskade. Han tyckte, att värmen i hennes ord strömmade rakt in i hans bröst och smekte någonting der inne. Han kände sig stolt, glad, lycklig.

Han satte sig vid hennes sida, tog hatten af hennes hufvud och lade det in mot sitt bröst. Hon lät det ske. Då och då strök han med sin hand smekande öfver hennes kind. Det var som om hon icke märkt allt detta, som om han afledt hennes uppmärksamhet derifrån genom allt hvad han hade att förtälja.

»Berätta mer — mer!» sade hon så fort han tystnade. Och han fortsatte att tala. Hennes intresse dref honom framåt.

Tåget brusade genom natten. Timmarne flögo förbi. Och under dessa korta timmar öppnade han sitt hjerta på vid gafvel för denna främmande kvinna, som han i dag såg för första gång — gaf henne utan tvekan och utan skygghet ett stycke af sin unga, flammande själ. —

Hon låg så stilla emot hans bröst; endast barmen höjdes och sänktes vid hennes regelbundna andetag. Han undrade om hon sof. Han ville böja sig fram och trycka en kyss på hennes läppar ... då såg han plötsligt på afstånd det dallrande ljusskenet i luften öfver Paris, och han ryckte till af förvåning, så underbart kort hade denna långa färd förefallit honom. Vid hans rörelse lyfte hon upp hufvudet och utstötte ett litet rop: »Så tiden har gått!»

Ja, tiden hade gått! Så hastigt, att han icke ens hunnit med att kyssa henne — nu var det för sent. Ånghvisslan ljöd, och tåget ryckte öfver vexlarne, som ledde in till Nordbanestationen.

Hon reste sig upp, satte sin hatt på hufvudet och ordnade sitt hår framför en liten spegel, som hon tog upp ur fickan. Han lemnade henne handskarne; men innan hon tog dem på, drog hon från en af sina fingrar en liten guldring med en grön sten.

»Tag den här», sade hon, i det hon såg på honom med sina varma, glänsande ögon. »Den är just ingenting värd, men behåll den ändå till minne af vår färd i dag. Ni skall då tänka på mig en och annan gång, när ni sitter derhemma i Tyskland och drömmer».

»Det här är ju alldeles som i romanerna», sade han i det han stack ringen på sitt lillfinger.

»Ja, lifvet har väl också sina små romaner! — Det lät förtjusande snusförnuftigt.

Han smålog:

»Men ert namn? Ni skall väl åtminstone säga mig hvad ni heter. Det brukas — i romanerna.»

Hon skakade på hufvudet.

»Hvad behöfver ni veta mitt namn? Ni reser ju i morgon. Om ni stannade vore det en annan sak. Men nu — — reser ni verkligen?»

Det var som om hon velat öfvertala honom att stanna; tonfallet var smekande, lockande, fullt af löften — — och han greps af längtan efter den der kyssen, som han icke hunnit med att taga under denna långa färd. Han såg på henne med flammande ögon — — — men i nästa minut sänkte han dem mot golfvet. Han tänkte på

sin mor der hemma i Prag; hon väntade honom otåligt på sin sjukbädd.

»Ja! Jag reser i morgon», sade han med tillkämpad fasthet. »Eller i öfvermorgon tilllade han med ett halft omedvetet hopp.

»Och ni kommer inte igen?»

»Troligen icke med det första.»

»Då behöfver ni inte heller veta mitt namn.»

»Jo!» protesterade han energiskt. »Jag skall väl åtminstone ha ett namn att knyta detta minne fast vid.»

»Nå, kalla mig Margot. Det är ju tillräckligt. Mitt familjenamn behöfver ni inte veta. Margot heter jag.

»Så farväl då, käraste Margot.»

»Farväl.»

Tåget hade stannat och kupédörren slogs upp. Hon räckte honom sin hand och steg ner på perrongen, der hon mottogs af en klunga väntande damer.

Han stod och såg efter henne tills hon försvann i vimlet; så gick han hemåt med dröjande steg. Han kände en underlig tomhet i bröstet. Det var som om lyckans sommarfågel ett ögonblick fladdrat honom förbi — utan att han sökt fånga den med sin hand.

———

II.

Det var en vårmorgon, i början af April 1849.

Alfred Meissner var åter i Paris. Han satt just i sitt anspråkslösa rum i Cour du Commerce vid sin anspråkslösa frukost, som emellertid tycktes upptaga hans intresse i mycket ringare grad än det tidningsblad, han höll uppslaget framför sig. Det var Proudhons »Folkets röst», numera, efter Proudhons flykt, utgifvet af Alexander Herzen.

Dagens nummer innehöll en artikel skrifven med Proudhons flammande stil; det var derför kaffet hade fått kallna på bordet; det var också derför Jeans första, lätta knackning på dörren blifvit opåaktad. Nu kom garçonen in, närmade sig med smygande steg och stod bugande framför den läsande, med ett uttryck af tjenstvillig hemlighetsfullhet i sitt svartmuskiga ansigte. — Meissner såg upp.

»Der är en ung dam der ute, som önskar tala vid er, monsieur.»

»En ung dam?»

»Ja, en ung, vacker dam!» hviskade Jean diskret.

»Nå, bed henne stiga in då. Och tag ut det här» —– han pekade på frukostbrickan.

Han reste sig upp och kastade en blick öfver sitt tarfliga rum. Han undrade, hvem det kunde vara, som fallit på den idéen att uppsöka honom här. Han visste sig icke ha några kvinliga bekantskaper.

Nu gick dörren upp och han igenkände strax i den unga dam, som trädde in, sin lilla reskamrat från Hâvre.

Hon flög emot honom som om hon velat kasta sig rakt i hans famn, men då hon såg det uttryck af förvåning, som han förgäfves sökte dölja, hejdade hon sig plötsligt och räckte honom endast sin hand.

»Jag undrar, om ni efter så lång tid ännu kommer ihåg ert ressällskap från Hâvre», sade hon rodnande.

»Men — men — hur visste ni, att jag var i Paris? Hur har ni fått reda på, hvar jag bodde?»

Hon ryckte på axlarne.

»En slump! Jag brukar ibland besöka den tyska bokhandeln för att se, hvad nytt som kommit ut i literaturväg. Man sade mig, att ni var i Paris. Jag frågade efter er adress — och här är jag.»

Nu först hade han hunnit hemta sig så pass från sin öfverraskning, att han kom sig för att mottaga hennes hand, som han tryckte med en älskares ömma hänryckning, medan hans blickar smekande gledo öfver hennes förtjusande lilla ansigte.

»Och ni har sökt upp mig här i detta aflägsna kvarter? Ni har då inte glömt mig under den här långa tiden? Och ni brydde er verkligen om att träffa mig?»

»Ja», sade hon med en blandning af vekhet och skälmskhet. »Men det var dumt af mig — — Jag ser, ni bär inte längre min ring».

»Den blef för liten.»

Han stod och såg på detta hemlighetsfulla, intagande väsen, vsom nu för andra gången stigit fram och korsat hans lif. Han tänkte på deras första möte — och han tänkte på hennes ring, som han lemnat der hemma i Prag bland sina öfriga souvenirer i en ask af silfver, mellan en sidenrosett, som tillhört den firade sångerskan Marietta Alboni och en liten hårlock från Celestes vackra hufvud. Han hade aldrig drömt om, att något af dessa minnen från hans förflutna skulle stå upp igen.

Och der såg han henne nu lifslefvande framför sig, den underbara, den förtjusande lilla Margot! Hon hade kommit till honom af egen fri vilja, hade kommit till honom med en min, som tycktes säga att hon var hans, att hon älskat honom under den tid som gått och längtat efter den stund, som kommit. Var det *detta*, hennes ring betydt, den fina guldslingan med den gröna stenen? Att hon skulle uppenbara sig för honom så här, en vacker vårmorgon, när han minst anade det — dala rakt från himmelen ner i hans famn.

Han sträckte ut sina händer emot henne.

»Margot!« sade han blott. Och i nästa ögonblick lågo hennes armar kring hans hals och hennes lilla hufvud mot hans bröst.

— — —

Det blef en tjusande vårmånad.

De träffades hvarje dag under Luxembourgträdgårdens gröna kastanjer och gjorde små utflykter i hvarandras sällskap — till Auteuil, till St. Cloud, till Enghien, till Fontenay aux Roses.

Hon var så munter och så glad. Det var som om hon haft famnen full af lifsglädje, och i många år gått och längtat efter att få strö ut den. Och hon strödde den öfver honom med fulla händer. Hon tycktes just skapad för ett sådant lif, i frihet och skönhet. Hon egnade icke en tanke åt framtiden.

Men hon var honom en gåta. Han hade observerat, att hennes toalett var rikare än förr; han märkte också, att

hon icke gerna gick till fots genom Paris' gator. Och sitt namn dolde hon lika omsorgsfullt som förut.

»Hvad gör namnet till saken», sade hon. »Hvad behöfver du bry dig om, hvem jag är och hvad jag heter? Jag är din Margot. Är det icke nog?»

Han hade måst lofva henne, att aldrig anställa några efterforskningar, att aldrig följa henne, då hon gick ifrån honom. Och han höll sitt ord.

Men han grubblade ständigt öfver denna gåtfulla uppenbarelse. Hvem var hon? En vanlig kvinna var hon icke. I bildning och intelligens stod hon himmelshögt öfver alla andra, som han träffat. Men hvarför denna hemlighetsfullhet? Hvilka skäl hade hon att så energiskt bibehålla sin mystiska anonymitet också inför honom, åt hvilken hon från första stund hängifvit sig med en obegränsad ömhet och tillit? Han visste icke ens, i hvilken del af staden hon bodde. När hon skildes ifrån honom, försvann hon i ett fullständigt mörker, der han icke kunde nå henne. Han hade endast att vänta tills hon sjelfmant och frivilligt åter trädde fram derur.

Han grubblade och grubblade, men kom icke till klarhet. Och tviflet vaknade inom honom. Älskade hon honom verkligen? Var det någonting annat än en slump, som fört dem samman? Hade hon verkligen från deras första möte under halftannat år gått och gömt på en verklig, äkta tillgifvenhet? — Han trodde det icke.

Och ändå! Det var en så egendomlig själfullhet i detta förhållande. De hade samma intressen, för allt det unga och starka, som varit uppe i tiden, men som nu så småningom åter kufvades, trycktes till jorden af maktens brutala hand. De hade båda med samma längtan och samma hopp sett Europa flamma upp i lågor under det år, som gått. Hon hade på nära håll iakttagit revolutionen i Paris; han hade aktivt deltagit i Marsrörelserna hemma i sin fädernestad Prag. Sedan Juni hade han följt Frankfurter-parlamentets förhandlingar; också denna gång hade han måst gripa till flykten hotad af rättslig förföljelse för det han under de stormiga Oktoberdagarne sjungit en frihetssång för sitt tyska fosterland.

Han hade så mycket att berätta från frihetskampen der hemma, och hon lyssnade alltid till hans ord med samma tysta hänförelse som under resan från Hâvre, då hon låg med sitt hufvud mot hans bröst. Öfver förhållandet mellan dem hvilade i det hela taget samma stämning som öfver detta första möte; det hade endast kommit någonting annat, någonting mera till: han glömde aldrig nu att fånga lyckans förbifladdrande sommarfågel.

Hennes intresse för den tyska literaturen och för dess berömde män var lifligare än någonsin och han måste berätta om alla de remarkabla personligheter, han kommit i beröring med under det gångna året. Han talade om den oförliknelige Ludvig Feuerbach, med hvilken han dagligen sällskapat i en af Frankfurts ölstugor, om Robert Blum, vensterns ledare i Frankfurterparlamentet, som nyligen blifvit skjuten på furst Windischgrätz' befallning — en våldsbragd så skändlig, att harmen deröfver borde ha stuckit Europa i brand från Rhen till Donau. Han skildrade Karl Marx och Ferdinand von Freiliggrath, som han träffat i Köln, Georg Herwegh, hvars bekantskap han gjort i Paris. Han beskref sin vän d:r Schütte, revolutionens farande stormfågel — och först och sist talade han om Heinrich Heine, som han återsett i Paris, lidande, döende.

Han skildrade sitt första besök hos sångarsvanen i Rue d'Amsterdam.

Han beskref den sjukes lidanden med ord från hans egen mun: de långa nätterna, då han vred sig i obeskrifliga marter — och sjelfmordstanken kom krypande i mörkret, frestande honom att söka lindring, befrielse. — »Det hvilar en förbannelse öfver Tysklands diktare!»

Och när hon med tårar i ögonen sporde efter orsaken till Heines lidanden, kysste han hennes skälfvande läppar och svarade henne med Heines egna, vemodiga ord:

»Kvinnorna! Se bara på dem! Hur blomstra de icke! Det är blommor, som icke skadas, hvarken af solens brännande strålar eller af nattens kalla dagg. I deras kalkar berusa sig tusentals fjärilar, men doften svinner icke ändå, och färgerna slockna icke. Det blir höst; blommorna prunka ännu lika sköna — men någon fjäril ser man icke längre till.» —

Om Heine tycktes hon aldrig få höra nog. Oupphörligt ledde hon samtalet in på sin älsklingsdiktare. Hon ville veta allt om honom, hvarje minsta småsak, hvarje ord, han talat.

Och Meissner skildrade gång på gång med sympatiens varmaste ord sin döende vän och mästare, skildrade hans bleka, lidande ansigte, skildrade det underbara leendet, som ständigt lekte i hans munvinklar — ironiens ytliga leende, som glittrade öfver en guldgrund af hjertegodhet.

Ofta när han såg henne sitta der vid sin sida, med flammande kinder och glänsande ögon, lyssnande andlöst till hans berättelse, kunde det komma öfver honom en stickande känsla. Det föreföll honom som om han sjelf krympte samman under sin skildring och som om hennes intresse samlades kring honom endast och allenast för de stormäns skull, som han stått i beröring med.

Då hände det, att han plötsligt lutade sig fram emot henne, såg henne in i ögonen och sade:

»Hvem älskar du mest, Heine eller mig?»

Och hon svarade, småleende skälmskt:

»Dig — ty dig *har* jag.»

Så slog hon sina armar kring hans hals och tryckte sig häftigt in till hans bröst.

Han såg henne tankfullt, forskande in i de blå ögonen:

»Du hör till det slags kvinnor som älska literaturen så högt, att de *måste* skänka sin kärlek åt någon af sitt lands diktare.»

»Literaturen?» — sade hon högst eftertänksamt — »åhja. Men friheten högst af allt!»

»Friheten?» skämtade han. »Ja, naturligtvis! Eftersom din frihetskärlek gjort dig till älskarinna åt en af ditt fosterlands frihetsmän.»

Hon blef med ens blossande röd.

— — —

På morgonen den 5:te Maj stod hon på Nordbanestationens perrong och fäste med darrande händer en liten violbukett i hans rockslag.

»Tänk på mig så länge den doftar», sade hon med ett försök att slå bort sin rörelse i ett skämt.

»Den kommer att dofta länge — länge.» »Hvem vet? — Man vet ingenting.» »Nej, man vet ingenting. Icke ens, när vi träffas nästa gång. Det blir kanske förr än vi ana nu.»

»Kanske! Lifvet är så underligt.»

»Då har du glömt mig, Margot.» Hon skakade på hufvudet.

»Nej.»

Och tåget gick.

———

III.

En kväfvande het sommardag i Juli 1850, gick Alfred Meissner genom Regentstreet i London. Det var vid den tiden på dagen, då den fashionabla verldens damer bruka göra sina uppköp i de eleganta modevarumagasinen. Trottoarerna vimlade af promenerande, hvilka allt som oftast stannade utanför butiksfönstren för att mönstra de rikedomar af siden och spetsar, guld och juveler som prunkade der innanför.

Ute på gatan rörde sig ett oafbrutet tåg af lysande ekipage. Ett af dem stannade just framför en juvelerarebutik, och två damer stego ur, en äldre och en yngre. En betjent i livré stod med hatten i hand vid vagnsdörren.

Vid första ögonkast hade Meissner i den yngre af damerna igenkänt Margot.

Han skyndade fram emot henne och helsade:

»Det hade jag minst af allt väntat!» sade han gladt, »att jag skulle återse er här i London!»

»Ni misstar er, min herre!» Den unga damen såg på honom med en mycket förnäm min. »Jag har icke det nöjet att känna er!»

Och hon försvann in i butiken.

Han stod kvar och såg efter henne. Kunde det vara möjligt, att han misstagit sig? Nej! Han kände henne alltför väl. Det var Margots röst, Margots rörelser — Margots var hvarje drag i detta ansigte, hvarje linje i denna lilla spensliga figur. Hon var klädd i siden och dyrbara spetsar; hon var klädd som en dam ur stora verlden; hon åkte efter fyra hästar med livréklädd kusk och livréklädd betjent på bocken; men det var ändå hon, alldeles samma lilla Margot, som så ofta delat hans anspråkslösa frukost på en af restauranterna i Quartier latin i Paris. Det var hon, som med darrande hand fäst violbuketten vid hans rockslag den der Majdagen för ett år sedan, då han lemnade Paris. »Tänk på mig så länge den doftar!»

Hvad hade hon haft för skäl att förneka bekantskapen nu? Den gamla damens närvaro? Troligen. Men ändå! Det hade icke ens lyst upp i hennes lilla ansigte. Detta ansigte hade ingenting annat uttryckt, än den iskalla förvåning, hvarmed en dam af verld möter en främlings tillnärmelser.

Och åter dök den gamla frågan upp, öfver hvilken han så ofta förgäfves grubblat. Hvem var hon?

Hon hade sagt sig älska honom. Hon hade sofvit vid hans barm. Hon hade gråtit när de skulle skiljas. Och nu?

Han smålog — ett leende fullt af bitterhet och medlidande.

»Lifvet är så underligt.» — Han tyckte sig ännu höra tonfallet i hennes röst, när hon sade det. Ja, lifvet var underligt. Och kvinnorna underligast af allt!

Han började hvissla och gick vidare.

LA MOUCHE.

I.

Det var en junidag 1855. Öfver Paris hvälfde sig en mjölkblå sommarhimmel med drifvande florslätta skyar; solen stod högt på fästet och kastade en oändlighet af värme och ljus öfver Tuilerieträdgårdens sandade gångar och saftiga gröna gräsmattor.

Ensam på en stenbänk i skuggan af ett blommande akasieträd, hvars krona tecknade sig mot luften som ett virrvar af konstfullt knypplade spetsar, satt en kvinna och följde med ett par par stora, drömmande ögon springvattnets tusen gnistrande diamanter, som dansade upp och ner i det klara blå.

Hon hade gått sig trött på verldsstadens vimlande boulevarder och vikit af hit in för att söka hvila och svalka. Här inne var det lugnt. Det feberaktiga lifvet på gatorna, skriken och ropen, vagnarnes buller och de tusen brådskande menniskornas fotsteg — allt detta trängde hitin endast som ett dämpadt sorl; och luften under trädens kronor var svalkande och ren.

Sparfvar och dufvor hoppade, sprungo, flaxade af och an i det våta gräset. På bänkarne sutto bonner, med hvar sin barnvagn framför sig. En och annan ledig blusman läste sin tidning i skuggan af ett träd. En och annan uniformerad medborgare lät sin älskvärdhet spela öfver någon näpen bonne. Det var som en landtlig idyll midt i hjertat af verldsstadens bullrande lif.

Då och då kom en flock lekande barn stormande förbi bänken, der den unga kvinnan satt, och hon följde dem med ett egendomligt uttryck, på samma gång varmt och skyggt, i de blå ögonen.

Hon tycktes vara omkring 25 år. Kring hennes lilla fågelansigte med de stora drömmande ögonen och den skälmska uppnäsan hängde det ljusbruna håret i lockig rikedom. Det var ett ansigte, i hvilket alla kontraster tycktes ha stämt möte: käckhet och vemod, stormande lefnadslust och resignerad sorg. Dragen voro mjuka som ett barns, hyn var sjukligt blek, munnen liten och väl bildad, med ett par röda läppar som tycktes törsta efter lifvets lycka; men kring denna lefnadsglada mun hade lifvets tunga hand rispat två skarpa, nålfina streck.

Det lilla ansigtet beherskades fullständigt af de stora blå ögonen, hvilkas uttryck alltid låg som en reflex öfver dragen.

Hon var klädd enligt tidens mod. Öfver sin mörka sidenklädning bar hon en mantilj af svarta spetsar. Underärmar af hvit lenong pöste fram från armbågen till handleden. Ett luftigt konstverk af svarta spetsar låg lätt öfver hennes hår. I ena handen höll hon sitt parasoll, i den andra ett hoprulladt nothäfte, sirligt ombundet med ett ljusrödt sidenband.

Allt i hennes drägt och hållning tycktes antyda parisiskan; blott icke ögonens germaniskt-drömmande uttryck.

Hon hade setat der länge. Nu såg hon på klockan, reste sig upp och började gå framåt, med små korta steg genom den breda midtallén. Den spensliga figuren i den svarta drägten tecknade sig som en liten insekt mot den hvita sanden i det oändliga perspektivet.

Hon stannade ett ögonblick vid midtpaviljongen framför Foyatiers Spartacus, som med en hotande åtbörd lyfte sin knutna bronshand mot Tuileriernas slott. Det var som om denna bildstod väckt något minne till lif, ty hela hennes ansigte lyste plötsligt upp. Men det slocknade hastigt — hon vände sig om och gick vidare, gick öfver den solstekta Place de la Concorde, der fontänerna plaskade och den jättelika solvisaren, obelisken, höjde sig mot himmelen. En oafbruten fil af vagnar körde förbi; de fleste togo vägen in emot

Champs elysées.

Hon gick en stund framåt, i skuggan af de åldriga träden. Midt emot det nyuppförda industripalatset vek hon af åt höger och stannade till sist framför ett fem våningar högt hus i Avenue Matignon.

»Monsieur Heine?» frågade hon portvakten.

»Femte våningen, min fru.»

Hon började mödosamt stiga upp för trapporna och stod slutligen med klappande hjerta utanför den angifna dörren; ringde på en klocksträng, hörde tunga steg der innanför och såg dörren öppnas af en äldre, grofväxt kvinna, med en svart hufvudduk öfver sitt gråsprängda hår.

»Tar herr Heine emot?»

Den gamla skakade på hufvudet och mumlade några obegripliga ord.

»Hvem är det?» hördes nu en kvinnoröst i gällaste diskant inifrån rummet, och ett fetlagdt, rundt kvinnoansigte visade sig i dörren.

»Jag heter fru Selden och — —»

»Var så god och stig in.»

Den främmande trädde in i ett rum, som tycktes vara ett mellanting mellan en salong och ett hvardagsrum. Möbleringen var mer än enkel, och möblerna tycktes alla ha sett sina bästa dagar. Öfver soffan hängde ett porträtt i olja, synbarligen ett ungdomsporträtt af den matrona, som nu sjelf stod der nedanför, lifslefvande, korpulent och trivial.

»Min man kan tyvärr inte ta emot. Han är så sjuk så — —»

Denna robusta företeelse med det enfaldiga ansigtsuttrycket och den friska färgen var således hans hustru! Den främmande hade svårt att dölja sin förvåning, så föga motsvarade verkligheten den bild, hon i sin fantasi danat sig af fru Mathilde Heine, parisergrisetten, som förmått fängsla den tyska literaturens bortskämde don Juan för lifvet. En blek skönhet, med mörka gåtfulla ögon, något själfullt och månskenstrolskt — så hade hon tänkt sig henne. Och der stod nu i stället den förkroppsligade prosan, bredbent och elegant — och hon var maka åt romantikens döende sångarsvan!

Fru Heine betraktade den främmande med ett frågande uttryck i sina bruna ögon. Hon såg ut som om hon med sin breda kropp velat hindra allt vidare framträngande.

»En ung kompositör, som jag träffat i Wien, har gett mig i uppdrag att öfverlemna detta lilla häfte till den diktare, hvars sånger inspirerat honom till dessa kompositioner.»

Den främmande talade i kort, afmätt ton. Hon hade trott, att hon skulle få se honom ett enda ögonblick, den store skalden, som hon älskat och beundrat så länge hon kunde minnas tillbaka. Hon hade icke gjort sig några illusioner angående detta besök. Hon visste ju, att han var sjuk, döende. Men hon hade nog ändå gått och burit på en hemlig förhoppning, att hon skulle få stå vid hans sjukbädd ett par sekunder, och redan detta hade förefallit henne vara en så stor lycka, att hennes hjerta klappat med hörbara slag hvar gång hon tänkte derpå. — Nu var det förbi. Nu visste hon, att hon icke skulle få se honom; och missräkningens bitterhet sammansnörde hennes bröst.

»Jag får tacka så mycket — min man skulle säkert ha blifvit mycket glad — — men han är så sjuk så —»

Den främmande stod i begrepp att gå. Med denna kvinna, som var hans hustru, hade hon ingenting att skaffa. En ömsesidig, instinktlik antipati stod emellan dem från första stund.

En häftig ringning hördes från det angränsande rummet. Fru Heine förändrade icke en min, men den gamla kvinnan i svarta hufvudduken skyndade ditin och lät dörren stå på glänt.

»Bed den främmande damen stiga in», ljöd en manlig röst med ett skarpt och nervöst tonfall der inifrån. Fru Heine drog sig tillbaka, lemnande vägen fri, och den främmande gick genom salen hän mot den halföppna dörren i fonden.

Hon trädde in i ett rum så skumt, att hon i början ingenting kunde urskilja. Drifhustemperaturen der inne gjorde, att blodet steg henne åt hufvudet. Hon trefvade med handen framför sig och fick tag i ett föremål, som hon strax derpå urskilde vara en skärm. Hon gick förbi den och såg der bakom en låg bädd, mot hvars hvita hufvudkudde en mans ansigte otydligt aftecknade sig. Strax derefter höjde sig en hand ur dunklet och sträcktes emot henne.

»Ni kommer der nerifrån, hör jag?» — Han sade det med ett vemodigt tonfall, och hon tyckte sig förnimma liksom ett svagt eko af en suck, som dog bort.

»Ja, jag har fått i uppdrag att öfverlemna» — hon kunde icke finna ett ord mer. Hon visste knappt hvad hon sade, så upprörd var hon i detta ögonblick. Hon räckte nothäftet med det sirliga röda sidenbandet ner mot sängen och det mottogs af samma bleka, genomskinliga sjuklingshand, hvars mjuka tryckning hon nyss förnummit.

»Är ni fransyska?» frågade han.

»Ja och nej. Jag är född tyska, men jag har lefvat min mesta tid här i Paris.»

Hennes ögon hade börjat vänja sig vid den skumma dagern och hon såg nu, hur mannen i sängen löste upp sidenbandet kring notrullen och lyfte upp hufvudet från kudden för att kunna läsa.

Hon såg och såg på detta egendomliga hufvud — ett lidande Kristushufvud från någon af de italienska mästarnas taflor. Pannan var ett mästerstycke af naturens modelleringskonst, dragen voro af en regelbunden fängslande skönhet och föreföllo yngre än hon tänkt sig dem; men de förlamade ögonlocken gåfvo ett liflöst och dödt uttryck åt hela ansigtet, sådant det aftecknade sig mot den hvita hufvudkudden, inramadt af ett gråsprängdt, kortklippt helskägg och af det mörkbruna håret, ur hvars rikedom ett och annat enstaka silfverstrå glänste fram.

»Säg någonting» — afbröt han nu tystnaden med samma nervösa, en smula otåliga, uttryck, som förr. »Jag tycker så mycket om er röst — den här så mjuka och vackra tonfall.»

Hon lyste upp.

»Hvad skall jag tala om?» sade hon sakta och dröjande. »Jag känner samma lust att tala hellenernas tungomål, som ni sjelf har berättat, att ni kände inför Goethe i Weimar. Och mina blickar dragas ovilkorligen till sidan för att söka efter, om icke en näktergal gömt sig i någon vrå af ert sjukrum.»

Det gled ett leende öfver det bleka Kristusansigtet.

»Ack nej! Några näktergalar finner ni icke här. Men vill ni se *gamen* så gå in i min hustrus rum — der sitter i sin bur af messing en grön fågel, som heter Cocotte — hvars hjertskärande skrik tio gånger om dagen sliter i mina nerver — —»

Liksom till bekräftelse af hans ord hördes nu inifrån våningen en papegojas ilskna läte. Den sjuke ryckte till; hela hans ansigte krymptes samman i smärta.

»Ja, ni hör sjelf», sade han med en röst deri vemodet förgäfves sökte dölja sig under ett tonfall af ironi — hårdt som klangen af glasbitar, hvilka krossas emot hvarandra. »Zeus' hand faller tungt på den, han vill straffa!»

»Och Herakles, befriaren — har hans väg aldrig gått här förbi?»

»Herakles?» — Det var ett Mefistofeles-leende, som nu lekte kring de fina, bleka läpparne. — »Utan tvifvel, Herakles var en stor man! Och en stark man! Men han skulle aldrig kommit härifrån med sina ögon i behåll, om han vågat förgripa sig på min hustrus papegoja!» — Han teg ett ögonblick; derpå tillade han: »Kvinnorna ha skarpa naglar, och de veta begagna dem — till försvar för en varelse, som de älska!»

»Just derför», sade hon sakta, men hejdade sig plötsligt vid tanken på, att hon möjligen kunde göra sig skyldig till en ogrannlagenhet.

Han hade uppfångat det varma tonfallet i hennes röst, och nu reste han sig plötsligt upp på armbågen, lyfte med högra handens pekfinger det förlamade högra ögonlocket och såg på henne.

»Böj er en smula ner emot mig», sade han.

Hon lydde, och i det hon lutade sig ner emot honom såg hon in i ett mörkblått öga, så klart och vackert som ett barns.

Han betraktade henne tigande några sekunder; derpå lade han sakta sin hand på hennes hufvud, böjde det ännu längre ner emot sig och kysste henne på pannan.

»Med den döendes rätt», sade han i det han åter sjönk ner på sin kudde.

Allt detta hade gått för sig så enkelt och naturligt, som kunde det icke vara annorlunda. Det var som om hon känt honom i många, många år, ofta, ofta förr setat vid hans sjukbädd, ofta, ofta förr mottagit hans kyss på sin panna. Hon kände sig dragen mot honom, med en oemotståndlig sympati. Allt hvad det fallit denne döende man in att fordra af hennes tillgifvenhet, skulle hon ha gifvit honom utan tvekan och utan förundran. —

Nu hörde hon åter hans röst stiga upp mot sig från den låga sjukbädden.

»Jag är glad åt att jag fick träffa er. Och ni skall komma igen! Icke sant?» — Han reste sig åter mödosamt upp på armbågen och såg på henne — »Ni kommer ju igen? Ni bor väl här i Paris?»

»Ja.»

Också hon hade rest sig upp och nu räckte hon honom sin hand till afsked.

»Au revoir!»

Hon fann intet annat svar än: »Tack!» Så vände hon sig om och gick mot dörren. Men just som hon tog efter låset för att öppna, ropade han henne tillbaka.

»Vänta ett ögonblick! Gör mig den tjensten att räcka mig en af böckerna der borta» — han pekade hän mot skrifbordet — »och så en blyertspenna, som också måste finnas der.»

Hon gick fram till skrifbordet, tog den första bok som föll henne i handen, fann också en blyertspenna och

lemnade honom bådadera.

»Dröj ett ögonblick — och tag handsken af er.»

Hon lydde mekaniskt, utan att tänka öfver *hvarför* han bad henne derom. Och medan hon drog handsken af sin högra hand, följde hon honom med ögonen der han satt upprätt i sängen och långsamt skref några ord på bokens titelblad.

»Till minne», sade han och gaf henne boken. Och när hon räckte honom sin hand till tack, smekte han den mellan sina båda och kysste den till sist.

»Au revoir — hör ni?»

Han sade det med en gammal väns förtrolighet.

II.

Fru Selden gick hem i en underlig stämning.

I tankarne genomlefde hon åter allt hvad hon under denna korta timme upplefvat, och det föreföll henne allt som en dröm. Återigen tyckte hon sig se det bleka, lidande Kristusansigtet; än kände hon på sin panna och sin hand den lätta beröringen af hans läppar, än hörde hon hans röst, icke med det skarpa och sarkastiska tonfallet, utan med det vänliga och hjertegoda:

»Au revoir — hör ni.»

Dagar gingo och hon hörde det alltjemt.

Hon skulle ingenting högre önskat än att få följa den inbjudning, som låg i dessa ord; men hon vågade icke. Hon var rädd att ett andra besök kunde bli en missräkning, som trängde sig emellan och delvis utplånade det vackra minnet af hennes första — och sista — sammanträffande med näktergalarnes och de blommande lindarnes döende diktare.

Dessutom gjorde sig hennes personliga anspråkslöshet gällande. Hon föreföll sig sjelf så ringa, och han var så stor. Hvad kunde väl han finna för glädje i hennes närvaro? Den skulle kanske tvärtom pina honom, som en erinran om lifvet utanför sjukrummets fyra väggar, om sommaren och solen, den blåa himmelen och de gröna träden, den friska luften, blomdoften — allt. Han hade velat visa henne en vänlighet, derför hade han bedt henne komma tillbaka. Men hon skulle icke begagna sig deraf.

Och ändå — — ofta trädde den tanken frestande fram: att han funnit behag i hennes sällskap, i hennes apparition, i hennes väsen. Och tanken växte och växte och blef till en hemlig glädjekälla, undangömd på själens botten, en glädjekälla, hvars tillvaro hon aldrig erkände för sig sjelf och som kanske också var till en viss grad omedveten, men ur hvilken hennes kvinliga fåfänga likväl gång på gång i hemlighet släckte sin törst.

Hon lefde i minnet. Om och om igen läste hon boken, som han gifvit henne — *Romancero*, som hon läst så ofta förut; om och om igen läste hon också sina älsklingsdikter i *Sångernas bok* och de olika delarne af hans *Resebilder.* Det var som hade alla dessa blommor fått en helt annan doft nu, sedan hon kände honom, som skapat dem, och luften i hennes hem var mättad deraf, liksom luften i de katolska kyrkorna är mättad af rökelse; och det lilla damskrifbordet i hennes arbetsrum var altaret, der hon föll ned och tillbad.

Hon kände sig så underligt isolerad från den yttre verlden under dessa dagar. Hon bodde ensam med sin mor

i en liten våning vid Rue Navarin uppe i Montmartre. Många vänner hade hon just aldrig haft, men nu sökte hon ingen af de få, hon hade; och hon gick aldrig ut.

Så hade en veckas tid förflutit, då hon en afton mottog ett bref, hvars utanskrift hon strax kände. Det jublade till inom henne och blodet började dansa i hennes ådror. Brefvet var från *honom.*

Hon skar försigtigt upp det med en knif och läste:

3 Av. Matignon den 20 juni 1855.

Högt ärade och älskvärda väsen!

Jag beklagar, att jag icke fick nöjet att se er mer än några korta ögonblick, då ni nyss besökte mig. Ni efterlemnade ett synnerligen fördelaktigt intryck, och jag längtar efter att snart få återse er. — Om det är er möjligt så kom redan i morgon; i alla händelser så snart er tid det tillåter. Hela dagen är jag beredd att mottaga er, hvad tid ni än behagar välja. Den för mig lämpligaste vore från kl. 4 till så sent, ni vill. — Trots min ögonsjukdom skrifver jag egenhändigt detta bref; jag har nemligen icke någon handsekreterare, för tillfället. Deremot har jag häftiga susningar för öronen, och är i det hela taget temligen dålig. Jag vet icke hvarför ert kärleksrika deltagande gjorde mig så godt, att jag, vidskepliga menniska, inbillar mig ha haft besök af en god fé i en smärtsam stund. Ni kom just i rätta ögonblicket. — Eller är ni icke en god fé?

Jag skulle gerna vilja veta det — snart.

Er *Heinrich Heine.*

Följande dag, på slaget 4, ringde hon åter på i den lilla våningen vid Avenue Matignon. Pigan i den svarta hufvudduken öppnade och bad henne strax stiga in. Fru Heine syntes icke till, men papegojan Cocotte lät höra ett kraxande »Bon jour!»

»Ändtligen är ni här!» sade den sjuke i det han reste sig upp i sängen och räckte henne sin hvita, mjuka hand. »Hur länge har ni tid att stanna?»

»Åh, så länge ni vill», sade hon småleende.

»Tag då af er hatten och handskarne.»

Hon lydde. Han tycktes från första stund ha fördelat rollerna emellan dem så, att han hade att befalla och hon att lyda — och det föreföll henne som om det icke kunde vara annorlunda.

Rummet var i dag mycket ljusare. Det hade två fönster; utanför det ena fans en liten balkong, till hvilken glasdörren stod på glänt och släppte in den friska luften, som var mättad af en söt doft från träden i Champs elysées. Vid ena väggen stod ett skrifbord af valnötsträ: på andra väggen hängde ett par kopparstick. I skuggan bakom den kinesiska skärmen låg den sjuke och såg nästan kokett ut i sin nattdrägt af finaste linne.

Hon hade tagit af sig sina ytterplagg och gick nu åter bort till sjukbädden, der hon satte sig på den lediga stolen. Han räckte ut sin hand och fångade hennes, som han förde till sina läppar.

»Jag har längtat efter er», sade han. »Hvarför har ni inte kommit förr?»

»Jag var rädd att falla besvärlig — — jag trodde inte, att *jag* på något sätt kunde vara *er* till glädje — —»

»Nu vet ni det» — det kom helt kort och kärft, nästan som en befallning; men tonens kärfhet mildrades af leendet, som lekte på hans läppar, då han fortsatte:

»Det är med menniskor som med böcker; det fins två slag: dem man *har* någon glädje af och dem man *inte* har någon glädje af. Den första kategorien är mycket sällsynt; och om jag lånar bort en sådan bok, får jag den aldrig igen; och om en sådan menniska någon gång förirrar sig hit upp till min sjukbädd, kommer hon aldrig igen — men den sämre sortens böcker och menniskor kan man aldrig bli af med. Sju gånger har jag lånat bort Gustav Pfitzers dikter och alltid har man burit hit dem igen. Hvilken horribel otur! Och furstinnan W. besöker mig mera oförtrutet än någonsin!»

Han låg ett par ögonblick stilla, medan leendet i hans munvinklar skiftade i alla nyanser, från etsande hån till barnslig, oförarglig belåtenhet. Derpå tillade han:

»Furstinnan W. är för öfrigt både bok och menniska i samma person — en fullkomlig postilla — —»

Återigen låg han några ögonblick tyst. Så förändrade hans ansigte uttryck.

»Ni hör till den sällsynta kategorien», sade han med sitt mjukaste tonfall.

Hon kände, att hon måste svara någonting, men glädjen hindrade henne i att finna ord.

»Om jag — hade vetat — att — att ni brydde er om det — så hade jag kommit förr», stammade hon.

»Sådant känner man med sina nerver. *Jag* kände från första stund, att ni var den goda fé, ni är.»

»Ja, men ni visste det inte säkert», sade hon småleende, med en hänsyftning till hans bref.

»Åhjo — jag behöfver endast höra er röst för att veta det så säkert — ja, så säkert som jag vet, att jag sjelf snart skall dö.»

Der var nu åter den der underströmmen af vemod och resignation utan ringaste grand af den lekande ironi eller det glittrande hån, bakom hvilken den eljes alltid brukade dölja sig.

Den rörde henne nästan till tårar. Hon skulle velat stryka med sin hand smekande öfver det bleka ansigtet der nere på kudden. Tanken föreföll henne icke orimlig — tvärtom. Han var för henne ingen främmande man. Hon kände det som om han varit hennes bror, hennes syster, hennes son. — — — »Med den döendes rätt!» hade han sagt, när han kysste henne.

»Ni har en så vacker röst», fortsatte han. »Den är som ett gammalt, gammalt minne.»

Han låg orörlig, med sänkta ögonlock som om han lyssnat efter detta gamla minne, och hon vågade knappast draga andan af fruktan att störa honom. Men plötsligt reste han sig upp i sängen, lyfte upp sitt lama ögonlock, räckte sin hand fram emot henne och drog henne till sig. Han såg på henne, länge, som om han granskat hvarje särskildt drag i hennes ansigte.

»Stilla! Stilla!» sade han sakta. Säg ingenting och rör dig icke. Också ditt ansigte väcker samma minne till lif, och mitt gamla, dumma hjerta börjar klappa med samma stickande förnimmelse af smärta och glädje, som förr — — då jag var ung — — och frisk — —»

Han sjönk tillbaka mot hufvudgärden; ögonen voro åter slutna, men öfver hans liflösa ansigte låg ett vekt och drömmande uttryck utbredt.

»Jag minnes det lilla englahufvudet med det rhenvins-glänsande håret — den bleka, stillsamma, sorgsna flickan, som jag såg der nere under Nordsjöns vatten — ensam vid ett fönster i ett af den drunknade stadens menniskotomma hus — —

Hvad heter du?»

Hon visste icke rätt, om han talade till henne eller till den andra, drömgestalten, som hon kände från en af Nordsjö-cykelns dikter; men hon såg på uttrycket i hans ansigte, att han väntade på svar och hon sade, sakta:

»Mina vänner kalla mig Margot.»

»Så vill jag också kalla dig.»

Åter igen låg han stilla några minuter; hon satt och stirrade på hans ansigte, i hvars nästan omärkliga skiftningar hon redan tyckte sig kunna följa tankarnes spel. Det drömmande uttrycket bleknade så småningom bort, munvinklarnes linier började röra sig och kröktes uppåt — åter igen gled Mefistofeles' leende fram öfver det bleka Kristusansigtet. Detta leende var icke elakt och icke skadegladt; det var endast medlidsamt och spotskt; det var blott en reaktion mot hans egen känslosamhet — det var åt sina egna ungdomsdrömmar, han log.

Så reste han sig upp och, stödd mot armbågen, betraktade han ännu en gång hennes ansigte så uppmärksamt, som om han velat läsa hennes lifs historia deri.

»Din mun tycks mig af den käre guden skapad för kyssar och leenden» — han rynkade ögonbrynen — »men det är som om djefvulen redan förstört hans verk genom att sätta dit det der vemodsdraget, som inte passar.»

»Så är det kanske också,» sade hon sakta.

»Bikta dig nu. Berätta mig något om dig sjelf.»

»Jag kan inte.»

»Seså! Nu ligger jag och lyssnar och väntar. Berätta mig hvad du vill — och förtig hvad du vill.»

Hon måste lyda. Det var som att med egen hand rifva upp gamla sår på nytt. Men hon måste göra det, när han så ville.

Hon försökte samla sina tankar. Det blef några ögonblicks tystnad. Men hon hade en nervös förnimmelse af, att han väntade, och hon började, brådstört, hufvudstupa:

»Jag är född i en af Tysklands halfstora städer af en gammal preussisk adelsslägt. Min far dog tidigt, men min mor lefver. Sedan mitt tionde år har jag bott här i Paris. Jag skall inte trötta er med en skildring af mina uppväxtår. Jag vill endast i förbigående nämna, att jag redan som barn lärde känna och lärde mig älska den samtida tyska literaturen - *er* diktning framför allt.

Jag var mina föräldrars enda barn och jag blef väl en smula bortskämd, kan jag tro. Min uppfostran blef ett lappverk af tysk och fransk skolbildning. Men jag kom tidigt ut i verlden, och det skärpte min blick. Jag hade från barndomen svärmat för allt som var stort och fritt; och jag såg endast låghet och förtryck rundt om mig. Jag var ju årsbarn med Juli-revolutionen, men när jag vuxit upp, hade dess maskstungna frukter redan fallit till jorden, och min ungdom inföll under den europeiska reaktionens värsta tryck. Deraf alstrades väl min gränslösa frihetskärlek.

Jag minnes, hvilket oförgätligt intryck det gjorde på mitt sinne, då jag, ännu ett barn, för första gången läste er *Harzresan.* Det var särskildt den andra af bergsidyllerna, som grep mig så djupt, att jag icke kunde sofva om natten. Jag låg och stirrade ut i mörkret med vidöppna ögon och tänkte på denna helige ande, som skulle läka alla tidens sår och skapa en slägt af adelsmenniskor, hvilka skulle befolka jorden. Och från den stunden drömde jag ständigt om, att en gång i lifvet träffa en af dessa den helige andens tusen stolta riddersmän,

hvilka han utvalt att utföra sin vilja, och som tågade fram med blixtrande svärd, under vajande fanor till strid emot låghet och förtryck.»

»Och ni träffade honom — inte sant?»

»Några flyktiga ögonblick — i en jernvägskupé — på en resa mellan Hâvre och Paris. — Han var en ung diktare, glödande af hänförelse för allt det, som jag älskade. Han talade om förhållandena der hemma i det tyska fäderneslandet. Sedan år tillbaka hade jag icke hört mitt modersmål; jag hade nyligen kommit ut ur klostret, jag hade lefvat uteslutande i franska förhållanden. Men ni vet ju hur det är man längtar alltid ... Jag hade i smyg läst tyska tidningar och tysk literatur — — hvarje ord från hans mun var en smekning för mitt tyska hjerta.

Han kände så många af den helige andens riddersmän hemma i vårt stora fosterland; han var sjelf en af dem. Han hade så mycket att berätta — framför allt om *er*, som han träffat här i Paris och som han beundrade. Vi voro ensamma i kupén. Timmarne flögo sin kos och ingen af oss märkte det — —»

Hon tystnade.

»Nå?» — manade han.

»Ja, det var ingenting —- endast en melodi, som klingade i luften ett ögonblick och drog förbi. Han skulle resa dagen derefter, och vi skildes.»

»Och ni träffades aldrig mer?»

Det var som om hon besinnat sig ett ögonblick. Hennes kinder voro flammande röda och bröstet häfde sig och sänkte sig oroligt, i takt med hennes korta, flämtande andedrag.

»Jag har aldrig förr talat med någon om detta», sade hon. »Men till er — — —», hon gjorde ett ögonblicks uppehåll; derpå fortsatte hon sin berättelse, i små, af brutna satser, som om hon mödosamt plockat fram dem ur sitt minne, en efter en.

»Jo, vi träffades. Två år derefter. Under tiden hade jag blifvit gift. Min man var en fransman. Han var ytlig, som de äro alla.

Partiet uppgjordes så, som äktenskap alltid uppgöras i Frankrike. Man gifter sig utan att känna hvarandra. Vi passade samman som eld och vatten. Han hade lefvat det lif, som unga män bruka lefva i Paris; han visste icke af något pjunk i sina erotiska förhållanden. — Jag var 18 år — nästan ett barn ännu. Jag hade alltid längtat efter värme och innerlighet — han var endast brutal. Om jag under andra omständigheter kunnat lära mig att fördraga honom, vet jag icke. Kanske var det mitt tyska blod, som reagerade så våldsamt mot att blandas med hans franska — — Efter ett års äktenskap afskydde jag honom — han märkte det väl, ty han vände sig ifrån mig.

Från den tiden var vårt äktenskap en kamp. Han skydde intet medel att göra mitt lif outhärdligt. Hans egenkärlek hade väl blifvit sårad, kan jag tro, och detta visade sig i symptomer, som liknade svartsjukans. Han sökte isolera mig från allt umgänge med andra män, på samma gång som han sjelf vårdslösade mig på alla upptänkliga sätt.

Han hade en mängd flyktiga förbindelser af alla slag och han sökte aldrig dölja att så var. Tvärt om! Han framhöll det för mig vid alla upptänkliga tillfällen, som om han kunnat såra och smärta mig dermed!

Jag kan icke beskrifva för er, hvad jag kände under allt detta. Och jag vet inte om ni skall förstå mig, då jag säger er, att det föreföll mig, som om det icke fans mer än ett enda medel att göra mig kvitt all denna smuts.

Tiga och lida? Nej, nej, nej. Bryta mitt äktenskap måste jag! Jag skulle ha gjort det på hvad sätt som helst — om jag också skulle ha dött i nästa sekund!»

Han hade sakta sträckt ut sin hand och fattat hennes, som han tryckte utan ett ord. Hon kände en trygg, innerlig glädje fylla sitt bröst dervid. Han var den första menniska, åt hvilken hon förtrott sitt lifs hemlighet och han hade icke vändt sig bort — han hade tryckt hennes hand till tecken att han förstod. Hon kände sig liksom renad, upprättad deraf. Hon hade talat häftigt, trotsigt, hårdt; nu blef hennes röst vek och mild då hon fortsatte:

»Just då fick jag veta, att *han* var i Paris. Och jag sökte upp honom. Ännu i denna stund vet jag icke, om det var kärlek eller trots, som gjorde, att jag kastade mig i hans armar. Jag vet blott, att den månad, vi lefde samman, var den härligaste i mitt lif. — —

Så reste han ...

Jag hade ju vetat från början, att så skulle ske, och jag fälde icke en tår dervid. Det nyttar ju icke att gråta öfver det oundvikliga. Jag skulle ha gått till stupstocken med samma hårda trots. Men sedan han var borta, var det som om mitt lif mist hvarje gnista af sitt innehåll. Jag tyckte, att det samlat sig med alla möjligheter af värme och ljus i brännpunkten af denna korta vårmånad. Så, som jag under dessa dagar såg solen skina, minnes jag mig aldrig ha sett den skina förr. Det var en klarhet och en glans öfver allt — — » hon tystnade; och med ett smärtfyldt litet småleende tillade hon: »Nå, jag skall inte trötta er med några lyriska utgjutelser.» Och i samma knappa, afmätta ton, som hon i början begagnat, fortsatte hon:

»Allt var mig likgiltigt. Jag märkte icke ens att min mans sätt under den följande tiden så småningom förändrades. Han gjorde sig emellertid omak att visa sig vänlig och tillgänglig. Jag fick sedan veta hvarför. Han hade knutit en förbindelse med en annan dam, som han önskade göra till sin hustru. Men innan detta kunde ske, måste jag skaffas ur vägen.

Jag tror, att han ryggade tillbaka för en vanlig förbrytelse; han var så feg. Han valde i stället en annan utväg.

En dag frågade han mig, om jag hade lust att göra en resa till London. Han hade affärer att uträtta der. Jag blef icke öfverraskad, ty han hade förberedt det skickligt. Men jag trodde honom icke, och jag skulle icke ha rest med, om icke allt varit mig så likgiltigt, som det var. — Nu mottog jag hans tillbud. Jag har alltid haft en brinnande lust att se mig om i verlden och jag trodde, att det också nu skulle förströ mig.

Under resan bemödade han sig om att vara vänligheten och älskvärdheten sjelf. Men så snart vi anländt till London förändrades hans sätt med ens. Han stängde mig inne på ett uselt kyffe och lät mig svälta några dagar — till förberedelse på hvad som sedermera skulle hända.

Jag skall icke trötta er med en beskrifning af hvad jag hade att utstå. Han kom med en läkare. Jag sade, att jag icke var sjuk; men jag kunde icke förklara mig närmare, ty doktorn talade icke franska. Några dagar senare inbjöd min man mig till en promenad i vagn. Jag vägrade, jag sökte förskansa mig på mitt kyffe, men han lyfte mig på sina armar och bar mig ner. Vagnen rullade af.

Den höll utanför en vacker villa, och vi mottogos af en vänlig äldre herre, som bjöd mig armen och ledsagade mig till ett vackert, soligt rum, hvars fönster vette utåt en trädgård. Min man tryckte en afskedskyss på min panna, sade med hycklad ömhet: ’Farväl, kära barn!’ — och gick.

Det var till ett dårhus, han fört mig.

Svältkuren hade gjort sin verkan, och sinnesrörelsen då jag upptäckte, hvart man fört mig, fullbordade verket, jag träffades af ett lindrigt slaganfall; min tunga blef lam.

Det gick några månader; jag tillfrisknade så småningom. Jag berättade den tjenstgörande läkaren allt hvad det fans att berätta om förhållandet till min man. Efter någon tids observation blef jag utskrifven från hospitalet, och genom läkarens bemedling inackorderad i en engelsk familj. Han understödde mig också med råd och dåd i min äktenskapsskilnads-process — — —

Jag ville icke återvända till Paris. Först nu nyligen har jag kommit tillbaka. Min mor var döende. Hon tillfrisknade emellertid — och sedan dess har jag bott hos henne, här i Paris.»

Hon hade icke sett på honom under det hon berättat; hon hade stirrat på en enda punkt och talat ut i luften. Den lätta tryckningen af hans hand hade varit det enda tecknet till, att en lefvande varelse åhörde hennes bikt. Men nu vände hon sina ögon ner emot honom; och det bleka ansigtets smärtfylda uttryck slog henne. I samma ögonblick var det som om den känsla af personliga oförrätter, som uppfylt henne helt och hållet medan hon talat, med ens sjunkit undan och lemnat rum för en allt beherskande känsla af medlidande med honom, som legat der, fängslad vid sin sjukbädd under sju långa år.

Nu reste han sig plötsligt upp i sängen, drog henne ner emot sig och tryckte en lång kyss på hennes läppar.

»Stackars barn!» sade han. Och rösten hade sitt varmaste, mjukaste tonfall.

Hon låg på knä vid bädden. Tår efter tår föll från hennes kinder ner på hans, medan hon strök med sin hand genom hans hår, gång på gång. Hon var så genomträngd af den innerligaste medkänsla, att hon icke hade tanke för något annat. Det lilla grand af smärta och sorger, som lifvet gett henne att bära, föreföll så ringa ansigte mot ansigte med denne mans öfvermenskliga lidande. Men han tänkte icke på sig sjelf, det kom icke en klagan, knappast en suck öfver hans läppar.

Hon tyckte, att det fans ingenting i verlden, som hon icke i detta ögonblick med glädje skulle ha offrat för denne döende man. Hon hade en känsla i bröstet som om hjertat våldsamt utvidgade sig, det värkte och hettade, stickande, som då man en kall vinterdag plötsligt kommer in i ett varmt rum — — det sprängde, sprängde.

»Om jag kunde — vara er till någon nytta», snyftade hon, utan att tänka på ordens innebörd, lydande ögonblickets impuls: att ge.

»Det kan du», sade han. »Du skall komma till mig — ofta — sitta här vid min sjukbädd, så att jag kan känna ditt väsens närhet — — Du vet inte, hvilken förnimmelse af trygghet, det ger — —»

Han tystnade plötsligt och det gick en ryckning genom hela hans kropp, från fötterna ända upp i ansigtsmusklerna. Det var krampen, som kom. Hon understödde honom med båda sina händer, medan han sakta sjönk tillbaka mot hufvudkudden.

Der låg han länge, orörlig, likblek, med kallsvetten perlande på pannan i små klara droppar. Han hade behållit hennes hand i sin och hon vågade icke ändra ställning för att icke störa honom. Pendylen på kaminfrisen gick och gick, markerande i brådskande steg tidens rastlösa gång framåt.

Hon tyckte, att hon setat här en timme redan. Från det närgränsande rummet hördes ljudet af två disputerande kvinnoröster; ett par sparfvar hoppade omkring, lätt tassande, på balkongens bleckgolf, och der utifrån trängde verldsstadens buller dämpadt in i rummet — vagnarnes oafbrutna rullande fram genom Champs elysées, ropen och skratten, de tusen brådskande menniskornas fotsteg. Nu drunknade det alltsammans i vågorna af en marsch-melodi; den kom närmare och närmare med trummor och mässingsinstrument, skrälde mot fönsterrutorna och drog förbi.

Hon trodde, att han sof. Sakta och försigtigt sökte hon draga sin hand ur hans, men han höll den fast, nästan

krampaktigt hårdt; och hon blef sittande i samma obekväma ställning, vaktande på det uttryck i hans ansigte, som skulle förråda, att krisen var öfver.

Efter en stund såg hon dragen bli liksom mjukare; och en nästan omärklig förändring af munnens linier öfvertygade henne om, att han ville säga någonting.

» Blif inte rädd», kom det sakta, «att jag håller din hand så fast. Det är som om den mörka vågen ville bortföra mig och som om jag vid din hand kunde klamra mig till det flyende lifvet.»

Han låg och smekte hennes hand, lätt mellan sina båda. Då öppnades plötsligt dörren, och fru Heine kom in i rummet. Hon var klädd i en elegant promenaddrägt, bar hatt på hufvudet och handskar på händerna. Med ett uttryck af uppriktig sorg i sitt välmående ansigte gick hon fram till sjukbädden och utbrast i jemrande ton:

»Jag skulle fara ut och åka — med Pauline — — men jag vet knappt om jag vågar. Cocotte mår inte bra.»

Det drog ett obeskrifligt leende öfver den sjukes ansigte, en blandning af ömhet och medlidande, med en liten nyans af elakhet på djupet.

»Arma Cocotte!» sade han.

»Om hon dör?» klagade fru Heine med tårar i ögonen.

»Då står du ensam i verlden, mitt stackars tjocka barn! Men den gode Guden kan inte vara så grym, att han tager ifrån dig både Cocotte och mig!»

Hon tycktes icke förstå sarkasmen i dessa ord. Papegojans helsotillstånd upptog henne synbarligen helt och hållet. Hon stirrade ett ögonblick på den sjuke, med en bekymrad, eftertänksam blick. Men hon ville ogerna försumma sin vanliga promenad i vagn genom Champs elysées och Boulognerskogen, och hon bestämde sig slutligen för att lemna sin älskling.

»Låt Catherine se till Cocotte ibland», bad hon. Men plötsligt fick hon en idé: »Eller — — » hon tvekade ett ögonblick — »får jag flytta buren hitin? Det vore så lugnt, ifall någonting skulle hända.»

Heine gjorde en komisk åtbörd af förtviflan.

»För guds skull nej!» utropade han. »Men vi ska’ nog se till henne», tillade han lugnande.

»Och om hon skulle bli sämre, så lofva mig att skicka Catherine efter doktorn?»

»Ja, ja, ja.»

Då böjde hon sig, ändtligen lugnad, ner öfver bädden, strök med sin handskbeklädda hand öfver hufvudkudden, slätade ut skjortlinningen och kysste flyktigt den sjukes panna.

»Adjö med dig, min stackars vän!» — Och hon försvann brådskande ut genom dörren utan att bevärdiga Margot med en blick.

Margot stod borta vid fönstret och stirrade. Scenen hade gripit henne så djupt ... Denna inkarnation af helsa och välmåga — och så den bleka menniskoskuggan på sjukbädden. Å ena sidan en stark och frisk kropp utan själ och å andra en bruten fysik med en själ så stark och frisk, så full af energi och viljekraft, att den under alla dessa år sörjt för kläder, föda, hus och hem åt den stora, starka kroppen utan själ — —

Margot vände sig om och gick sakta fram mot sjukbädden. Återigen kände hon, så djupt att det nästan blef

till smärta, det kvinliga behofvet att omhulda, att vara nyttig, *att ge.*

Han låg och lyssnade, välbehagligt, till hennes lätta steg.

»Jag tycker om att höra dig surra omkring i rummet», sade han. »Det ger en sådan förnimmelse af trygghet. — — Har du hört talas om den lifdömde fången, som en vårmorgon fann en fluga i sin cell? Hon var den första lefvande varelse, han sett under långa vintermånader — hvad under att han gladde sig åt hennes muntra surrande och att hon inom kort blef honom så kär. När det var kallt i cellen, satt hon på hans finger, och han värmde henne med sin andedrägt. Han gaf henne en liten puppa af bomull att sofva i, och när han hvisslade sakta, kom hon surrande och satt sig på hans näsa — — —»

Det första hade han sagt med ett tonfall af den innerligaste värme, men som alltid, när han rycktes med af sin känsla, reserverade han sig med ett småleende emot sin egen sentimentalitet.

Jag önskar så innerligt, att jag kunde — — vara er till minsta glädje», sade hon.

Det vet jag. Jag känner med hvarje nerv i min sjuka kropp, hur alla goda tankar och önskningar sväfva från dig till mig. I dina händer skulle jag kunna lägga det dyrbaraste, jag eger, utan ett ögonblicks tvekan — — jag kände det så från första stund.»

Det blef ett ögonblicks tystnad. Hon kämpade emot sin rörelse.

»Skall jag läsa för er?» frågade hon. Hon sade det endast för att fylla tystnaden och få magt med sig sjelf.

»Ja, läs någonting — hvad som helst — — bara jag får höra din röst. Den verkar som musik på mina nerver.»

Hon tog en bok, som låg uppslagen på hans nattduksbok, men studsade och ville hastigt lägga den tillbaka, då hon såg att det var en bibel. Han märkte det och smålog — ett hjertegodt barnaleende, som lyste upp hela ansigtet.

»Jag läser ofta i bibeln nu», sade han. »Det är en härlig bok, som med rätta kallas böckernas böcker. Jag menar rent literärt — — jag dömer som fackman. Jag läser t. ex. gerna *Salomos höga visa* — 'Sångernas bok' på hebreiska. Och *Jobs bok*, detta vittnesbörd om att en varelse i verlden varit lika eländig som jag. — Troligen ett posthumt arbete — — Det fins också en Jobs bok efter mig!»

Han teg ett ögonblick. »Det är en egen sak att ligga sjuk», fortfor han. »Det är någonting så helt annat än att vandra omkring frisk och stark der ute i lifvet. Man ligger ensam och stirrar och stirrar — och så en vacker dag befinner man sig plötsligt ansigte mot ansigte med en blek, allvarlig herre, hvars bekantskap man tycker sig ha gjort alldeles nyss. Det är ens eget andra jag. Man kommer lätt in på allvarliga ämnen under den långa tête à têten med denne allvarlige herre. Det blir tal om gud och religion. När man ligger utsträckt på ryggen faller det sig helt naturligt att vända blicken mot himmelen. När ingen mensklig makt kan hjelpa, lyfter det seglifvade hoppet sina ögon mot Gud. Gud är allsmäktig och allgod. Gud kan hjelpa.

Jag vände mig till honom utan hyckleri. Jag trädde inför hans ansigte med mitt tvifvelsjuka småleende — han har nu en gång skapat mig så, att jag icke kan låta bli att småle, till och med åt det högsta; och han bör ju kunna förstå sitt eget verk! Ja, jag hade icke ens afsvurit mina gamla hednagudar. Men jag lättade mitt hjerta inför honom och sade: 'Hvad har jag gjort dig, o Gud, att du bekajar mig med allt menskligt elände? Har jag icke lofvat och prisat dig i baron Cottas tidning? Någon djefvul eller Menzel måtte ha baktalat mig inför dig. Tro honom icke, o Gud, ty det är visst ett af de kryp, jag behandlat på samma sätt, som Apollo behandlade Marsyas en gång. Si jag erkänner min litenhet inför dig, du store mästare, i hvars hand alla menniskomarionetternas trådar hvila, du som spelar dina komedier och dramer med oss jordens barn till

tidsfördrif för änglarne i din himmels parkett. Jag har kanske varit en dålig gycklare. Jag erkänner, att jag promenerat omkring på verldsmaskeraden med en falsk näsa. Men är icke ditt straff för hårdt, o Gud? Jag var så lycklig den tiden, då jag var frisk, och någon af mina förläggare, Campe eller Cotta, skickade mig sextusen mark — fast de voro uppätna på förhand. Du har kanske velat pröfva mig? Låt nu pröfningen vara förbi, och återgif mig hvad jag egt?'»

Han talade med låg röst men utan ansträngning. Det roade honom synbarligen att tala, och Margot njöt som en smekning hvart och ett af dessa intima ord. Hon visste, att denne högdragne själsaristokrat icke skulle talat till henne så, om han icke känt, att hon var en af andens utvalda. Och medvetandet derom fylde hennes bröst med stolthet.

Hon svarade ingenting. Hon lyssnade blott; och han fortsatte:

»Det var för öfrigt också en annan anledning till min himlafärd. Jag vände mig till Gud på trots, liksom jag i början vändt mig ifrån honom på trots. I min ungdom var fritänkeriet ännu icke vulgariseradt; otron var de andliga aristokraternas stolta tro. Nu är det annorlunda. Otron har blifvit satt i system. Ateismen har blifvit doktrinär; den har sina fanatiska munkar och storinkvisitorer, som byggde bål åt mig och stekte mig i sina små broschyrer och tidningsuppsatser, så snart de misstänkte, att min ande icke ville låta binda sig i deras dogmer. Min ande sprängde deras dogmer — på trots — och flög till Gud.»

Det fina småleendet hade nu åter börjat leka i hans munvinklar. Han gjorde ett ögonblicks uppehåll; derpå fortfor han:

»Men den stannade icke längre tid der uppe, än jemnt så pass, att den åter kände sig fri från ateisternas dogmtyranni. Från alla håll och kanter trädde kristendomens skolmästare fram till mig och tolkade sin glädje öfver, att jag nu trodde som de. Bland andra steg också min högreaktionäre bror Gustav fram bakom ett moln och sade: 'Käre Heinrich, du erkänner då tillvaron af ett högsta väsen!' — Då blef det mig plötsligt trångt i himmelen, och jag mins att jag svarade honom ungefärligen så här: 'Om det gifves ett högsta väsen, så måste det vara utrustadt med alla fullkomliga egenskaper: allvetande, allmakt och allgodhet. — Hvad kan det nu bekymra denna stora, hvita koloss om en liten råtta i en af Paris' smågator tror på honom eller icke?'»

Han låg ett ögonblick tyst; synbarligen fråssade han i minnet af denna scen. Derpå tillade han med en plötslig tankeöfvergång:

»Hemligheten af mitt lifs alla motgångar är den, att min ande icke kunde tåla trycket af det lättaste band. Jag var för fri för alla partier: republikaner och rojalister, kristne och hedningar — alla fordra de, att man skall låta inpassa sin ande i ett schema. Min var för oafhängig till det! Derför blef jag en friseglare med min egen brokiga flagga på gaffelnocken. Derför susade också allas kulor omkring mig; och till sist blef jag skjuten i sank. Men jag gaf mig icke! Min ande står ännu i dag upprätt på skeppsvraket och svänger oafhängighetens, tankefrihetens trikolor.»

Och med ett utmanande leende tillade han:

»Jag kunde aldrig bli en dogmernas man. Jag tror, att hvarje åsigt i lifvet låter sig försvara, liksom man på en bal kan dansa med alla flickor. Det fins vissa blaserade kavaljerer, som alltid bjuda upp de sittande flickorna på balen. Det der förstår jag! Jag har alltid sjelf haft en oöfvervinnelig lust att dansa med de åsigts-flickor, som stått lägst i kurs.»

— — —

Sent på aftonen satt Margot hemma hos sig och läste i den mycket förkättrade boken om Börne de

välbekanta slutsidorna, i hvilkas stolta ord hon tyckte sig se Heinrich Heine träda sig till mötes, lifslefvande:

— — — I alla händelser: jag är fullt medveten om min viljas och mina afsikters redlighet, och när jag kastar en blick på mitt förflutna, reser det sig inom mig en nästan glad stolthet öfver det goda stycke väg, som jag redan tillryggalagt. Jag undrar om mitt kommande lif skall vittna om lika stora framsteg?

Uppriktigt sagdt: jag tviflar. Jag känner en sådan underlig själens trötthet; om jag också på sista tiden icke just skapat stort, så var jag dock ständigt — andligen — på benen. Om det, som jag öfver hufvud taget skapat, var godt eller dåligt, derom skola vi icke strida. Det var stort; jag märker det på den smärtsamma utvidgningen af själen, hvarur dessa skapelser kommo fram ... och jag märker det också på litenheten af de dvergar, som stå framför mitt verk och svindlande söka mäta det med blicken. Deras ögon nå icke dit upp, och sina näsor stöta de blott emot piedestalen af de monument, som jag har byggt upp i Europas literatur till evig ära för den tyska anden. Äro dessa monument helt och hållet otadliga, äro de utan vank och lyte? Jag vill icke uttala någon bestämd mening derom. Men hvad småttingarne ha att anmärka mot dem, vittnar blott om småfolkets egen inskränkthet.

De erinra mig om de små pariser-gaphalsar, som, då obelisken restes på Place Louis XVI, stodo nedanför den och utbytte sina respektive åsigter om denna stora solvisares nytta och värde. Vid detta tillfälle fick man höra åtskilliga lustiga filistermeningar. Der var en genomskinlig, bröstsjuk skräddare, som påstod: den röda stenen skulle icke vara hård nog att i längden motstå det nordiska klimatet, snövattnet skulle snart söndersmula den och vinden skulle kasta den omkull. Karlen hette Petit-Jean, och sydde mycket dåliga rockar, af hvilka icke den minsta lapp kommer att gå till efterverlden; och sjelf ligger han redan begrafven på Père la Chaise. Men den röda stenen står ännu upprätt på Place Louis XVI, och skall stå der århundraden ännu, trots allt snövatten, alla vindar och allt skräddarepladder.

Det hände en lustig tilldragelse då obelisken restes.

På platsen, der den stora stenen legat, innan man reste upp den, fann man några små skorpioner, synbarligen härstammande från en del skorpion-ägg, som kommit med från Egypten i obeliskens inpackning, och här i Paris blifvit utkläckta i solhettan. Öfver dessa skorpioner upphäfde nu gaphalsarne ett förskräckligt verop, och de förbannade den stora stenen, som Frankrike hade att tacka för de giftiga skorpionerna, hvilka skulle bli en ny landsplåga för barn och barnabarn ... Och de lade de små odjuren i en ask och förde dem till poliskommissarien, som strax upptog förhör om tilldragelsen ... och några timmar derefter blefvo de arma små djuren afrättade ...

Också när andens obelisker resas, kunna allehanda skorpioner komma i dagen, små giftiga djur, som kanske också härstamma från Egypten, och som snart dö och glömmas, medan det stora monumentet står kvar, upphöjdt och oförstörbart, beundradt af framtidens barn. — —

Det är i sanning något underbart med denna Luxor-obelisk, som fransmännen hemtat från det gamla Mizraim, och stält upp som prydnad midt på denna hemska plats, der de den 21 jan. 1793 firade sin förfärliga brytning med det förflutna. Lättsinniga som de äro, fransmännen, ha de kanske här rest en minnessten, hvilken utalar sin förbannelse öfver hvar och en, som lägger hand på Pharaos heliga hufvud!

Hvem tyder den stämma från urtiden, som talar ur dessa gamla hieroglyfer? Kanske innehålla de ingen förbannelse, utan ett recept för tidens sår! O, den som kunde läsa det! Den det blefve gifvet att uttala de läkande ord, som äro ingräfda här ... kanske står der skrifvet, hvar den fördolda källan porlar, ur hvilken menskligheten måste dricka för att kunna helas; hvar det hemliga lifsens vatten finnes, om hvilket ammorna ha berättat så mycket i våra gamla barnasagor, och efter hvilket vi nu smäkta som sjuka gubbar. — Hvar flyter detta lifsens vatten? Vi söka och söka ...

Ack, det skall ännu dröja en god stund innan vi finna detta stora läkemedel; och intill den tiden kommer, ha vi ännu en lång sjukdomsperiod att genomgå, och allehanda kvacksalvare skola uppträda med huskurer, hvilka blott skola göra ondt värre. Der komma nu närmast de radikala och föreskrifva en radikalkur, som i sjelfva verket blott har en yttre verkan, som på sin höjd fördrifver de yttre utslagen, men icke den inre ruttenheten. Om det också skulle lyckas dem att för en kort tid befria den lidande menskligheten från dess vildaste kval, så skulle det blott ske på bekostnad af de sista spår af skönhet, som patienten ännu har kvar; ful som en helbregdagjord filister skulle han stå upp från sitt sjukläger, och i den fula sjukhusdrägten, i den askgrå jemlikhetskostymen skulle han nödgas framsläpa hela sitt lif. All munterhet, all skönhet, all blomdoft, all poesi skulle pumpas ut ur lifvet, och intet skulle återstå annat än den Rumfordska nyttesoppan. — För skönheten och geniet skulle det icke längre finnas någon plats i våra nya puritaners gemensamhetsväsen; båda skulle bli piskade och undertryckta på ett ännu mycket sorgligare sätt än under den äldre regimen. Ty skönhet och geni äro ju också ett slags konungadöme, och de passa icke i ett sällskap, der hvar och en, i den missmodiga känslan af egen medelmåtta, söker nedsätta hvarje högre begåfning ända till det banalas nivå.

Konungarne försvinna och med dem försvinna de sista diktarne. »Diktaren skall gå med konungen», dessa ord torde nu få en helt annan betydelse än den ursprungliga. Utan auktoritetstro kan icke heller någon stor diktare uppstå. Så snart hans privatlif belyses af pressens obarmhertiga ljus, och dagbladskritiken gnager på hans ord, kan icke diktarens sång få den vederbörliga respekten. När Dante gick genom Veronas gator, pekade folket på honom och hviskade: »Den der har varit i helvetet.» Hade han väl eljest kunnat skildra det så troget med alla dess kval? Men hur mycket djupare verkade icke, under förutsättning af en sådan respektfull tro, Franzesca da Riminis berättelse, Ugolinos och alla de andra kvalgestalternas, som runnit upp i den store diktarens hjerna.

Nej, de äro icke blott framsprungna ur hans ande, han har icke diktat dem, han har sjelf lefvat dem, känt dem, sett dem, han var verkligen i helvetet, i de fördömdas stad ... han var i landsflykt. — —

De moderna puritanernas ödsliga hvardagsstämning breder sig redan ut öfver hela Europa som en grå skymning, hvilken kommer före en ofruktbar vinter ... Hvad betyda väl de stackars näktergalarne, som plötsligen, smärtsammare men också vackrare än någonsin upphäfva sina melodiska suckar i den tyska diktarskogen? De sjunga ett vemodigt farväl! De sista nymferna, som kristendomen skonat, de flykta nu in bland de tätaste snåren! — — —

III.

Under hvita trädet sitter du och hör, hur vinden hviner, ser hur himlens moln sig dölja bakom gråa dimgardiner.

Ser hur skog och marker ligga nakna i det gråa ljuset; vinter utom, vinter inom — sjelfva hjertat vinterfruset.

Och då några hvita flingor ner på dina skuldror dala, tror du, det är snö, som faller ifrån trädets grenar kala.

Men du märker snart, det är ej snö från trädets grenar kala; hvita, doftande blommor är det, som om vår och solsken tala.

Med en glädjens rysning ser du vinter sig i sommar byta, snö i blommor — fram ur hjertat varma känslor ånyo bryta.

Margot genomläste ännu en gång dessa strofer, som hon öfversatt till franska och nedskrifvit på ett ark af finaste velin.

Solen spelade genom fönstren in i hennes boudoir, der hon satt vid sitt lilla skrifbord klädd i en morgondrägt, som föll löst och fritt kring hennes spensliga gestalt. Det ljusbruna håret hvirflade i lockig rikedom ner på hennes skuldror och bröt sig mjukt mot morgondrägtens matt ljusblå ylle. Kinderna hade fått färg af tankearbetet och den framåtlutade ställningen. Ögonen glittrade som vatten i solsken.

Ännu en gång läste hon denna sång om våren som vaknar ånyo, det första varma lifstecknet från ett hjerta, som stelnat i lifvets köld. Det föreföll henne, som var det hennes egen historia, han gifvit i dessa enkla, konstlösa strofer. Det var som om dikten varit skrifven för henne, *om* henne — just nu. Det fans icke en nyans af stämning eller rytm, som icke väckte genljud i hennes eget inre.

Hon reste sig upp och började gå af och an på golfvet. Strofernas stigande rytm blef så småningom till ett ackompanjemang åt tankarne, som kommo och gingo.

Glada tankar, sorgsna tankar dansade fram med lätta steg — alla gälde de honom och den tid, som gått.

Dag efter dag hade hon setat vid den döende skaldens sjukbädd; dag efter dag hade hon kommit honom närmare och närmare. Denna stolta diktarsjäl, som gentemot andra var så spotsk och misstrogen, hade blottat sig inför henne från första stund, derför att han från första stund förnummit en instinktlik sympati.

»Du skall bli min högra hand — mitt allt», hade han sagt. »Vill du det?»

Om hon ville!

»Jag har ingenting att dölja för dig. Du är min andes intimaste vän, min själs älskarinna.» — Det veka, innerliga tonfallet af hans röst klingade ännu i hennes öron; hon hörde öfvergången till det gäckande skarpa och såg det halft frivola, halft vemodiga småleendet, som lekte kring hans läppar, då han fortsatte:

»Det är illa beställdt med kärleken här på vår dumma jord. Antingen älskar man bara med kroppen eller också bara med själen. Idealet vore att älska både med kropp och själ. — — — men idealet är som vanligt oupphinneligt — åtminstone för mig.»

En dag, då hon böjde sig öfver hans sjukbädd, hade han som ett barn sträckt ut sin hand efter den lilla signetringen, som hängde vid klockkedjan ned från hennes bröst. Det var en karneolsring med en fluga ingraverad i stenen. Han höll upp den och såg på den under sina halfslutna ögonlock; derpå sade han sakta, i det han, mot sin vana, begagnade sig af franska språket:

»La Mouche — flugan — är du! Jag är den lifdömde fången, och du är flugan i min cell.»

Från den stunden kallade han henne »*La Mouche*».

Alla dagar ville han ha henne hos sig några ögonblick. När lidandet tog öfverhand, skref han alltid egenhändigt en liten biljett, deri han bad henne uppskjuta sitt besök. — »Det vore en lumpen egoism att under sådana omständigheter vilja locka dig hit, min kära Mouche.»

La Mouche hade tagit den roll, han tilldelat henne; och hon tog den på fullaste allvar, så som hon visste, att han önskade det. Fru Heines något ansträngda kyla låtsade hon sig icke märka. Hon kände, att *han* var glad åt hennes besök och hon visste med sig, att hon var till nytta. Heines sekreterare var ännu sjuk, och La Mouche hade intagit hans plats. Den sjuke hade vant sig vid hennes kärleksfulla kvinliga omvårdnad; han kunde icke längre undvara henne. Hon skref de bref, han dikterade; hon läste för honom, när han behöfde ro, och hon rättade det franska korrekturet till hans dikter, som voro under utgifning hos en fransk förläggare.

När han fick ett af sina vanliga krampanfall, måste hon sitta hos honom, tyst och stilla, och hålla honom i

hand; det gaf lindring. När plågorna lemnade honom i ro, tyckte han om att höra hennes lätta steg på mattan. Han, som eljes var så känslig för minsta buller, njöt af att lyssna till den lilla flugans surrande kring sjukbädden i rummet, der han låg.

Tonen emellan dem var förtrolig, som den varit från första stund: en hjertlighet som å ömse håll hade en nyans af beskyddande öfverlägsenhet. Denna öfverlägsenhet kunde icke ge anledning till något missförstånd eller någon misstämning, ty den var ett naturligt resultat af det förhållande, i hvilket de stodo till hvarandra. Hon var den — jemförelsevis — friska af de två; och som ett hjelplöst barn mottog han hennes omsorger, hvilka hon egnade honom med något af en mors beskyddande ömhet. Men hon var också den andligen svagare af de två. Denne man, hvars kropp var ett hjelplöst barns, var sin samtids ypperste diktare; och han visste det väl. I hans sätt att tala till henne skymtade snillets öfverlägsenhet fram, men alltid med en tillsats af andligt galanteri, som gjorde att det aldrig stötte. Uet hade aldrig fallit henne in, att det *kunde* vara annorlunda. Han var i hennes ögon så stor, att ett intelligensförhållande mellan dem nödvändigt måste bli ett subordinationsförhållande, och hon njöt af detta andliga subordinationsförhållande lika mycket, som han sjelf njöt af hennes moderliga omvårdnad.

Han undervisade henne. Han kallade sig sjelf »skolmästaren», och den tid, hon tillbringade vid hans sjukbädd, var hennes skoltid. »I dag hålles ingen skola», skref han ibland, när plågorna hindrade honom från att mottaga henne. — Men under skolmästarens raljerande öfverlägsenhet skymtade alltid något af älskarens otåliga längtan fram.

Så var det också med hans sätt gentemot henne; alltid fans det denna raljerande öfverlägsenhet, under hvilken han sökte dölja sin allvarliga, djupa tillgifvenhet. Han kritiserade allt i hennes väsen — hennes sätt att gå och stå, tala och skrifva. Men när han lyfte upp ögonlocket och såg på henne med en sträng blick, liksom för att rätt eftertryckligt förehålla henne alla fel och brister — då fans det alltid i blicken, bakom den låtsade förebråelsen, ett annat uttryck, som en kvinna aldrig misstager sig på. Och hon smålog emot honom, lofvande bot och bättring; och den fruktade skolmästaren sträckte sin vackra, hvita hand ut emot henne, drog henne ner emot sig och kysste henne.

Detta förhållande hade sin egen, morbida skönhet. De visste båda, att det alltid skulle förblifva kyskt, som kärleken mellan två barn, hvilka leka samman, bada samman, smeka hvarandra och somna i samma säng. Och medvetandet derom gaf dem en känsla af fullkomlig frihet. Det var som om de kommit in i ett själens oskyldighetstillstånd, der alla fikonalöf voro öfverflödiga. För den döende gälde icke längre samma lagar, som för de lefvande. Det fans ingenting att dölja, ingenting att hålla hemligt, ingenting att blygas för — i hela sin karaktär föll detta kärleksförhållande utanför alla regler.

Det var den första tiden af deras bekantskap — smekmånaden i deras andliga äktenskap.

Men allt eftersom de kommo hvarandra närmare och närmare, märkte hon tydligare och tydligare, att den sjuke stundtals pinades af halfheten i detta förhållande. Hans vemodigt bittra uttalanden om sin kroppsliga skröplighet ingåfvo henne ofta en pinsam föreställning om, att hans ande led Tantali kval genom att ständigt befinna sig ansigte mot ansigte med hennes ungdom och skönhet. Fantasien höll honom ständigt för ögonen skilnaden mellan hvad som var och hvad som kunde vara. Under alla de år, han legat utsträckt på sitt smärtans-läger, hade längtan förblifvit oberörd af sjukdomens härjningar. Det var derför han, också under dessa år, kunnat skapa dikter så genomandade af känsla, som näktergalens locksång i sommarnattens skymning. Så länge man kan älska, så länge kan man dikta — och hans dikter visade, att hjertat i denna brutna kropp ännu kunde längta och lida.

Hon hade från början icke tänkt på detta, och när det så småningom gick upp för henne, greps hon af beklämning. Den hemlighetsfulla korrespondensen mellan hennes nerver och hans var så stark, att hon

kände hvarje skiftning i hans sinnesstämning som en glädje eller som en smärta i sitt eget bröst. Då hon satt vid hans sjukbädd och han låg der, blek och tyst som alltid, när han hade att genomgå någon kris af fysiska plågor, då kände hon det som om smärtans hand slitit i hennes egna nerver. Och när plågorna lemnade honom i ro, medan anden reste sig i trots eller vred sig i förtviflan öfver att icke kunna meddela minsta gnista af sin eld åt den vissnade kroppen — hon såg de vilda reflexerna af detta trots i den blick, han vände upp emot henne — då greps hon af en dunkel, formlös ångest, som hon oftast icke kunde beherska, och hon måste vända sig bort, att icke en min i hennes ansigte skulle förråda den.

Så hade detta: att sitta vid hans sjukbädd, egna honom sina omsorger och lyssna till hans tankar, efter hand blifvit henne både till en njutning och ett lidande. Och njutningen och lidandet växte i samma proportion; och lidandet skrämde henne lika mycket, som njutningen lockade.

Hon kände under en stigande ångest hur tusen silkesfina trådar spunnos mellan henne och denne döende man, och hon anade hvad hon skulle komma att lida den dag, de alla med ens klipptes af.

Då reste sig sjelfbevarelseinstinkten inom henne och bjöd henne att icke glida för djupt in i detta förhållande, hvars snara, smärtsamma upplösning hennes tanke förutsåg.

Men hon *kunde* icke göra sig lös. Också här lurade smärtan och lidandet, en smärta och ett lidande som skulle komma att kännas så mycket bittrare, som det innebar en förnimmelse af skuld — derför att hon hjertlöst och egoistiskt dragit sig tillbaka utan att tänka på honom, öfver hvars sista lefnadstimmar hennes närvaro spridde ett blekt skimmer af solnedgångens färgglöd, en sista helsning från ungdomen och lifvet, en doft af lindblommor och violer. —

Hennes helsotillstånd försämrades. Dessa dagligen återkommande slitningar hade förstört hennes nervsystem, som alltid varit ömtåligt. När hon om aftnarne kom hem efter att ha tillbringat hela eftermiddagen vid hans sjukbädd, kände hon sig tillintetgjord af trötthet. Men hon kunde icke sofva. Som en brännande udd satt nervvärken på en enda punkt inne i hjernan och hon vred sig sömnlös på sin bädd, i förtviflan öfver, att denna smärta, som sved der inne mellan ögonen, var så oåtkomlig, öfver att det icke fans något medel deremot.

Och tankarne kommo dragande som tjutande dervischer: onda tankar, fula, egoistiska, kärlekslösa tankar, sådana smärtan alstrar, men inför hvilka själen blyges.

Hon hade icke kraft, icke mod, icke uthållighet nog att bära minsta uns af en annans lidande. Hon måste göra sig lös! Lifvet hade varit för hårdt emot henne! Det hade lagt på hennes skuldror alltför mycken smärta och gett henne alltför litet glädje i utbyte. Hennes själ törstade efter en smula glädje, men aldrig, aldrig hade hon fått smaka en droppe deraf, som hon icke fått betala med mångdubbelt lidande! Hon längtade efter den ljusa, lugna lyckan, som är en hvila och en smekning på samma gång. Hon såg så många andra menniskor ligga och gassa sig i den varma sanden, glada och nöjda, fria från smärtor och fria för längtan. Hvarför skulle just hon vara född som ett lifvets styfbarn, för kylan och det piskande slagregnet!

Då tyckte hon sig plötsligt se bilden af den sjuke skalden, som nu i sju år kämpat sin hopplösa kamp mot döden. Öfver hans bleka ansigte låg ett uttryck af smärtans resignation — Och hon blygdes öfver sig sjelf, sin egoism, sin hjertlöshet, sin brist på motståndskraft emot fysiskt lidande.

Men åter och åter döko de onda tankarne upp. Han hade dock lefvat, han! Och hans lif stod för hennes inbillning i ljuset från de af hans dikter, hon älskade mest. Der fans nog vemod och längtan och brustna illusioner, men också kärlekslycka: gifna och tagna kyssar under blommande lindar i drömmande sommarnätter; der fans nog suckar och tårar, men också löjen och lek, det var som en verld för sig, der det glada trotset gick omkring med högburet hufvud och hvisslade, och der känslan låg och drömde mellan

doftande rosor under en vårblå himmel — —

Mot denna verld höjde sig hennes längtan gång på gång, lik en fågel fängslad med en jernlänk vid jorden.

Lifvet, som kunde vara så rikt, flöt fram i ett evigt enahanda. Hon ville icke taga emot smulorna, som det bjöd! Hon ville lefva helt, fullt, rikt, medan ännu blodet sjöng sina bedårande melodier i hennes ådror, medan hela hennes kapital af ungdom och friskhet och skönhet ännu — trots allt — var rikt och oförbrukadt. —

Men dessa ständiga slitningar, dessa smärtans och glädjens eviga små nålstyng, kunde hon icke uthärda! —

Läkaren hade tillrådt henne, att åtminstone för någon tid under sommaren lemna Paris och vid någon badort söka bot för sitt nervlidande. Hennes mor bestormade henne med böner att resa. Men hon hade i det längsta uppskjutit att fatta något beslut. — Nu var det emellertid bestämdt. Nervsmärtorna under den sista veckans sömnlösa nätter hade varit alltför olidliga. Hon måste bort.

Till Heine hade hon ingenting nämt. Hon hade gjort sina förberedelser i tysthet, liksom till en hemlig flykt; och hon bäfvade för den stunden, då hon skulle nödgas tala med honom derom. Hon visste, att hon genom sin afresa skulle förorsaka honom en smärta, och hon tyckte sig redan bunden till händer och fötter af den hänsyn, hon var honom skyldig. Hvad hjelpte det, att förnuftet uppreste sig i trots och ville slita dessa band! De hade spunnit sig så fast kring hennes hjerta, att hon icke kunde afslita dem utan att det blödde.

Men nu var det beslutadt. I dag skulle hon göra honom sitt sista besök.

Hon stannade framför kofferten, som stod packad i ett hörn af rummet — — ja, allt var i ordning, men det svåraste återstod ändå.

Hon sökte föreställa sig uttrycket i hans ansigte, när hon sade honom det, och hon kände en darrning genom hela sin kropp, från hjessan till fotabjället.

Hon satte sig åter ner vid skrifbordet, och för att stilla sin nervositet genomögnade hon ännu en gång dikten, som låg der. Det knöt sig med ens en smula hopp till denna dikt. Hon tänkte på, att hon kunde fortsätta, öfverflytta hela diktcykeln *Ny vår* till Frankrikes språk. Hon visste, att alla dessa dikter voro under öfversättning af en annan hand för att intagas i *Revue des deux Mondes.* Men detta arbete ville hon utföra! Så skulle bandet emellan dem icke vara afslitet i och med det, hon for bort. Hon skulle ha rätt att skrifva till honom, hon skulle kanske också, någon gång, få ett par rader till svar.

Men skulle han taga emot hennes arbete?

Det fans någonting innerst inne i hennes hjerta, som svarade ja. Han skulle känna, att det var för *honom* hon arbetat, icke för egen fördels eller vinnings skull.

Och skulle hennes krafter räcka till?

Hon hoppades det. Hon var öfvertygad om att hon förstod honom bättre än andra — ty hon älskade honom mer.

— — —

Margot satt hela eftermiddagen hos den sjuke. Hon skref efter hans diktamen ett bref till modern, den gamla frun vid Damthorstrasse i Hamburg, ett muntert och lustigt bref, fullt af de ömmaste lögner angående sonens helsotillstånd och öfriga lefnadsförhållanden — ett bref som just derför gjorde ett oemotståndligt gripande intryck på henne, som skref det. Hon satt vid hans skrifbord, med ryggen mot bädden; då och då vände hon

sig om och såg på det dödsbleka, lidande ansigtet, från hvars mun de kärleksfullt bedrägliga orden strömmade fram. Han diktade.

»Aldrig förr har jag behöft min fantasi bättre än nu», sade han med ett stänk af bittert vemod. »Den kära gamla! Om hon visste, hur eländig jag är, skulle hon dö af sorg.»

»Men hur är det möjligt, att hon ingenting vet?»

»Du glömmer, att vi i Tyskland ega en välsignelsebringande inrättning, som kallas censur», smålog han. »Vi ha användt systemet på privatlifvets område. Den gamla är öfver 80 år och går aldrig ut. Min syster Charlotta bor strax i närheten. Hon konfiskerar alla tidningar, som innehålla något meddelande om mitt helsotillstånd. Och ingen får besöka den gamla utan att först ha mottagit förhållningsorder af min syster.»

»Men dina böcker?»

»Det tryckes en särskild upplaga för min mors räkning, en liten upplaga, bestående af ett enda exemplar, deri alla häntydningar till min dåliga helsa äro omsorgsfullt borteskamoterade.»

Han fortsatte att diktera sitt glädtiga bref. Men medan hennes hand mekaniskt fäste hans ord på papperet, sysslade hennes tankar oupphörligt med detta underliga förhållande mellan en mor och en son. I sju år hade han nu hvarje månad diktat ett liknande bref. Hvilken rörande sonlig ömhet låg det icke bakom de bedrägliga orden. Hvilken uppmärksamhet, hvilken andens friskhet hade icke fordrats för att så på alla punkter kunna vilseleda en mors fina öra! Och hvilken karaktärsstyrka hos honom, som aldrig låtit minsta klagan, minsta suck af otålighet undfalla sig!» —

Brefvet var färdigt.

»Läs nu upp det för mig», bad han.

Hon gjorde så. Det var ett belåtet leende, som lekte kring hans läppar, när hon slutat.

»Låna mig pennan, så skall jag skrifva mitt namn under.»

Han reste sig mödosamt upp i sängen, och hon höll honom kring axlarne, medan han sakta skref sitt namn med stora, ansträngdt säkra bokstäfver. Det var sista akten af det fromma bedrägeriet.

»Jag har skrifvit till henne, att mina ögon äro svaga, och att det är derför, jag använder sekreterare.»

Han lutade sig tillbaka mot hufvudkudden och blef länge liggande så, tyst och orörlig.

Margots hjerta började slå med oroliga, häftiga slag. Nu var stunden kommen; nu måste det ske. Hela eftermiddagen hade hon haft bekännelsen på tungan, men hon hade icke kunnat få fram orden. Nu kom det, plötsligt, oförmedladt, liksom framtvingadt af en krampaktig viljeyttring:

»Jag ämnar resa!»

Det gick en häftig ryckning genom hela hans kropp, som om ett slag träffat honom på någon ömtålig kroppsdel. Hon fruktade ett ögonblick, att han skulle få ett af sina vanliga krampanfall, men det gick öfver.

»Resa?» upprepade han, som om om han icke kunnat fatta ordets betydelse.

»Ja.» — Det kom sakta, som om hon blygdes för att tillstå det.

»Du har ingenting sagt?» — Förebråelsen träffade henne djupt.

»Jag kunde inte», sade hon med skälfvande stämma, medan de stora blå ögonen fyldes af tårar, som stego öfver bräddarne och hotade att rinna ned på kinderna. »Jag tycker, att jag inte har rätt till det — att tänka på min helsa — — när du — — — »

Det var som om han icke hört det sista.

»Du kommer i morgon?»

Han talade kort, ansträngdt och frågan lät som en befallning. Om det gält hennes lif, skulle hon icke kunnat svara, att hon ämnat resa just den dagen.

»Ja», svarade hon. »Jag kommer i morgon. Och om du vill att jag skall stanna — — »

Det stack till i hennes bröst, och det var som om hjertat stannat en sekund. Hon såg två stora, klara tårar rinna fram under de lama ögonlocken och bana sig väg öfver det marmorbleka ansigtet, hvars uttryck var så stelt och orörligt, som om det icke funnits en gnista lif der bakom. Det var som att se en död gråta.

Hon kastade sig på knä vid bädden, böjde sig ner öfver honom och smekte hans hufvud mellan sina händer.

»Förlåt mig!» snyftade hon. »Jag är så egoistisk och dålig. Men jag skall stanna om du vill det!»

Han lyfte upp sitt ögonlock med pekfingret och hans klara blåa öga såg rakt in i hennes med ett varmt uttryck af kärlek och godhet.

»Barn!» sade han blott.

— — —

Dagen efter kom hon åter för att säga farväl.

Det var en kväfvande hetta. Dörren till balkongen stod öppen, men luften, som strömmade in hade hvarken svalka eller friskhet.

Han låg på sin sjukbädd i samma ställning, som hon sett honom så ofta förr — men nu med ens föll medvetandet om hans lifs enformighet öfver henne som en förkrossande tyngd. Hon tyckte sig aldrig förr ha känt så starkt som nu, att hon var den enda glädjen i detta fattiga lif.

Hans sätt föreföll afmätt. Det var icke samma spontana hjertlighet som förr. Och med en tryckande ångest förnam hon plötsligt afståndet mellan dem. Detta afstånd skulle växa och växa; snart skulle hon kanske icke vara mera för honom än alla de andra kvinnorna, som kommit till hans sjukbädd, stannat der ett ögonblick och försvunnit.

»Jag har läst din öfversättning», sade han i en affärsmessig ton. »Om du vill försöka dig också på de andra dikterna i *Ny vår* och sända mig dem, skall jag jemföra dina öfversättningar med de andra och sedan fatta mitt beslut. — I alla händelser tackar jag dig för alla bevis på din tillgifvenhet, som du redan gett mig.»

Han talade så afmätt för att göra afskedet kort. Han fruktade att smärtan eljes skulle slita alltför hårdt i hans sjuka nerver.

Det var något i denna ton som kom hennes hjerta att krympa samman. Hon trodde, att han ville straffa henne dermed.

»Mitt arbete duger väl inte stort. Men det blir i alla fall en sysselsättning för mig under den tid, jag är borta, och — —»

Hon vågade icke fortsätta. Hon var rädd att det skulle komma för mycken värme i ord och tonfall. Och hon hade icke längre någon rättighet till det.

Det blef ett ögonblicks tystnad. Hon hade vändt bort sina ögon. — Skulle det sluta så!

Allt det, som spirat upp under dessa veckor af förtroligt samlif, skulle således vara afklippt från denna stund, uppryckt med rötterna. När hon kom igen skulle hon icke vara mer för honom än en af de andra — en af de många. Smärtan ref inom henne med näbbar och klor. Det var som om hon först i detta ögonblick vetat, hvad hon skulle förlora.

Hon satt och stirrade på en fin strimma sol, som föll in i rummet genom en springa i markisen utanför fönstret. Damkornen dansade som lefvande miasmer upp och ned i denna fina solstrimma. De skimrade för hennes ögon i alla regnbågens färger.

»Hur ensam jag kommer att bli sedan du rest», sade han sakta. Men då han hörde, att hon kämpade med gråten, slog han strax öfver i samma afmätta, nästan kärfva ton som förut:

»Du har varit mig till mycken glädje. Skulle vi icke träffas mer, så tag nu mitt tack för allt. Det är ett varmt tack, fastän det får en knapphändig form.»

Hon bet sina tänder samman för att kväfva snyftningen, som ville tränga sig fram.

»Gå nu», sade han och räckte henne sin hand. »Farväl!»

Men då han kände hennes hand i sin, kunde han icke beherska sig längre. Han drog henne till sig och kysste henne. Och då han såg hennes af smärtan sammandragna ansigte, strök han lugnande deröfver med sin hand.

»Så — så — så» — den tillkämpadt knappa tonen hade fått gifva vika för den ton af blid ironi, hvarmed han i allmänhet sökte bemästra sina och andras själsrörelser.

»Min lilla Mouche», sade han. »Vi ses nog igen. Men tack för allt! Du har varit den sista vingade insekten i min indiansommar. Jag kommer att sakna ditt surrande i luften omkring mig. Och jag kommer att längta efter att återse dig.»

Hon kunde ingenting svara. Men för första gången sökte hennes skälfvande läppar hans.

Så reste hon sig upp med en plötslig kraftansträngning och gick mot dörren. Der vände hon sig om och kastade en sista blick öfver rummet.

»Au revoir», hviskade hon.

IV.

Utanför fönstret strömmade regnet ned med ett oafbrutet, enformigt ljud af millioner fallande vattendroppar.

Den stora stadens bullrande lif tycktes dödt, dränkt af en ny syndaflod. Upp till sjukrummet i femte våningen vid Avenue Matignon trängde blott ett dämpadt brusande, som från ett stort haf, när det är lugnt; ett hemlighetsfullt susande som från en stor skog, när ingen vind spelar genom trädens kronor ... en mollsymfoni utan klang, en tonmålning i gråaste grått ...

Några enstaka stora vattendroppar sipprade då och då genom tälttaket utanför fönstret och krossades mot altanens bleckgolf; det var som om en flock genomvåta, hemlösa dufvor pickat med sina näbbar på rutorna för att komma in.

I sin stora stol borta vid det ena fönstret satt Heinrich Heine med den tjocka mjuka nattrocken svept kring sin lilla hopsjunkna kropp.

Blyertspennan hade stannat i hans hand, och hufvudet hade sjunkit ned mot bordet, just der den brinnande lampan kastade sin hvita cirkel af ljus.

Den sjuke hade skrifvit ett par timmars tid; nu voro krafterna slut. Hjernan kändes tom, der fans icke en tanke mer att mynta ut i guld och trött så att den icke längre kunde sammanhålla de tankefragment, viljan redan pressat som blodsdroppar derur.

Det var som om alla yttre sinnesförnimmelser stannat af; som om det icke funnits mer än en enda kanal — hörselns — mellan den yttre verlden och detta trötta Kristus-hufvud, omgifvet som med en gloria af det hvita lampskenet, lyssnande till det fallande regnets entoniga, klanglösa symfoni.

Men innanför den bleka pannan lefde fantasien sitt eget lif. Öfver tankarnes ödemark hvälfde sig en himmel, liflöst blå, utan sol och upp mot denna himmel blickade en vattenspegel, aflångt rundad och genomskinligt klar som en menniskas öga.

Detta öga såg en underlig vintergata draga sig öfver den skumma himmelen, från horisont till horisont.

Den började som en blek strimma i öster, bredde sig ut, efter hand som den kom närmare, till en ström af hvirflande, böljande dimma; och hvarje hvirfvel, hvarje bölja, hvarje nyans af den hvita dimman var ett ansigte, ett minne, en längtan från hans förflutna lif.

Oaflåtligt strök denna karavan öfver den liflöst blåa himmelen. Borta i vester samlade sig dimman, tätnade till mörka moln och föll som regn till jorden. Hvarje droppe, som föll, var en brusten illusion, en förtätad längtan, ett afkyldt minne. Och dropparne föllo i tusental och blänkte i sitt fall som silfversträngar på en osynlig harpa; och på den harpan spelades af osynliga händer en enformig, tonlös symfoni.

Oaflåtligt gled det ljusa tåget fram öfver den liflöst blåa himmelen; dimgestalterna speglade sig alla en sekund i det blanka vattnet; så drogo de förbi ... Och det stora vemodsfulla ögat såg mot dem alla med samma döda svårmod som mot den tomma himmelen.

Då kom det plötsligt en starkare böljgång i dimgestalternas tåg; det var som om någonting velat kämpa sig fram derur; häftigare och häftigare hvirflade det rundt, och till sist steg en kvinnogestalt fram, sträckte sig mödosamt ner mot det blanka vattnet —- såg honom in i själen med två själfulla blåa ögon.

Genom hela sitt nervsystem förnam han en dallring som af ett underskönt ackord. Det var som om regnsymfonien plötsligt tystnat; som om den liflöst blåa himmelen plötsligt fått klarhet och glans af gyllene solreflexer. Ödemarken blef till ett grönskande land med tusentals daggstänkta blommor, glindrande i tusentals färger; fågelsång klang i luften och öfver ängen strök en vind, len och ljum, doftande af konvaljer och violer.

Det var som om alla döda sinnen plötsligt vaknat till lif för en sekund.

Och der stod hon, bedjande och skön. Den hvita sidendrägten böljade under bröstets häftiga andetag och föll vidare i rytmiska linjer ned öfver hennes spensliga gestalt. Hon sträckte sina armar ut emot honom, och under det blonda håret, som hängde likt ett vårmoln öfver hennes panna, tindrade ögonen fram — två blåa stjernor, ur hvilka hängifvenheten lyste i fuktig glans.

Nu hörde han hennes röst, melodiskt skön som lidelsen tolkad af mästarehand på en gammal altviol från Cremona: »Jag älskar dig! Jag är din. Håll mig fast ... låt mig icke glida bort som de andre! Jag älskar dig!»

Han kände hur det i smärtande styrka återklingade djupt ur hans eget bröst: »Jag älskar dig». Han ville sträcka ut armarne och draga henne till sig, han ville störta fram ... men viljeyttringen dog bort i tomma luften. Af hela hans väsen fans ingenting annat än det stora, vemodiga ögat, i hvilket hon speglat sin skönhet en sekund.

Och nu vissnade allting rundomkring; fågelsången tystnade; blomdoften svann; himmelen miste sina solreflexer — — — Den hvita kvinnoskepnaden drogs in i dimhvirflarne, former och konturer försvunno ... till sist såg han endast de stora bedjande ögonen blicka fram ur dimman — — och tåget gled vidare — — —

Han lyfte sitt tunga hufvud från bordskanten, och reflexionen, som varit domnad ett ögonblick, började nu åter sitt rastlösa arbete i hans hjerna.

Fängslad vid sjukbädden under många år, lam och till hälften blind, hade han så få beröringspunkter med den yttre verlden, och all den lifsintensitet, som ännu fans kvar inom hans brutna kropp, hade koncentrerat sig i själsverksamheten och fantasien. Liksom en arm eller ett ben förtvinar då de icke längre brukas, medan tvillinglemmen deremot får dubbel styrka, så hade hans kropp vissnat hän under de sju år, han legat utsträckt på sin madrass, medan fantasilifvet deremot antagit gigantiska former. Dessa former skrämde honom. Han tänkte på, att den stund kunde komma, då förståndet icke längre skulle vara starkt nog att tygla denna ständigt växande fantasi, och då ...

Redan nu kunde det hända ibland, att gränsen mellan fantasi och verklighet utplånades, att hans inbillnings foster trädde fram med en skarphet och en klarhet som var lifvets egen. Men de framträdde alltid i öfvernaturlig storlek och med starkare färger än lifvets bilder; derpå kände han dem som foster af sin inbillning. Så var det också nu. —

Han satt och lyssnade till det fallande regnets entoniga susande utanför fönstren och han njöt af tystnaden och stillheten här inne. Mathilde var hos en väninna i sällskap med Pauline, och Cocotte sof på sin pinne i buren. I hela våningen hördes icke det ringaste ljud, och denna ovanliga ro låg öfver hans sjuka nerver, vederkvickande som ett lufttätt förband ofvanpå ett värkande sår.

Det kom öfver honom en känsla af innerligt välbefinnande. Det var helgdag i dag, en efterlängtad hvilodag mellan smärtans hvardagar. Han hade icke en tanke för, att det i morgon skulle vara slut med hvilan, så helt gick han upp i ögonblickets njutning: att vara fri från plågorna.

Han lutade sig tillbaka mot stolens ryggstöd och lät nacken hvila mot dess kant. Han tänkte på henne, som han nyss sett kämpa sig fram liksom till ett personligt lif och sträcka sig emot honom som ett lefvande, varmblodigt väsende bland alla de uttryckslösa bilderna i hans minnens kaos. — Och han smålog.

Hon var ju ingenting annat än det återuppståndna idealet, en förkroppsligad erinring om den kvinna, som han egnat sin första ungdoms starkaste, innerligaste känsla. Det fans just icke någon bestämd, påtaglig likhet mellan Margot och Amalie Heine, eller om den fans, skulle han i alla händelser icke kunnat säga, hvari den bestod, ty dragen af hans ungdoms käresta hade under årens lopp blifvit mycket sväfvande. Han hade återsett sitt gosseideal som en fetlagd matrona, men då hennes plumpa bild ville tränga sig emellan och skymma bort den späda flickgestalten, hade han med fantasiens hela makt sträfvat att hålla det tidigare, vackrare minnet kvar, och så hade Amalie förblifvit hvad hon var: englahufvudet på rhenvins-guldgrund, den bleka, stillsamma, sorgsna flickan vid fönstret djupt nere i ett af den drunknade sjöstadens menniskotomma hus.

Dess mer fans det i Margots väsen, som påminte om denna drömbild af dikt och verklighet; och hans inbillning hade fäst sig vid likheterna och glidit öfver olikheterna utan att se dem.

Det var framför allt hennes röst. Han hade alltid haft det skarpaste öra för menniskoröstens klangfärg och uttryck — många af de starka sympatier och antipatier, han icke kunde förklara, stammade nog från örat och nerverna mer än från ögat och hjertat — men under dessa sista år, då han varit till hälften blind, hade hörselsinnet skärpts till en otrolig grad af känslighet. Han kunde njuta af en vacker menniskoröst som af den härligaste musik — och han tyckte sig aldrig ha hört en menniskostämma klinga så skön, som hennes; så dämpadt lidelsefull och så smekande mjuk på en gång.

Nu steg den upp emot honom ur tystnaden, som en aflägsen melodi, och han kände en domning taga hela sin varelse i besittning. Han tyckte, att han för första gången i sitt lif förnam den heliga lycka, han drömt om i ungdomens år, den att älska och veta sig älskad tillbaka.

Men knappt hade denna förnimmelse nått det medvetnas tröskel förr än det fina, spotska smilet — tviflets Mefistofelesleende — spelade kring munvinklarne i det drömmande Kristusansigtct.

För första gången! Ja, så hette det ju alltid, när man älskade eller trodde sig älska. Alltid var det för första eller sista gång. Det, som låg bakom, kom att stå i ett annat ljus, stämplades med ett annat namn. Kärleken var alltid blott det närvarande, det gränslösa kaos, öfver hvilket Cupidos ande sväfvade.

Han öfverskådade i minnet den långa raden af sitt lifs kärlekserfarenheter, och alla lågo de som döda lik, stirrande på honom med ett par vidöppna, uttryckslösa ögon. Och öfver denna rad gled hans tanke med en svag beklämning, en blek reminiscens af de smärtor och lidanden, de alla kostat honom.

Icke minst det längsta och varaktigaste af hans kärleksäfventyr — hans äktenskap.

Han tänkte på de många aftnar, han tillbringat i pinande hjerteångest, marterad af en vansinnig svartsjukas helveteskval. Mathilde hade gått bort på någon teater eller någon konsert, och hemma på sin bädd låg han sjelf, maktlös och lam, och såg i fantasien unga, vackra män kasta glödande, lystna ögonkast på den unga kvinna, som var hans hustru. Hur kunde han, en stackars sjukling, täfla med alla dessa friska, starka män. Tanken grep honom med en ångest, som pressade kallsvetten upp på hans panna; och på samma gång hade han en den djupaste och smärtfullaste förnimmelse af skam, skam öfver misstanken — skam också öfver det, som låg under misstanken: detta, att hans hustru var en kropp utan själ.

Men han hade valt henne just sådan, hon var, och trott sig ha gjort ett val just efter sitt sinne. Han hade alltid haft en fasa för de der lärda, »bildade» kvinnorna, som, stickande fram den smula själ de ega, erbjuda s. k. själsgemenskap och andligt samlif med en ande, hvars vidd de icke kunna mäta. Hans ideal för en kvinna, sådant det framgått ur hans lifs många erfarenheter, var alldeles motsatsen till det själfulla kvinnoidealet från hans ungdom; i detta fall som i många andra hade hans natur drifvit ett spel med ytterligheter, som slagit öfver. Han afskydde blåstrumpor och förståndskvinnor, men han afgudade dem, som voro sköna och dumma, ju skönare och ju dummare dess bättre. Han ansåg kvinnan som en lägre varelse, af naturen bestämd till att dela mannens kärleksnöjen, icke hans tankelif. På sin höjd uppfriska honom under hvilostunderna genom sitt pladder, som borde verka lugnande på hans spända nerver, liksom hennes klingande friska skratt och den svaga strykningen af hennes händer öfver nacke och hals, genom hår och skägg.

Mathilde hade gett honom allt detta och ändå mera. Hon hade varit hans docka, som han haft sitt nöje af att kläda i vackra kläder, hans lilla husdjur, som ätit ur hans hand och sofvit i hans famn; hans lilla apa, som roat honom med sina upptåg och vederkvickt hans själ med sin älskliga dumhet — ett litet djur, på hvilket han från sin menskliga höjd såg ned, men som han icke dess mindre älskat varmt och innerligt, med något af det bästa i sitt känslolif — med tacksamhetens ömhet. Han tackade henne ännu i sitt sinne för all den lycka hon skänkt honom, och han var glad öfver att ha tryggat hennes lif äfven sedan han sjelf icke längre var till.

Men ändå ... ändå ...

Han tänkte på den förfärliga natten för sju år sedan, natten som evigt skulle stå i hans minne som det förfärligaste, han någonsin upplefvat, höjdpunkten af menskligt lidande och mensklig förnedring. Mathilde hade varit borta hos sin väninna, madame Arnault; och hon dröjde. Det blef sent. Timme gick efter timme. Och på sitt läger der inne låg han, sömnlös, febersjuk, vansinnig af ångest. Sängkläderna brände honom som eld, men han kunde icke resa sig upp. Hvarje fiber i hans ömtåliga nervsystem tycktes spänd till det yttersta; minsta ljud kom honom att spritta till som af ett nålstyng. Klockan blef tolf; klockan bl ef ett; ingen kom.

Han grep till morfinflaskan för att döfva; förgäfves; ingen lindring. Han tog ännu en dosis, starkare än vanligt; och så småningom slappades de spända nerverna, och han föll i en dvala utan medvetande.

Hur länge den varade, visste han icke, men ångesten var endast döfvad, icke död. Midt i svarta natten ryckte han plötsligt till som träffad af ett slag; pannan, håret, hela kroppen badade i svett. Han höll andan, han bet samman sina hackande tänder, han lyssnade; inne från hustruns rum tyckte han sig ha hört ett främmande ljud. Han kunde icke resa sig upp, kunde icke gå; men han vred sig med uppbjudande af alla sina krafter ur bädden och lät sig falla ned på golfvet. Med sammanbitna tänder, för att icke ett stönande skulle förråda hans ångest, kröp han genom sjukrummet, genom salongen utanför, hän till dörren, innanför hvilken Mathildes sofrum var beläget; der stannade han, lyssnande med bultande hjerta och bultande tinningar. — Han hörde endast hennes snarkningar der innanför. Hon sof.

I detsamma kände han det som om hvarje beståndsdel af hans kropp mjuknat, armarne böjde sig, benen böjde sig, han sjönk afsvimmad ner på golfvet, med hufvudet emot tröskeln till sin hustrus sofrum. Så fanns han af pigan morgonen derpå.

Ännu i detta ögonblick, då han tänkte på den natten — efter sju års förlopp — gick det en kall kåre öfver hans ryggrad och en skälfning genom hela hans kropp. — Men han ville icke tänka på detta, icke tänka upprifvande tankar på denna smärtans hvilodag — han ville tänka angenäma ljusa tankar — tänka på La Mouche.

Han såg hennes kära ansigte framför sig; den lefnadsglada munnen med det sorgsna draget, de stora blå ögonen och det ljusbruna, lockiga håret, som hon brukade kasta tillbaka med den der trotsiga knycken på sitt lilla fågelhufvud. Hon älskade honom. I denna stund satt hon kanske på sitt rum der uppe i Wildbad och öfversatte någon af hans dikter till franska språket. — Det drog ett leende öfver hans ansigte, ett kärligt och vackert leende, fast med ett stänk af ironi och öfverlägsenhet. Hon tillhörde ju de der själs-kvinnornas föraktade klass! Hon var ju en blåstrumpa! — — Men hon hade blifvit det af kärlek till honom och hans diktning — och — — och — — hon var så förtjusande som kvinna. — — Han sjelf, blåstrumpehataren par excellence, hade ju ofta tvungits att prisa hennes skriftställeri — af beundran för hennes älsklighet — senast nu i det sista brefvet. Kunde han väl annat? Hon hade öfversatt hans dikter af det kärleksfullaste intresse — kunde han väl då såra henne genom att klandra öfversättningens brist på geni! Ett enda litet fjun af hennes silkesfina hår gälde för honom mer än all verldens genialitet.

Hon var så god; hon var så vek. Och hennes hjerta hade sin genialitet — en känslans genialitet, som gjorde att hon kunde förstå utan att fatta. Hvad begärde man mer! Var icke hjertats varma genialitet mer värd än hjernans kalla förstånds-skärpa. — Denna hjertats genialitet var som ett par mjuka händer, som ett mjukt bröst att luta ett tröttadt diktarhufvud emot. Hvilken härlig hvila det skulle skänka, och hvilken innerlig vällust i känslan att vara förstådd!

Förstådd? Ordet slog ner i honom. Det der var just aningen från ungdomsdagarne, längtan efter att kunna smälta samman med en kvinna, till kropp och själ, i famntagets hetaste spänning och i famntagets hvila. Förstådd — icke med hufvudet utan med nerverna och hjertat. Kunna dela med sig allt, glädje och sorg,

tankar och känslor; alltid finna en vänlig resonansbotten för sina ord; stiga ned från snillets olympiska höjd, icke vara kvick, snillrik, stor — utan enkel, naturlig, sann — känslosam, blödig och vek. En sådan kärlek skulle vara ett hvilans himmelrike, utan slitningar och utan kamp. Trygghet, trygghet, obegränsad tillit, en ständig, smekande värmeutstrålning i stället för passionens mellan ytterligheter skiftande temperatur.

Det kom för honom hur otänkbar en scen sådan, som den han nyss återsett i minnet, skulle vara i ett kärleksförhållande, der kvinnan icke endast var kropp. Han skulle alltid, alltid ha en känsla af oinskränkt eganderätt då han visste sig ha bundit henne till sig med hvarje tanke i sin själ.

Hur kunde det komma sig, att detta aldrig förr gått upp för honom under hans jägtande genom lifvet ur famn i famn? Han hade aldrig funnit en kvinna sådan som hon. Men hade han sökt? Nej, han hade just alltid gått ur vägen för det, han nu åtrådde — han hade som ett barn sträckt ut sina händer efter det tomma och vackra skalet.

Och nu, på grafvens rand, nu, då han icke längre var en lefvande menniska, nu grep honom en brännande, törstande längtan efter detta, som han aldrig upplefvat. Det var en smärta så djup och stor, att det kändes som vore hela hans lif förfeladt, derför att han nu måste gå bort, bryta upp från tillvarons festmåltid utan att ha smakat det rikaste och bästa, tillvaron bjöd.

Han älskade henne. Och nu diktade fantasien åt honom ett nytt lif i oanad lycka, men då han sträckte handen fram mot verkligheten, för att gripa det, fann han sig liggande på en madrass i ett mörkt sjukrum, kämpande med döden.

Förgäfves rasade hans tanke, förgäfves reste den sig i trots mot det obevekliga. Fåfängt förbannade han i sitt sinne det lif, han lefvat — omständigheterna, sin egen natur — kvinnorna, kvinnorna framför allt.

Hans lif hade varit kvinnor, kvinnor och åter kvinnor. Sådant han nu såg det, stod det för honom som ett långt siffertal mellan två streck, hvilka tycktes bilda dess begynnelse och dess afslutning. Det var två episoder med intryck af något ödes-bestämdt, betecknande den starka, oemotståndligt dragande makt, som beherskat honom från den första ungdomen ända till de sista timmarne af hans obrutna mannaålder.

Den första af dessa episoder tilldrog sig då han ännu var ett barn, i rektor Schallmeyers skola i Düsseldorf. Han såg sig som gosse, i sina finaste kläder, vid den högtidliga terminsafslutningen i lyceum. Som klassens ljus hade han fått sig uppdraget att recitera Schillers *Dykaren* för den närvarande församlingen — till förhöjande af feststämningen och häfdande af lyceets ära. Han kunde poemet utantill, ord för ord; han kände icke den ringaste oro och han grep sig an utan blyghet. Medan vers efter vers strömmade öfver hans läppar, lät han sina blickar fara öfver församlingen och såg med en känsla af tillfredsställelse och triumf, hur andaktsfullt alla lyssnade. Men plötsligt stannade hans ögon, fångade af ett par andra ögon, som tillhörde en blondlockig flicka, hvars like i skönhet han aldrig förr tyckte sig ha sett. Och ändå hade han sett henne sjelf ofta förut och kände henne väl — den sextonåriga dottern till krigsrådet von A. Under hela examensakten hade hon setat der hon satt, rakt framför honom. — Men det uttrycket hade han aldrig sett i hennes ögon; det uttrycket band, fängslade, drog till sig hvarje tanke i hans hjerna. — Han stannade plötsligt, med paralyserade nerver. Tre gånger upprepade han själlöst samma vers och så stod han der stammande, stirrande med vidöppna ögon på den unga flickan — Läraren sökte förgäfves hjelpa honom, — han hörde icke. Uppträdet började väcka en pinsam uppmärksamhet, då vanmakten kom honom till hjelp. Det svartnade för hans ögon — han föll framstupa öfver bänken.

Det var det första varslet om den tillintetgörande makt, som kärlekens grymma gudinna skulle öfva på hans framtida lif.

Den andra episoden daterade sig från sju år tillbaka, från hans sista promenad på boulevarden i Paris, från

revolutionsåret 1848. Det var en solklar majdag och verldens hjerta hade feber. Feberaktigt strömmade folkhoparne genom dess pulsådror, det var ett larm, ett skrikande, ett rasslande af vagnshjul — — redan träffad af den grymmas hand släpade han sig mödosamt fram midt i hvirfveln af detta brusande lif; men bullret irriterade honom, pinade hans sjuka nerver som piskslag på öppna sår; och för att få ett ögonblicks ro tog han sin tillflykt till Louvren.

Der var det lugnt; ingen enda besökande syntes till i museets källarvåning, som han långsamt gick igenom, njutande af lugnet, utan att egna en blick åt de antika marmorgudar och gudinnor, han passerade förbi.

Då stod han med ens, vid slutet af det långa galleriet, ansigte mot ansigte med kärlekens gudinna i marmor, skönheten utan armar, den bedårande Venus Milo. Hennes blick tycktes riktad ned emot honom, sorgsen och blid på samma gång. Hvarje drag i hennes ansigte bar en prägel af gudomlig höghet och gudomligt allvar; och ändå var munnens uttryck så lefvande mildt, icke ett leende, men på gränsen af ett leende.

Han vek tillbaka inför detta ansigte, han sjönk maktlös ner på bänken, gripen af samma nervernas paralysi som den gången, då han såg in i den unga flickans ögon vid terminsafslutningen i Düsseldorfs lyceum.

Länge, länge satt han ensam i det tomma galleriet och stirrade med tårdränkta ögon på denna bild af gudomlig skönhet, mejslad ut i marmor af en okänd menniskas händer; och till sist var det som om han sett hennes bröst höja sig och hennes läppars möteslinje vidgas ut till ett leende fullt af medlidande och godhet — öfver honom, som egnat henne sitt lifs dyrkan och som nu för sista gången släpat sig inför hennes ansigte, tillbedjande henne med blicken ur ett par ögon, öfver hvilka hon sjelf lagt sin förlamande hand. —

Mellan dessa två episoder låg hans lif som ett oöfverskådligt siffertal, der hvarje siffra var en kvinna, som han älskat. — Utanför dessa episoders ram stod blott en enda kvinnogestalt — La Mouche.

Han reste sig upp i stolen, tog ett bref som låg framför honom på bordet och läste det omigen för tjugonde gången. Han läste det med ett leende öfver sig sjelf; han var ju en narr, en gammal utbrunnen narr. Slog icke hans dumma hjerta nu med lika häftiga slag, som trots någonsin i forna dar, då han var ung och narraktig. Nu var han gammal och narraktig — borde ha hunnit öfver illusionernas ålder — var dessutom lam och döende — — och ännu på dödens tröskel kunde detta dumma hjerta klappa så hårdt blott han läste ett par betydelselösa rader, nedskrifna af en liten hand, som han tillbad.

Och ännu kunde en önskan nedskrifven af denna lilla hand drifva honom, den dödssjuke, till ett arbete, som kanske öfversteg hans krafter.

Hon hade önskat att få veta något om hans lif, något mera, något utförligare än hvad som stod i de biografier, hela verlden kände. Derför hade han tagit fram de gulnade bladen af sitt stora verk, sina »memoirer» och sökt ut några lösa fragment: ett par skizzer från hans barndom, anekdoter om far och mor och onkel, och till sist några drag af hans' första kärlekshistoria — kärleken till den rödhåriga Josefa, skarprättarens bleka, skygga barn.

Han hade arbetat ett par timmar med ordnandet af dessa lösa blad; nu satte han sig att skrifva en liten inledning och personlig tillegnan.

Blyertspennan arbetade långsamt i hans kraftlösa, genomskinliga sjuklingshand. Steg för steg skred den mödosamt fram öfver papperet; den kunde icke följa tankarnes flygt. —

Han hade slutat. Han lade blyertspennan ifrån sig och sjönk tillbaka mot stolens ryggstöd, med nacken hvilande mot dess kant. Ansträngningen hade drifvit blodet mot hufvudet; han kände en brännande hetta öfver kinder och ögon; pulsarne slogo i febertakt mot hans tinningar.

Han satt och stirrade hän mot rummets dunklaste vrå. Tankarne jagade hvarandra i hans hjerna, kretsade i hvirflar likt mygg kring detta enda, som numera ständigt var alla fantasiers brännpunkt: att han var en döende man, som älskade och älskades af en ung kvinna, den vänaste han mött i sitt lif.

Och ånyo reste trotset sitt hufvud mot himmelen; de tunna händerna knötos krampaktigt, och ur den lilla strimman under det förlamade ögonlocket lyste en glimt af ett feberglänsande öga fram.

Och nu var hallucinationen öfver honom; från den mörka bakgrunden der borta i vrån höjde sig plötsligt konturerna af en mans ansigte och gestalt. Han var icke gammal; han var i sin bästa ålders kraft; ansigtet föreföll härjadt och härdadt, dragen voro fasta, skarpa, som gjutna i brons. Pannan var bred men icke hög, näsan grof, ögonen djupa; kring munnen med dess sammanpressade smala läppar låg ett uttryck af stenhård, obeveklig viljekraft; och framför sig höll han två blyhänder, knutna öfver en staf af jern.

Hela denna appariton — orörlig, lugn och tung — gjorde intryck af en oöfvervinnelig styrka i hvila. Men hvilan var icke död; hela varelsen lefde, andades; kunde resa sig i nästa minut och krossa ett förmätet menniskobarn genom att lägga sin blyhand på hans skuldra.

Inför denne Goliath, öfver hvars hufvud ordet *Άναγκη,* ödet, lyste i grekiska eldbokstäfver, stod den döende skaldens ande, som en ny David, kamplysten, trotsig, medveten om sin smidighet och sin kraft.

Han var stark, stark, stark. I detta ögonblick kände anden sig som envåldsherskare öfver alla varelsens fibrer. Det omöjliga syntes möjligt, det otänkbara tycktes kunna nås. David stod inför Goliaths åsyn med blixtrande ögon och trotsigt upplyft hufvud. Stig ned och brottas med mig eller skänk mig hvad jag begär. Gif mig åter makten öfver min kropp. Gjut nytt, friskt blod i mina torra ådror. Res mig från smärtans läger, låt mig lefva ett år, ett halft år eller en månad blott — lefva riktigt fullt och rikt! — och låt mig sedan dö. Jag skall icke klaga. Men skänk mig några timmars lycka innan jag måste gå bort. Jag har ju aldrig förr vetat hvad kärlek är. Jag vill icke gå bort från lifvet utan att erfara det. Allt det andra var ingenting, ingenting, ingenting. Tag min förtid och min framtid! Tag mitt rykte och mitt namn. Tag allt, allt — — men om dessa sista minuters lycka vill jag brottas med dig!

Mannen der borta i vrån rörde sig icke; icke ett drag, icke en min förändrades i det stenhårda ansigtet; ögonen blickade fram lika obevekligt och strängt under den tvärhuggna pannan, och läpparne voro sammanpressade som i kramp.

Men i nästa sekund var det som om ett täckelse dragits bort och han framstod i hela sin öfvermenskliga, öfvernaturliga storhet — — — — — — — — vid hans fötter låg ett litet kryp af ett menniskobarn liflöst hänslängdt.

V.

Genom Schwarzwalds högland rinner den lilla *Enz*, en biflod till *Neckar*, som i i sin ordning strömmar ut i den mångbesjungna *Rhen.*

Enz har höglandsflodernas karaktär: en bred, stenig bädd, som ett par gånger om året fylles med en hvirflande, larmande, skummande vattenmassa; den brusar förbi, aftager i styrka och svinner slutligen in till en stillsam och lugn liten bäck, för hvars obetydliga flöde den breda bädden tyckes oproportionerligt stort tilltagen.

Då ligga de stora, af vattnet rundslipade stenarne, torra och brunstekta af solen, likt jättekastanjer strödda ut öfver en sandad trädgårdsgång, och mellan dem porlar bergsbäckens klara, kyliga, grönskiftande vatten långsamt och fredligt fram. —

I konungariket Würtemberg, icke långt från badiska gränsen, ligger på bergssluttningen vid stränderna af Enz den lilla staden *Wildbad*, känd för sina varma, alkaliska källor, till hvilka — hvarje sommar — tusentals af lifvet medtagna menniskobarn komma för att söka helsa och krafter.

I Wildbad hade Margot slagit sig ner.

Det var en stillsam badort, intet sommarcentrum för europeisk lyx, europeiskt high life och europeiskt äfventyrarlif, som det närbelägna Baden-Baden. Der, i Baden-Baden, blommade alla dessa arter af det europeiska sällskapslifvet; dit drogs också den fashionabla cocotte- och spelarstaben, lemnande Wildbad till ostörd besittning åt dem, som sökte helsa och ro.

Margot hade varit der i tre veckor; men hon trifdes icke. Hon tyckte, att tiden släpade sig fram. Klockan 6 steg hon upp hvarje morgon, och klockan 7 tog hon sitt bad. Så promenerade hon en stund i alléen längs med Enz och gick sedan hem till café au lait i privathotellets matsal, dit morgonknarriga herrar och damer kommo, en efter en, med sömnens dåsighet ännu dröjande kvar i ögonvinklarne.

De förmiddagstimmar, som följde, ville aldrig taga slut. Hon försökte arbeta; men hjernan vägrade. Hon försökte läsa; men hon kunde icke hålla tankarne samlade. Ögonen följde mekaniskt de tryckta raderna, gledo så ut öfver marginalen, ut öfver rummet, ut genom fönstret ... de sågo ingenting, men stirrade alltjemt ditut med samma blick af tom förvåning och somnad sorg, en sorg, som icke var någon akut förnimmelse, ingenting som smärtade och ömmade, endast något liflöst och dödt, tyngande på själens botten. Det var väl mattheten efter badet, som tog denna form. Hon var så trött. Men sofva kunde hon icke. Hon hade nog försökt; men så snart hon slöt ögonen kommo fantasiens och minnets brokiga bilder jagande, grepo med ovarsamma händer i ömtåliga nerver och kommo dem att dallra i smärtsamma dissonanser. — — Nej, lugnast var det att ge sig själsförslappningen i våld, sitta vid fönstret, orörlig som en domnad kålmask, ingenting känna, ingenting se, stirra med vidöppna ögon mot den tallbevuxna bergsryggen och ingenting se.

Men som hon nu satt der i lugn och ro, kunde hon icke motstå frestelsen. Sakta, liksom dröjande, häktade hon upp sin klädning öfver bröstet och drog fram ett litet elegant sidenomslag, som gömde ett bref ... och för hundrade gången fördjupade hon sig i dess innehåll:

Allersomälskeligaste, ljufveliga Mouche! Eller skall jag kanske bortse från ditt signet och uppkalla dig efter parfymen i dina bref? I så fall måste jag benämna dig min allrasomsirligaste lilla kissamysk. I förgår fick jag din sändning; les pattes de mouche har jag ständigt i hufvudet, kanske också i hjertat. Tag mitt varmaste tack för hvarje bevis på din tillgifvenhet. Öfversättningen af dikterna är förträfflig, och jag åberopar mig på hvad jag sade dig före din afresa. Också gläder jag mig till att snart få återse dig och trycka en kyss på din älskeliga insekt-fysionomi. Ack, dessa ord skulle visserligen få en mindre platonisk betydelse, om jag blott vore en menniska än! Men tyvärr — jag är nu blott en ande; för dig är detta kanske just alldeles lagom, men mig konvenerar det hjertligt illa.

Den franska upplagan af mina arbeten är nyss utkommen och gör furore. De af mina dikter som, i likhet med *Ny vår*, ännu icke blifvit offentliggjorda, skola emellertid först komma om tre eller fyra månader, i ett af den franska editionens sista band. Jag har icke spilt tiden, som du ser! Ja, jag gläder mig till att återse dig, du mitt hjertas älskeliga Mouche! Du allrasom mest förtjusande lilla kissamysk, tillika ljufvelig och blid som en liten angorakissa — det slags missar jag håller mest af! Länge föredrog jag tigerkattor, men de äro farliga, och de kyssar, de ibland tryckte på mitt ansigte, voro allt annat än behagliga. Med mig står det fortfarande mycket illa till; ingenting annat än vedervärdigheter, anfall af de gräsligaste smärtor, raseri öfver mitt tillstånd och dess hopplöshet! En död man, som törstar efter lifvets mest glödande njutningar! Det är förfärligt! Lef väl! Måtte baden stärka dig och göra dig godt. De hjertligaste helsningar från din vän

Under den första tiden efter sin ankomst till Wildbad hade hon ännu kunnat arbeta. Hon hade öfversatt en del af hans dikter, som hon sändt honom. Till svar hade hon mottagit detta bref. Så hade hon skickat honom per post en lång, darrande hjertesuck. Hon hade sagt honom, hur feberaktigt hon längtade efter hvarje den minsta underrättelse, hon hade bedt honom om att få läsa hans *Memoarer*, det stora verket, som hon så ofta sett honom syssla med; det föreföll henne som skulle hon derigenom få ett slags ersättning för det personliga umgänget. — —Ja, hon visste nu icke allt hvad hon skrifvit i ögonblickets upphetsning, hon visste blott att hon tiggt honom om ett ord att stilla sin svidande längtan med — — att hon sedan dag efter dag väntat på ett lifstecken, men att intet kommit. —

Hon kunde icke sitta stilla; oron dref henne ut. Hon gick och gick, jagad af en inneboende, obestämd beklämning, som hon icke kunde döfva. Hon gick och gick, som om den utpinade kroppen på detta sätt kunnat fly undan själsslitningarne. Men medan hon ilade längsmed vägar och stigar, satt tanken vid sjukbädden der borta vid Avenue Matignon — hon kände smekningen af ett par genomskinliga händer och hörde ord, som snärjde hennes själ — — och till sist slog längtan sin klo i hela hennes varelse; den drog och drog; det var som tjenade det ingenting till att fly, och hon sjönk ned på en bänk eller på en sten, der hon kunde bli sittande timmar å rad, utan att veta, hur tiden gick.

Och nu hade alla andra förnimmelser drunknat i en stämning af skilsmessans bitterhet och skilsmessans smärta, den djupa, vemodiga smärta, som fått ett så enkelt och så gripande uttryck i dessa två vers, hvilka hon upprepade för sig sjelf, gång på gång, med tårfylda ögon, lik en bedjande nunna, som lidelsefullt upprepar sitt *Ave Maria*, gång på gång:

Der står en ensam fura långt uppe i höga Nord; hon sofver under ett täcke af snö öfver frusen jord.

Hon drömmer om ett palmträd fjerran i Söderns land. — Palmen — ensam — försmäktar i brännande ökensand.

Då hörde hon jernhammaren slå tolf slag på kyrktornets klocka; hon reste sig hastigt och gick hemåt.

Der sutto kring bordet i hotellets aflånga matsal herrar och damer i muntert samspråk, och sorlet af deras gälla röster och klangen af deras själlösa skratt slog emot henne med brutal styrka, då hon trädde in. Der funnos menniskor af alla slag, unga och gamla, gifta och ogifta, och under det allmänna samtalets gång kommo de alla gladeligen galopperande fram på hvar sin käpphäst, och alla skrattade de — till och med då de talade om sina krämpor — alla gjorde de sig lustiga, alla tycktes de finna lifvet så lätt. Och i detta glada sällskap måste hon nu taga sin plats, mellan en ölröd, ärrig student från Bonn — däst af burschikosa historier från sitt råa lif mellan ölsejdeln och tobakspipan — och en grotesk, skallig och rundkindad osthandlare från Frankfurt — hvars ansigte var en evig, fadd, leende fullmåne, som lånade sitt ljus från studentens gemytlighet. Tyst och stilla gled hon in som en slagskugga mellan sol och måne; och under hela måltidens gång pinades hon af medvetandet om, att hon satt i vägen, att hon var illa sedd derför, att hon icke kunde skratta som de andra. Hon hade nog försökt i början; hon hade lyssnat till de burschikosa anekdoterna och lett ett falskt leende; men det var som om berättaren känt på sig, att hennes själ icke erbjöd någon resonansbotten för hans humor, ty han vände sig numera alltid ifrån henne till sin andra granne, en liten köpmansfru från Pforzheim. *Hon* belönade hans kvickheter med äkta klingande gulden af skratt — så att osthandlaren girigt sträckte fram sitt klotrunda hufvud för att, också han, få en gnista med. Hans fadda månskensansigte låg öfver bordduken, lurande på att få brista i skratt vid minsta anledning eller utan någon anledning, åt en historia, som han icke uppfångat, men i hvilken han anade någon grofkornig lustighet, då han såg den lilla köpmansfruns hyckladt sedesamma men oemotståndligt upprymda minspel.

Margot hörde alla dessa anekdoter surra in genom sina öron på Bonn-studentens skrofliga, oböjliga röst, och hon önskade för hvarje gång allt lifligare och lifligare att byta plats med den fete ostpatronen. Men hon vågade icke sätta det i fråga; hon visste att den lättretlige studenten skulle ha upptagit det som en personlig förolämpning, och hon måste sitta kvar, lyssna till historier om plumpa kärleksäfventyr, framstälda med illa doldt skryt, anekdoter från dryckeslagen, misslyckade anspråksfulla kvickheter, duell- och gräl-episoder — tyskt universitetslif. Men medan allt detta skorrade henne i öronen, föreföll det henne ofta, som om hon hört allt detta förr, berättadt af en svag röst med ett skarpt, sarkastiskt tonfall — ett etsande hån öfver allt det, som den ölröde studenten sökte förhärliga — — och verkligheten rundt omkring henne sjönk tillbaka, hon satt åter vid den döende skaldens sjukbädd, med hans mjuka, bleka hand i sin, lyssnande till hans skildring af sina ungdomsdagar, af universitetslifvet i Bonn och Göttingen. Han låg der välbehagligt tillbakalutad mot kudden; medan han, liksom på lek, för att hvila ut efter plågorna, lät sin blixtrande kvickhet spela kring narraktigheten och dumheten i studentlifvet, i sällskapslifvet — öfverallt i hans älskade fosterland. —

Det hördes ett skratt uppe från andra bordändan, ett skratt från fulla lungor, friskt och starkt, rullande som en lavin nedöfver bordet, växande och växande ju längre det kom, ryckande med sig par efter par å ömse sidor tills det nådde den lilla köpmansfrun från Pforzheim och den ölröde studenten, som pustande instämde. Och liksom om den fete osthandlaren endast väntat på denna signal för att låta all sin inneboende lustighet bryta lös, lät han nu fruktknifven handlöst falla ner på tallriken, lutade sig tillbaka mot stolens ryggstöd med händerna sammanknäppta öfver den trinda magen och gapskrattade af fullaste hals, han visste icke åt hvad.

Middagen var slut. Margot reste sig upp och gick. Hon gick upp på sitt rum i hopp att möjligen nu finna det efterlängtade brefvet. Men hon fann det icke, och hon kunde icke stanna inne; hon måste åter ut.

Hon vandrade ensam framåt genom den folktomma promenaden längsmed Enz, vandrade med långsamma steg och hopsjunken hållning. Hela hennes apparition gaf ett intryck af maktlöshet och trötthet. Från det bleka ansigtet tycktes hvarje glimt af tankarnes spelande lif försvunnit; de stora blå ögonen blickade uttryckslöst ut i tomma luften, mot ett aflägset intet bortom synviddens gräns; men dess bjertare trädde svårmodsdraget kring den lefnadsglada munnen fram. —

Öfver de taggiga bergsryggarne i öster och vester låg ett stycke högblå sommarhimmel, genomskinligt klar, inväfd med gyllene strålar och hvita reflexer från solen, som stod midt på himmelstrimman, brinnande i hetaste middagsbrand. Också hade den redan hunnit genomglödga luften, som kändes kvaf och ljum, tryckande att andas.

I denna tryckande luft domnade sinnena, somnade tankarne, bredde sig slöheten som ett soldis öfver alla förnimmelser.

På stenarne i flodbädden lekte några barfota barn; Margot gick förbi utan att se dem. Ett stycke längre bort lågo några kvinnor framåtlutade, på knä, och sköljde kläder i det klara vattnet. Det var allt hvad lif som syntes till. Och så denna ensamma, mörka figur midt i den solstekta hvita promenaden. —

Margot hade hunnit utanför staden och vek nu af på en stig, som förde uppåt bergssluttningen. Ansträngningen att tvinga kroppen uppför branten gjorde, att lojheten så småningom försvann. Blodet började cirkulera med raskare fart, omedvetet blefvo gång och hållning mera spänstiga, det bleka ansigtet fick färg och de trötta ögonen glans. Hon gick igenom en liten dunge af löfträd, och der inne var luften kylig och svalkande som vattnet i en skogskälla. Hon stannade ett ögonblick och drog några djupa andetag; derpå fortsatte hon sin väg uppåt.

Der låg hennes älsklingsplats, som hon sjelf hade upptäckt på en af sina dagliga promenader. Utmattad af ansträngningen, sjönk hon slutligen ner på en sten med ett öfverdrag af mossa, bekväm att sitta på, och med en härlig utsigt öfver staden och dalen.

Der nere stodo husen sofvande i middagshettan, med slutna gröna fönsterluckor, och mellan dem skymtades den torra, steniga flodbädden, hvars smala vattenstrimma glänste fram här och hvar. Små som skalbaggar lågo tvättkvinnorna på stranden, små som myror rörde sig de lekande barnen af och an. —

Margots sinne hade fått tillbaka något af sin spänstighet efter den friska kroppsrörelsen. Hon kände blodet bulta häftigt i sina ådror, och detta gaf ett ögonblicks förnimmelse af nästan pockande lefnadslust.

Det var som om allt hvad det fans inom henne af lifsmod och lifsmöjligheter rest sig i trots mot lidandet, smärtan, slitningarne; som om hennes sinne genom en våldsam reaktion velat kasta af allt detta.

Hon ville icke ha sitt lif knutet fast vid denne döende mans. Ännu för ett par månader sedan var han ingenting annat för henne än en tom abstraktion, en drömbild, som stigit fram ur hennes egen fantasi, danad af stämningen i alla dessa dikter, hvilka hon lärt sig älska. Så hade slumpen fört henne till hans sjukbädd, och hon hade med egna ögon sett denna bleka bild af lidande och resignation. Hennes hjerta hade öppnat sig på vid gafvel, det sjuka skaldebarnet hade dragit ditin och gjort sig hemmastadt med ett barns egoism. Det var kanske just till följe af denna barnsliga egoism, som barnet blifvit henne så kärt — det sjuka barnet, som hade en tio års gosses kropp och en mans ansigte, underbarnet med det lidande Kristushufvudet och den bleka pannan, innanför hvilken det bodde en skaparhjerna, hvars verk hon afgudade.

Hon visste det nog: det var modersinstinkten, som från första stund kommit henne att älska detta sjuka barn, hvilket låg der så redlöst och hjelplöst, väntande ingenting mer af lifvet, allt af döden. Det var hennes kvinliga instinkt att omhulda, vårda, vara öm mot en liten varelse, som behöfde henne; det var hennes naturliga längtan att egna sitt lif åt slägtets uppehållande, som brutit fram på ett onaturligt sätt i denna kärlek till en döende man. — Frostvinden öfver hennes ungdomsår hade kommit den att vissna, en rå och brutal hand hade ryckt de späda skotten upp den gången, då de borde ha spirat fram ... men rötterna hade suttit för djupt i hennes väsen för att någonsin helt och hållet kunna ryckas upp.

Åh, hon hade märkt det ofta nog, hur denna längtan kommit hennes hjerta att klappa fortare, med rädda, skygga slag, då hon på gatan mött någon liten kvickögd byting, som sett på henne med en öppen och vänlig blick. Hon skulle så gerna velat gå fram till honom, fatta hans hand och tala till honom. Eller, ännu hellre, taga honom med sig hem och behålla honom för alltid; helst en gladlynt och duktig pojke på tio år, som hon kunde få uppfostra till en duktig karl och ge något af sin egen själ i arf.

Hur ofta hade hon icke setat på en bänk i Tuilerie-trädgården och låtit sina blickar följa de lekande barnen, alltid med samma skygga längtan att få vara med dem, springa, skratta, brottas med dem, vara deras vän och lekkamrat; mäkla fred emellan dem, då de tvistade, trösta dem, när de gräto och hjelpa dem i deras bryderi.

Hon visste det nog: det var den barnlösa kvinnans modersinstinkt, som tagit detta uttryck af en blyg och skygg kärlek till andras barn — derför att hon icke sjelf hade ett barn att älska. Också hade hon alltid en känsla af, att hon icke egde rätt till någon af de små parflarne, icke hade rätt att locka till sig hans tillgifvenhet från den kvinna, som födt honom till verlden i vånda och smärta, från hvars bröst han sugit sin första växtgifvande näring — — —

Hon kom plötsligt att tänka på den kvinna, som *han* tillhörde — och hon kände afsmak. Skulle hon nedlåta sig till en kamp med den enfaldiga, feta grisetten, som var hans hustru? Aldrig!

Men kamp? Det kunde ju aldrig bli tal om någon kamp. Den der kvinnan hade kanske älskat hans kropp, och han hade älskat henne med kroppen. Hvad mer? Nu måste ju det vara slut; med hans själ hade hon aldrig haft ringaste beröring — det hade kanske ingen kvinna någonsin haft, mer än hon sjelf.

Hon, som kallades hans hustru — i tankarne fick ordet en försmädlig klang — hvad hade hon väl varit för

honom? Ingenting annat än alla de andra, med hvilkas rent yttre smekningar han sökt att fylla de tomma mellanakterna i sitt lif. Någon beröringspunkt med hans djupare jag hade hon aldrig haft, aldrig hade han gett henne en gnista af sitt väsen, aldrig hade hon fått känna en fläkt af hans tankars vingeslag, aldrig hade hon fått dela hans sorger. Hans själlösa könsmotsättning hade hon varit — ingenting mer.

Det flög en röd sky öfver hennes ansigte, dröjde der några sekunder och försvann; hon hade plötsligt kommit att tänka på sitt eget äktenskap. Det var ju detta, som strax i början ingett henne afsmak för den man, som hon — ett omyndigt, adertonårigt barn — högtidligen lofvat att »älska», utan att veta något om ordets innebörd — — det var just det brutala i hans passion, den driftens egoism, som så många män icke blygdes att vidkännas inför den kvinna, de betraktade som sin. *Sin*, det betydde: sin egendom, sin själlösa hetär, som icke fick ega en menniskas känslor, utan endast borde vara en lefvande mannequin med plikt att böja sig så snart lidelsen drog genom mannens ådror!

Hon hade icke kunnat böja sig för en legaliserad passion, som stormade emot henne med blodsprängda ögon och fradgande mun; hon hade icke kunnat ge sig hän åt en »kärlek» — ordet fick i hennes tankar en hånfull betoning — som bjudits henne utan en glimt af skönhet och förfining, utan ringaste gnista af *det*, som borde adla det intima lifvet i ett äktenskap mellan menniskor — höja det öfver djurens parningsakt. — —

Så hade han vändt sig åt annat håll — — — och hon hade blifvit en black kring hans fot — en black, som han sparkat af — på sitt bru-sätt—

Och i själ och hjerta trodde han kanske, att han var den förorättade maken, och hon den som först svikit sitt löfte. Han hade nog aldrig tänkt på, att han med plumpa fötter trampat ner hvarje grönt skott, som eljes kanske kunnat spira fram i deras äktenskap. Och han hade visst ingen aning om, att hon törstat efter ömhet och kärlek, efter kyssar och famntag, efter allt hvad ett kvinnohjerta kan drömma om — — efter just det, som han bjudit henne att dricka ur en smutsig skål, hvilken han räckt henne med smutsiga händer. Hon hade ju kommit att hata honom just derför, att han ingett henne vämjelse vid allt det, efter hvilket hennes väsen dock ännu sträckte sig i en enda lidelsefull längtan — — och hennes afsky var så stark just derför, att den var hennes längtans varmblodiga barn.

Ännu i denna stund svälde hennes bröst af bitterhet, då hon såg tillbaka öfver sitt lif, tänkte på, hvad det blifvit till och hvad det kunnat blifva. De hade varit fattiga på lycka, dessa ungdomsår, så fattiga, att de icke rymde mer än en enda stulen solglimt, en enda vårmånad att drömma om och minnas.

Nej, icke ens att drömma om och minnas, ty detta minne hade hon sjelf en gång förnekat, dödat med egen hand — hon tänkte på mötet i Regent Street i London. Hon hade gråtit många tårar efter det mötet. Hvad hjelpte det? Hvad hjelpte allt hvad hon hade att anföra till sitt försvar: att hon icke var i normal sinnesstämning, då det skedde, att hon ångrat, att hon lidit? Det som var dödt kunde alla hennes tårar icke väcka till lif igen!

Men det går en Nemesis, en vedergällningens anda, genom verlden, och man ser dess spår, ej minst i kärlekens lustgård, der så mången bruten, vissnande blomma har en döende fjäril vid sin sida.

Det, som hon längtat efter under hela sitt lif, det som hon aldrig erfarit mer än under den enda korta vårmånaden, som hon förnekat — det skulle hon nu aldrig nå. Hon hade drömt om lyckan, att ge sig hän med kropp och själ, och nu såg hon med en förnimmelse af gränslös smärta drömmen lösa sig upp i ett intet — ty hon kände sig redan bunden vid en själ utan kropp, fjättrad med tusen små skälfvande nervsträngar — vid en döende man.

Åh, om hon träffat honom i helsans dagar, hur annorlunda skulle då icke bådas lif ha gestaltat sig! Hon skulle ha gett honom allt det, som han förgäfves sökt hos de andra — som *de* icke kunnat ge. Också han

hade fått nöja sig med surrogat. Han hade sökt tröst i köpta och stulna kärleksrus, liksom den förtviflade drinkaren söker sin tröst i glaset. Med sin fina kvinliga instinkt kände hon, att detta fåfängans och sinnlighetens yttre spel endast var afvigsidan af det djupaste, innerligaste och bästa af hans natur, liksom det frivola, hjertlösa hånet endast var vrångbilden af hans innersta väsen. Hans innersta väsen var en blödig hjertegodhet, som tidigt blifvit piskad till blods af lifvets gissel och derför dragit sig tillbaka i ett skal af hån, bakom hvilket det förskansat sig som igelkotten bakom sina taggar. Han tycktes ha varit skapad för en idealverld, befolkad med varelser af ett ädlare material än denna verldens plumpa fariseer, mot hvilka hans hjerta vändt sina taggar och som nu alla korsade sig öfver hans hjertlöshet och hån — hånet, som endast var ett skydd för det ömtåliga och öfverideala i hans natur, hånet som sårade allt hvad hjertat längtade efter att älska, sårade det just derför, att det var för lågt att älskas.

Deraf kom det sig, det slippriga och frivola i hans diktning och lif. Hon visste att han en gång älskat af hela sin själ — och att hans längtan då fått sina vingar förbrända. Vansinnig af smärta hade den sedan störtat från kvinna till kvinna, sökande stilla sin törst med kärlekens drägg. Vackra former, mjuka armar — ingenting mer. Allt för kroppen, ingenting för själen — — och småningom hade han kommit att förakta kvinnorna, som varelser af lägre art, — — och så hade han till sist smidt en sådan själlös docka fast vid sitt lif.

Hur annorlunda om han träffat henne, La Mouche — hon tänkte alltid ordet med Heines eget smekande tonfall — den tiden, han ännu var ung och frisk!

Hon skulle ha bundit honom, fängslat honom — med kropp och själ. Allt hvad han känt varmast och bäst, allt hvad han tänkt finast och djerfvast, allt hvad han diktat, allt hvad han drömt — allt skulle han delat med sig åt henne, och hon skulle ha fattat det — om hon också icke helt kunnat följa hans tankars flygt.

Hur annorlunda skulle icke allt ha varit!

Hon skulle ha lärt honom kärlekens innersta väsen, det djupa och lugna och starka; det som icke är sinnesrus och exaltation utan en stor, sund lycka; icke en lidelsens fladdrande låga, som förtär, utan en brinnande eld, som lyser och värmer. Hon skulle ha lärt honom, hvad det vill säga att ega ett kvinligt väsen att förtro sig till i glädje och sorg — en varelse, som kanske var honom underlägsen i allt, både intelligens och förstånd, men som ändå förstod honom i allt — derför att hon älskade honom mer än allt — — —

Och sjelf skulle hon ha funnit den man, hon drömt om, en man höjd öfver alla andra, en man af själens och sinnenas adel, som med varsamma händer skulle ha brutit de blommor, som spirat fram ur hennes känslolifs rika jordmån — — —

Nu var det för sent — för sent.

Hon böjde sig ner och bröt ett ormbunksblad vid sidan om sig; och hon fläktade dermed mot sina heta kinder. Tankarne skiftade, slogo plötsligt öfver, och med ett stänk af hans egen sjelfironi upprepade hon för sig sjelf, gång på gång, att hon byggt sig ett luftslott nyss — och att hon kommit för sent till verlden för att i verkligheten kunna draga ditin.

Och i nästa sekund kom reaktionen.

Nej! Nej! Hon kunde icke, ville icke älska honom!

Hon reste sig häftigt upp. Ansigtet fick ett uttryck af trots, och hon började gå nedför sluttningen med hastiga, spänstiga steg. Det sista vägstycket utför sprang hon i fullaste fart, som en tolfårs flicka. Plötsligt hejdade hon sig och såg sig omkring; men ingen lefvande varelse syntes till.

Hon gick vidare ner mot staden, raskt som en ung flicka, men med en verldsdams värdiga hållning. Hon

hörde sjelf, hur käckt de små skorna slogo mot vägens stenar, och dervid kom det på henne en öfversvallande känsla af ungdom och lefnadsmod. Hon var icke mer än 26 år. Lifvet låg ännu framför henne, vinkande, lockande med oupplefvade möjligheter. Hon skulle ännu kunna finna en man värdig att älska, en sund och stark man, som skulle binda henne vid sig med alla sinnens styrka — icke för döden utan för lifvet. Sensommaren hade ju också sina blommor — doftande, glödande rosor — — kanske skulle den ge henne riklig ersättning för allt som förfrusit under vårens första blomningstid.

Men då hon närmade sig hotellet, utanför hvilket en del af de manliga pensionärerna hade samlats, och hörde deras gälla röster och råa skratt, kom tviflet igen. Skulle hon väl någonsin i lifvet träffa en man, som i finkänslighet och godhet var Heinrich Heines like? Aldrig. Och skulle icke minnet af denne döende man, hvars hjerta hon egt under hans sista lefnadsdagar, hvars sista tankar, sista önskningar, sista suckar af längtan alla haft henne till mål — — skulle icke detta minne tränga sig emellan henne och hvarje annan kärleksmöjlighet?

Återigen greps hon af samma hejdlösa, hjelplösa beklämning, som hon så ofta erfarit under den sista tiden och som hon icke kunde bekämpa. Det gagnade visst att fly! Evigt och alltid var han ju i hennes tankar ändå.

Och bakom denna beklämning låg en annan, ännu outhärdligare tanke på lur. Han kunde dö, medan hon var borta. Han hängde ju fast vid lifvet med en så silkesfin tråd. Om nu den bleke mannen begagnade sig af tillfället medan hon var borta och skar af tråden? Den döende hade ju icke längre hos sig den hand, vid hvilken han kunde »klamra sig fast vid det flyende lifvet».

Om hon nu, då hon trädde in till sig, såg ett svartkantadt bref ligga på sitt bord! — Hon fick en häftig hjertklappning och hon sprang uppför trapporna.

Då hon öppnat dörren till sitt rum, flög hennes första ängsliga blick till bordet: der låg ett bref. Sinnesrörelsen blef henne öfvermäktig, hon vek ett steg tillbaka och grep fast i dörrposten; det var som om benen plötsligt vägrat att göra tjenst och hon höll på att falla. Men så tog naturens energi ut sin rätt, hon släppte sitt tag, slängde dörren igen efter sig med en skräll och sprang fram till bordet.

Brefvet var tjockt och bar Heines egen lätt igenkänneliga handskrift på konvolutet. Hon bröt det häftigt och tog fram en hel packe skrifna blad.

Hon satte sig att läsa dem på en stol borta vid fönstret, alldeles som hon gick och stod, med den hvita sommarhatten ännu på hufvudet och handskar på sina skälfvande händer.

VI.

— — — — — — — — — — — — — — —

» — — — Ni inser häraf lätt, att jag icke kan gå er önskan till mötes i så måtto, att jag öfverlemnar åt er mina memoarer och bref till genomläsning.

Men jag har alltid varit en slaf under er skönhet och älskvärdhet, och jag kan icke obetingadt säga nej till en önskan framstäld af er. För att visa er min goda vilja, har jag på annat sätt sökt tillfredsställa den nyfikenhet, som har sin grund i ert kärleksfulla deltagande för mig och mina öden.

Det är derför jag nedskrifvit följande blad. Biografiska notiser, som kunna ega något intresse för er, finner ni här i riklig mängd. Alla betydelsefulla och karaktäristiska smådrag äro troget meddelade och i den vexelverkan, som eger rum mellan yttre händelser och inre själsrörelser skall ni kunna följa de olika skiftningarne af mitt lif. Själen kläder af sig inför dig och du kan betrakta honom i hans sköna nakenhet. Det

finnes inga fläckar, endast sår; och sår, dem vänners, icke fienders händer tillfogat den!

Natten är så stilla. Jag hör blott regnet smattra på taken utanför mitt fönster, och vinden, som sjunger sin melankoliska sång.

Mitt sjukrum inger mig i detta ögonblick en nästan vällustig känsla af hemtrefnad, och jag sitter utan smärtor i min bekväma stol.

Då träder du härin, du kära, och slår dig ner på kudden vid mina fötter. Luta ditt vackra hufvud mot mina knän och lyssna utan att se upp.

Jag vill berätta dig mitt lifs saga.

Om du också mången gång känner en tung droppe falla på ditt lockiga hufvud — blif stilla ändå; det är icke regnet, som sipprar ned genom taket. Gråt ej; tryck endast tigande min hand.

———

— —

I smådragen från tidigaste tid finner man ofta förklaringen till senare händelser. Det har säkerligen icke varit utan betydelse för mitt tankelifs utveckling, att jag redan vid 13 års ålder lärde känna alla den fria tankens system och detta af en ärevördig andans man, som icke på ringaste sätt försummade sina presterliga embetspligter; dervid kom jag tidigt underfund med, att religion och tvifvel, helt lugnt och utan hyckleri, kunde gå hand i hand, och deraf föddes icke blott min otro utan också den mest toleranta troslikgiltighet.

Tid och rum äro också vigtiga faktorer att taga i betraktande: Jag är född i sista stunden af det skeptiska adertonde århundradet och i en stad, som under min barndomstid beherskades icke blott af fransmännen utan af den franska andan.

De fransmän, som jag lärde känna, gjorde mig också, det måste jag tillstå, bekant med en del temligen orena böcker, hvilka bibringade mig en viss fördom emot all fransk literatur.

Jag har också långt senare icke kunnat lära mig älska den så, som den förtjenar; framför allt förblef jag orättvis emot den franska poesien, som jag från ungdomen afskydde.

Derför bär väl närmast den fördömde Daunoi skulden. Han var lärare i franska språket vid lyceet i Düsseldorf, och han försökte tvinga mig att skrifva vers på franska. Han var nära att göra mig led vid icke blott den franska poesien utan öfver hufvud taget all poesi.

Abbé Daunoi, en emigrerad prest, var en åldrig liten mansperson med mycket rörliga ansigtsmuskler och en brun peruk, som alltid kom på sned, när han blef ond.

Han hade till bruk för sina lärjungar i olika klasser skrifvit flera franska grammatikor och krestomatier med utdrag af tyska och franska klassici; för öfversta klassen hade han också offentliggjort en *Art oratoire* och en *Art poëtique*, två små böcker, af hvilka den ena innehöll vältalighetsrecept ur Quintilian, med tillämpande exempel ur Fléchiers, Massillons, Bourdaloues och Bossuets predikningar, hvilka icke tråkade ut mig alltför mycket.

Men den andra boken med sina definitioner af poesien: *l'art de peindre par les images* sin franska prosodi och öfver hufvud taget hela den franska metriken, hvilken förskräcklig alp att bestiga!

Än i denna dag vet jag ingenting mera osmakligt än den franska poesiens metriska system.

Deras metrik har troligen Prokrustes uppfunnit. Det är en sann tvångströja för tankar, som genom sin tomhet borde vara förskonade för allt slags tryck. Att en dikts skönhet beror på lättheten i öfvervinnandet af metriska svårigheter, är en löjlig grundsats, som flutit ur samma narraktiga källa. Den franska hexametern, detta rimmade rapande, är mig en verklig skräck. Fransmännen ha alltid sjelfve haft en känsla af, att den är en vidrig onatur — mycket mera syndig än Sodoms och Gomorrhas vederstyggligheter — och deras gode skådespelare äro hänvisade till att uttala verserna så saccaderadt, som om det vore prosa. Men hvarför i så fall det öfverflödiga besväret med versifikationen?

Så tänker jag än i dag och så kände jag det redan som gosse; man kan lätt föreställa sig, att det måste komma till öppen fiendskap mellan mig och den bruna peruken, då jag förklarade honom, att det var mig alldeles omöjligt skrifva vers på franska. Han frånkände mig allt sinne för poesi och kallade mig en barbar från Teutoburger-skogen.

Jag tänker ännu med fasa på, att jag en gång sattes att öfversätta (ur professorns krestomati) Kaiphas' hexametriska tal till Sanhédrin i Klopstocks Messiad. Det var en raffinerad grymhet, som öfverträffade alla Messias' egna passions-lidanden, och hvilka icke ens han torde kunnat tåligt fördraga. Gud förlåte mig! Jag förbannade verlden och de främmande förtryckarne, som ville påbörda oss sin metrik; och det var icke långt ifrån, att jag blifvit en franskätare.

Jag kunde ha dött för Frankrike, men skrifva vers på franska — aldrig i lifvet!

Tvisten bilades genom rektors och min moders ingripande. Den senare var öfver hufvud taget icke mycket belåten med att jag lärde mig skrifva vers, om det också var blott på franska. Hon sväfvade nemligen då i en dödlig ångest, att jag en gång skulle bli diktare; hon sade alltid, att det vore det värsta som kunde hända mig.

De begrepp, som då för tiden voro förbundna med namnet diktare, voro icke mycket ärofulla: en poet var en trasig stackars djefvul, som för ett par thaler förfärdigade tillfällighetsdikter och som slutligen dog på hospitalet.

Men min moder hade högtflygande drömmar för min räkning, och hennes uppfostringsplaner hade alltid ett bestämdt mål. Hon spelade hufvudrollen i min utvecklingshistoria, hon uppgjorde program för mina studier och hon hade sina uppfostringsplaner färdiga redan innan jag var född. Jag gick alltid som en lydig son hennes önskningar till mötes; men just deri låg skulden till, att mina flesta försök och sträfvanden efter en borgerlig ställning misslyckades, då de aldrig stodo i öfverensstämmelse med min natur. Och det var min natur, som vida mer än verldshändelserna bestämde mitt öde.

Inom oss sjelfva bor vår lyckas stjerna.

Först var det kejsarrikets prakt, som bländade min moder, och när en af hennes väninnor, dotter till en jernverksegare i vår trakt, blifvit hertiginna och nu försäkrade, att hennes man vunnit en mängd slag och rätt snart skulle komma att avancera till konung — ack, då drömde min mor för min räkning om de mest gyllene epåletter eller de mest utbroderade äreposter vid kejsarens hof; hon hade för afsigt, att helt och hållet egna mig åt hans tjenst.

Med kejsarrikets fall brast också min mors dröm om denna praktfulla lefnadsbana; de studier, som haft detta vitæ genus till mål togo slut och — märkvärdigt nog — de ha icke lemnat ringaste spår i min själ, så främmande hade de varit mig. Det var blott ett mekaniskt förvärf, som jag kastade af mig likt gamla trasor.

Nu började min mor drömma i annan riktning om en glänsande framtid för mig.

Det Rothschildska huset, med hvars chef min far stod på förtrolig fot, var just vid den tiden i begynnelsen af

sitt fabelaktiga uppblomstrande; också andra bankens och industriens furstar hade kommit sig upp från vår närmaste omgifning, och min mor trodde, att nu var stunden inne, då ett betydande hufvud skulle kunna uträtta det mest oerhörda inom det merkantila facket — svinga sig upp till höjdpunkten af verldslig makt. Hon beslöt derför nu, att jag skulle bli en penningemakt, och nu måste jag studera främmande språk, särskildt engelska; geografi, bokhålleri ... kort sagdt alla vetenskaper, nödvändiga för den, som vill egna sitt lif åt handeln och industrien.

För att lära mig en vexelmäklares och en kolonialvaruhandlares yrken måste jag sedermera besöka kontoret hos en af min fars bankirer och saluboden hos en större specerihandlare. Det första besöket varade högst tre veckor, det andra fyra veckor; dock lärde jag mig på första stället konsten att utfärda en vexel, och på det andra hur muskatnötter se ut.

En berömd köpman, hos hvilken jag ville bli *apprenti millionaire*, gaf mig det vitsordet, att jag icke hade något förvärfs-geni, och skrattande tillstod jag, att han troligen hade rätt.

Då det strax derefter inträffade en stor handelskris, vid hvilken min far, liksom flera af våra vänner, förlorade hela sin förmögenhet, brast den merkantila såpbubblan ännu hastigare än den imperiala; och min mor måste åter börja på att drömma en annan lefnadsbana för min räkning.

Hon kom nu till den öfvertygelsen, att jag nödvändigt måste studera juridik.

Hon hade nemligen lagt märke till, att juristerna voro allsmäktiga icke blott i England utan också i Frankrike, ja till och med i det konstitutionella Tyskland, och att särskildt advokaterna genom sin vana att tala inför offentligheten spelade hufvudrollerna, när det gälde att pladdra, hvarigenom de kommo sig upp till statens högsta embeten. Min mors iakttagelse var fullkomligt riktig.

Då det nya universitetet i Bonn just vid den tiden börjat sin verksamhet, och den juridiska fakulteten derstädes räknade bland sig ett par högst berömda professorer, skickades jag af min mor ofördröjligen till Bonn, der jag snart satt vid Mackeldeys och Welkers fötter och insöp deras visdoms manna.

Af de sju år, jag tillbragte vid tyska universitetet, förslösade jag tre af mitt lifs blomningsår med att studera den romerska kasuistiken, juridiken, denna den mest illiberala af alla vetenskaper.

Hvilken fruktansvärd bok är icke Corpus juris, egoismens bibel!

Det romerska folket såväl som dess rättskodex har alltid varit mig förhatligt. Dessa röfvare ville bringa sitt rof i säkerhet och sökte derför genom sina lagar skydda det byte, de tagit med svärd i hand; derför var röfvaren samtidigt advokat och soldat, och deraf uppstod en blandning af vedervärdigaste slag.

Det är verkligen de der romerska tjufvarne, som vi ha att tacka för egendomens teori, hvilken förut existerade blott som faktum; och utvecklingen af denna lära i dess snödaste konsekvenser är just den der så lofprisade romerska rätten, som ligger till grund för alla nuvarande lagsystem, ja för alla moderna statsinstitutioner, fastän den strider mot både religion och moral, menniskokänsla och sundt förnuft.

Jag afslutade lyckligt och väl dessa fördömda studier, men jag kunde aldrig besluta mig för att göra något bruk af de sålunda förvärfvade kunskaperna. Kanske hade jag också en känsla af, att andra lätt skulle öfverflygla mig i advokat- och rabulistknep — nog af, jag hängde min juridiska doktorshatt på väggen.

Min mor satte dervid upp ett ännu mycket allvarligare ansigte än vanligt. Men jag hade blifvit en ganska vuxen menniska och var i den åldern, då man måste lefva utan föräldravård.

Den kära gamla hade också blifvit äldre; men då hon nu efter så månget fiasko afstod från den högsta

bestämmanderätten öfver mitt lif, ångrade hon, att hon icke egnat mig åt det presterliga kallet.

Hon är nu en matrona på 84 år, men hennes själsförmögenheter ha på intet sätt lidit af den höga åldern. Öfver mina tankar har hon aldrig sökt tillvälla sig något herradöme och hon har i sitt förhållande till mig alltid varit finkänsligheten och kärleken sjelf.

Hennes tro var en sträng deism, som svarade fullkomligt till hennes sinnesriktning, hvars hufvuddrag var ett klart förstånd. Hon hade läst Rousseaus *Emile*, hon ammade sjelf sina barn, och uppfostringsväsendet var hennes käpphäst. Sjelf hade hon fått en lärd uppfostran; hon hade varit studiekamrat åt en bror, som blef en utmärkt läkare, men som dog vid unga år. Hennes far lät henne föreläsa för sig latinska disputationer och andra lärda skrifter; ofta satte den helt unga flickan sin gamle far i förvåning genom de frågor, hon gjorde.

Hennes förstånd och känsla voro sjelfva helsan; det var icke af henne, jag ärfde min benägenhet för det fantastiska och för romantiken. Hon hade, som jag redan nämt, en skräck för poesi; hon tog ifrån mig alla romaner, som hon såg i mina händer, tillät mig aldrig att besöka teatern, öfvervakade mitt umgänge, grälade på pigorna, då de i min närvaro berättade spökhistorier — kort sagdt: hon gjorde allt hvad i hennes förmåga stod för att hålla mig fjerran från vidskepelse och poesi.

Hon var sparsam, men endast när det gälde hennes egen person; när det gälde andra kunde hon till och med vara slösaktig; hon älskade icke penningen, men hon förstod dess värde, derför gaf hon med varm hand och satte mig ofta i förvåning genom sin välgörenhet och sin frikostighet.

Hvilka uppoffringar underkastade hon sig icke för sin sons skull! I bistra tider nöjde hon sig icke med att uppgöra programmet för hans studier, utan skaffade honom också medel till deras bedrifvande. Då jag låg vid universitetet, voro min fars affärer i ett sorgligt tillstånd, och min mor sålde sina smycken, halsband och öronhängen af stort värde, för att kunna tillförsäkra mig existensmedlen under de fyra första åren af min studenttid.

Jag var för öfrigt icke den ende inom vår familj, som ätit ädelstenar och slukat perlor vid universitetet. Min mor berättade mig en gång, att hennes far i verlden pröfvat på samma konststycken. De juveler, som smyckade hans aflidna mors bönbok, måste bestrida kostnaderna för hans vistelse vid akademien, då hans far, den gamle Lazarus von Geldern, genom en arfsprocess med sin gifta syster hade råkat i stort armod — han, som af sin far hade ärft en förmögenhet, om hvars storlek en gammal tant hade berättat mig de otroligaste historier.

Det klingade alltid för gossen som sagor ur tusen och en natt, då den gamla berättade om det stora palatset med de persiska draperierna och de massiva guld- och silfverkärlen, hvilket allt den gamle mannen, som åtnjöt så mycken ära vid kurfurstens och kurfurstinnans hof, på ett så sorgligt sätt förlorade. Hans boningshus i staden var det stora hotellet vid Rhengatan; det nuvarande lasarettet i nya staden tillhörde honom likaledes, så ock ett slott vid Gravenberg — och mot slutet egde han ingenting att luta sitt gamla hufvud emot.

— —

Utom min moder var det framför allt hennes bror, min onkel Simon von Geldern, som tog sig af min uppfostran. Han är nu död sedan 20 år tillbaka. Han var ett original af ett anspråkslöst, nästan löjligt utseende. En liten trind figur med ett bleklagdt strängt ansigte, hvars näsa visserligen var grekiskt rätlinig, men tyvärr omkring en tredjedel längre än grekerna brukade bära sina näsor.

Man sade, att denna näsa i hans ungdom hade varit af vanlig storlek och att den dragit sig så otillbörligt ut

på längden endast och allenast genom hans dåliga vana, att ständigt klämma den mellan fingrarne. När vi barn frågade onkel, om detta var sant, förbjöd han oss med mycken öfvertygelse allt sådant mot respekten stridande tal och klämde derpå åter näsan mellan fingrarne.

Han klädde sig på gammalfrankiskt sätt, bar korta benkläder, hvita silkesstrumpor, skor med spännen och, enligt det gamla modet, en temligen lång hårpiska, som flög från den ena skuldran till den andra, då den lilla manspersonen trippade genom gatorna. Den intog de mest förvånansvärda attityder och tycktes, bakom hans rygg, göra sig lustig på sin egen herres bekostnad.

När den gode onkeln satt försjunken i tankar eller tidningsläsande, kunde det ofta komma öfver mig en tjufpojkaktig lust att hemligen gripa tag i stångpiskan och draga i den som i en klocksträng. Min onkel blef då alltid mycket ond och utbrast i veklagan öfver den unga generationen, som ingenting respekterade, icke lät sig hålla i band hvarken af mensklig eller gudomlig auktoritet och som till sist nog skulle komma att förgripa sig på det allra heligaste. —

Om mannens yttre icke var egnadt att inge respekt, så var hans inre så mycket mer respektabelt — det bästa och ädelmodigaste hjerta, som jag någonsin lärt känna här på jorden. Det fans hos den mannen en hederskänsla, så sträng att den påminde om de gammalspanska dramerna, hvilkas hjeltar han för öfrigt liknade också i sin trohjertighet. Han fick aldrig tillfälle att bli »sin äras läkare», men en »ståndaktig prins» var han, fastän han icke deklamerade i fyrfotade trokéer och alldeles icke drömde om några dödspalmer — ja, fastän han i stället för den glänsande riddarmanteln bar en anspråkslös rock, med skört som en sädesärlas stjert.

Han var alldeles ingen sinnesfiendtlig asket, han älskade fester och gästgifvarens vinstuga, der han med synnerlig förkärlek åt kramsfågel med enbär — men alla kramsfåglar i verlden och alla lifvets njutningar offrade han med stolt beslutsamhet, när det gälde en idé, som han ansåg för sann och god. Och han gjorde detta med en sådan anspråkslöshet och försynthet, att ingen någonsin lade märke till martyren, som egentligen dolde sig under detta löjliga yttre.

I verldens mening var hans lif förfeladt. Simon von Geldern hade bedrifvit sina humanistiska studier vid Jesuiter-kollegiet, men då föräldrarnes död gaf honom fullständig frihet i väljandet af sin lefnadsbana, valde han att icke välja någon alls, afstod från hvarje brödstudium vid utländska universitet och stannade hemma i Düsseldorf, i »Noaks ark», som det lilla huset kallades, hvilket han ärft af sin far och öfver hvars ingångsport man såg en ganska väl utmejslad och i bjerta färger kolorerad Noaks ark.

Han var en mycket flitig man, och här öfverlemnade han sig nu helt och hållet åt sina lärda vurmerier och petitesser, sin mani för böcker och framför allt åt sitt skriftställarraseri, som han i synnerhet bedref i politiska dagblad och obskyra tidskrifter.

I förbigående sagdt kostade honom icke blott allt skrifvande utan också allt tänkande den största ansträngning.

Uppstod kanske detta skrifraseri af hans längtan att uträtta något i det allmännas tjenst? Han följde med alla dagens frågor, och läsning i tidningar och broschyrer dref han ända till mani — egentligen icke för sin egen skull, utan derför, att hans far och bror hade varit medicine doktorer. Och de gamla gummorna kunde icke få ur sina hufvuden, att icke han, en son till den gamle doktorn, som så ofta kurerat dem — att icke han också ärft sin fars läkemedel; och när de blefvo sjuka, kommo de löpande till honom med sina urinflaskor, bedjande honom under tårar, att han måtte se på dem och säga, hvad som fattades dem. När min stackars onkel på så sätt blef störd i sina studier, kunde han råka i raseri, önska de gamla hexorna med deras flaskor så långt vägen räckte och jaga bort dem.

Denne onkel har haft ett stort inflytande på min andliga utbildning, och jag har i detta fall oändligt mycket att tacka honom för. Huru olika våra åsigter än voro, och hur ömkliga hans literära sträfvanden än föreföllo, så ha de kanske ändå hos mig väckt lusten till mina första skriftliga försök.

Onkel skref en gammaldags torr kanslistil, sådan man får lära sig att skrifva i jesuiterskolorna, der latinet är hufvudämne. Han hade svårt att försona sig med mitt sätt att uttrycka mig, hvilket föreföll honom alltför lekande, alltför lätt, alltför oomständligt. Men af den ifver, hvarmed han anvisade mig medlen till andlig fortkomst, hade jag den största nytta.

Han skänkte gossen dyra och vackra böcker; han stälde sitt eget bibliotek, rikt på klassiska verk och broschyrer i dagens frågor, till mitt förfogande, han tillät mig till och med att rota om i kistorna på Noaks-arkens vind, der salig morfars böcker och papper voro förvarade.

Hvilken hemlighetsfull tjusning jag erfor som barn då jag fick vistas dagen lång på den der vinden, som egentligen var ett stort vindsrum.

Det var just icke någon prydlig tillflyktsort, och den beboddes icke af någon annan än en tjock angorakatt, som just icke höll synnerligen strängt på snyggheten — det var blott sällan, hon med svansen sopade bort en smula dam och spindelväf från det gamla skräpet, som låg samladt här uppe.

Men mitt hjerta var så blomstrande ungt, och solen sken så muntert in genom de små gluggarne, att allt tycktes mig öfvergjutet af ett fantastiskt skimmer; sjelfva den gamla kattan förekom mig vara en förtrollad prinsessa, som nog helt plötsligt, befriad från sin djurhamn, skulle visa sig i all sin ursprungliga skönhet och härlighet, medan vindskammaren förvandlades till ett praktfullt palats — alldeles som det plägar ske i alla gamla sagor.

Dock — den gamla, goda sagotiden är försvunnen, kattor förbli kattor och vindsrummet i Noaks ark förblef en dammig skräpkammare, ett sjukhem för obotliga husgerådssaker, ett hospital för gamla möbler, som nått den högsta möjliga grad af bristfällighet och som man ändå icke vill kasta ut, af ett slags sentimental tillgifvenhet och hänsyn till fromma erinringar, som äro förknippade med dem.

Der stod en murken sönderbruten vagga, hvari min mor en gång i tiden hade vaggats; nu låg min morfars högtidsperuk deri — synbarligen blifven barn på nytt af idel ålder.

På väggen hängde morfars paradvärja, en enarmad eldtång och annat jernskrammel. Ej långt derifrån stod på en hylla min salig mormors uppstoppade papegoja, numera utan en enda fjäder och icke längre grön utan askgrå; med sitt enda återstående glasöga blängde hon så att man kände sig helt hemsk till mods.

Här stod också en stor, grön mops af ihåligt porslin; bakdelen var afslagen och kattan tycktes hysa stor respekt för detta kinesiska eller japanesiska konstverk; hon gjorde allehanda devota kattreverenser inför denna bild, som hon kanske höll för ett gudomligt väsen — kattor äro så vidskepliga!

I ett hörn låg en gammal flöjt, som en gång i tiden tillhört min mor; hon brukade spela på den som ung flicka, och det var just denna vindskammare, hon brukade välja till konsertsal, för att icke med sin musik störa sin gamle herr far i hans arbete, eller möjligen för att hålla honom i okunnighet om det sentimentala bortkastandet af tid, hvartill hans dotter gjorde sig skyldig. Kattan hade nu valt flöjten till sin käraste leksak, och hon fick den att rulla af och an på golfvet genom att rycka i dess bleknade sidenband.

Bland vindskammarens antikviteter funnos också jordglober, de underligaste planetbilder, kolfvar och retorter, som ledde tanken hän mot astrologiska och alkemistiska studier.

I kistorna funnos också, under morfars böcker, många handskrifter, som voro förknippade med sådana

hemliga vetenskaper. Men de flesta böckerna voro medicinska luntor. På filosofi var der icke heller någon brist, men vid sidan om den erkeförnuftige Cartesius fann man fantaster som Paracelsus, van Helmont, ja till och med Agrippa von Netteshelm, hvars *Philosophia occulta* jag här såg för första gången. Redan som gosse fann jag mitt stora nöje i dedikationsepisteln till abboten Trithem och dennes svarsskrifvelse — hvilken också var meddelad — och hvari den ene charlatanen med ränta återbetalar den andres bombastiska komplimanger.

Men det bästa och dyrbaraste fynd som jag gjorde i den dammiga kistan, var en anteckningsbok, som tillhört en bror till min morfar — chevalier'en eller österländingen kallad — om hvilken de gamla tanterna alltid hade så mycket att berätta.

Denne onkels onkel, som också hette Simon von Geldern, måste ha varit en märkvärdigt helig man. Sitt tillnamn »Österländingen» fick han derför, att han företagit vidsträckta resor i Orienten, och efter sin återkomst derifrån alltid gick klädd i orientalisk drägt.

Längsta tiden tyckes han ha stannat i Nordafrikas kuststäder, särskildt i de maroccanska staterna, der han af en portugis lärde sig en vapensmeds yrke, hvilket han sedermera lyckligt bedref.

Han hade gjort en vallfärd till Jerusalem, der han, försjunken i en exalterad bön på berget Moria, hade en syn. Hvad såg han? Det uppenbarade han aldrig.

En oafhängig beduinstam, som icke bekände sig till Islams lära utan till ett slags mosaism, och som hade sitt tillfälliga kvarter i en af de nordafrikanska sandöknarnes af européerna okända oaser, valde honom till sin anförare eller scheik. Detta krigiska lilla folk lefde i fejd med alla grannstammarne och var alla karavaners skräck. För att tala på europeiska: min onkels salig onkel, den fromme visionären från berget Moria, blef röfvarehöfding. I dessa sköna nejder var det, han förvärfvade sig de insigter i hästskötsel och ridkonst, hvarmed han efter sin hemkomst till vesterlandet uppväckte så mycken beundran.

Vid de skilda hof, der han länge uppehöll sig, glänste han också genom sin personliga skönhet, sin ståtliga hållning och den orientaliska drägtens prakt, som tycktes utöfva en trolsk dragningskraft särskildt på kvinnorna. På männen imponerade han troligen mest genom föregifna hemliga kunskaper, och ingen vågade nedsätta den allsmäktige nekromanten hos hans höga gynnare. Intrigens ande hade respekt för Kabbalas andar.

Blott genom sitt eget öfvermod störtades han i förderfvet — och synnerligen hemlighetsfullt skakade de gamla tanterna sina gråa små hufvuden, då de mumlade något om det galanta förhållandet mellan Österländingen och en mycket högt uppsatt dam — ett förhållande som blef upptäckt och föranledde honom att i största hast lemna både hofvet och landet. Genom en hastig flykt, med kvarlemnande af alla sina egodelar, undgick han en säker död; och det var just sin pröfvade ryttarkonst, han hade att tacka för sin räddning.

Efter detta äfventyr synes han ha funnit en tryggad men bekymmersam tillflyktsort i England. Jag sluter mig dertill af en i London tryckt broschyr, som jag tillfälligtvis upptäckte i Düsseldorfs bibliotek en gång då jag klättrade ända upp till de öfversta bokhyllorna. Det var ett oratorium kalladt »Moses på Horeb», författadt af min onkels onkel på fransk vers; förordet var skrifvet på engelska och dateradt London. Möjligen innehöll detta oratorium något af hans egen ofvannämda vision. Verserna voro som all fransk vers, rimmadt ljumt vatten, men i förordets engelska prosa kokade vreden hos en stolt man, som befinner sig i torftiga förhållanden.

Ur innehållet i hans anteckningsbok kunde jag icke tillegna mig mycket; det mesta var, kanske af försigtighet, skrifvet med arabiska, syriska och koptiska bokstäfver, hvaribland, underligt nog, franska citat

förekommo; så t. ex. rätt ofta följande vers:

Où l'innocence périt, c'est un crime de vivre.

Jag frapperades emellertid af månget yttrande, som likaledes var skrifvet på franska, det idiom som han i hvardagslag synes ha begagnat.

En gåtfull uppenbarelse, svår att förstå, var denne min onkels onkel. Han förde en existens, som icke skulle ha varit möjlig vid någon annan tid än midten af det adertonde århundradet. Han var till hälften en svärmare, som gjorde propaganda för kosmopolitiska, verlds-lyckliggörande utopier, till hälften en lycksökare, som i känslan af sin individuella kraft sönderbryter eller negligerar ett murket sällskapslifs murkna skrankor. I alla händelser var han i hvarje tum en menniska.

Hans charlataneri var icke af den vulgära sorten. Han var ingen vanlig charlatan, en sådan som på marknader brukar rycka ut tänder på bönder, nej, han trängde djupt in i de stores palats och ryckte ut deras starkaste kindtänder, liksom salig riddar Hüon från Bourdeaux gjorde med sultanen af Babylon.

Och är icke hvarje betydande man en smula charlatan? Blygsamhetens charlataner med deras ödmjukhetens inbilskhet äro nästan de värsta af alla. Hvar och en som vill utöfva något inflytande på massorna, måste vara en charlatan.

Ändamålet helgar medlen. Sjelfva den käre guden försmådde ju icke att låta åskan blixtra och dundra, då han förkunnade sina lagar på berget Sinai, ehuru dessa lagar voro så förträffliga, så gudomligt goda, att de mycket väl kunnat undvara all den teatraliska apparaten af blixtar och tordönslag. Men Herren kände sin publik, som stod der vid bergets fot med sina oxar och får och sina uppspärrade munnar — hos *den* var säkerligen ett fysikaliskt konststycke mycket mer egnadt att uppväcka beundran, än alla den eviga tankens under.

Hur som helst, med denne onkels onkel sysslade min barnsliga inbillningskraft utomordentligt mycket. Allt hvad man berättade om honom gjorde ett outplånligt intryck på mitt unga sinne och jag fördjupade mig så i hans irrfärder och öden, att jag ofta midt på ljusa dagen greps af en hemsk föreställning om, att jag sjelf var min onkels salig onkel och mitt lif endast en fortsättning af hans.

Och under natten speglade sig samma föreställning i mina drömmar. Mitt lif liknade då för tiden en stor tidning: i den öfre afdelningen fans nutiden; dagens händelser meddelades och debatterades der; men under strecket herskade den poetiska forntiden i en fortlöpande serie af nattliga drömmar, lik en genomgående fantastisk roman.

I dessa drömmar identifierade jag mig fullkomligt med min onkels onkel, men på samma gång hade jag en ohygglig förnimmelse af, att jag var en annan än han, tillhörde en annan tid. Der nere såg jag ställen, som jag aldrig förr hade sett, kom i förhållanden, om hvilka jag förut aldrig haft en aning, och dock vandrade jag der uppe på säkra fötter och i säkra förhållanden.

Der nere möttes jag af menniskor i färgglödande underbara drägter och med äfventyrligt främmande fysionomier; och ändå tryckte de mina händer som gamla bekanta; deras språk, som jag aldrig förr hört, förstod jag icke, men till min förvåning svarade jag dem ändå på samma språk, och jag gestikulerade med en häftighet, som aldrig eljes utmärkt mig, och jag sade en hel del ting, som på ett vedervärdigt sätt kontrasterade emot hvad jag i allmänhet menade.

Detta underliga tillstånd varade väl ungefär ett års tid, och det lemnade hemliga spår i min själ långt sedan mitt själsmedvetande återvunnit sin enhet. Mången idiosynkrasi, många sympatier och antipatier, som alldeles icke äro i öfverensstämmelse med min natur, ja till och med många handlingar, som stå i strid med

mina tänkesätt, finna sin förklaring just deri, att de äro efterverkningar från detta drömlif, då jag var min egen onkels onkel.

Då jag begår felsteg, som jag sjelf finner obegripliga, skrifver jag dem alltid på min österländske dubbelgångares räkning. En gång meddelade jag min far denna hypotes, för att öfverskyla en liten förseelse, som jag begått; han svarade skämtsamt: »Jag hoppas att denne din onkels onkel aldrig accepterat några vexlar, som en gång kunna presenteras mig till inbetalning».

Man har aldrig kommit till mig med några sådana orientaliska vexlar, och sanningen att säga: jag har haft tillräckligt att göra med mina egna occidentaliska.

Men för öfrigt äro de penningeskulder, som våra förfäder lemna oss i arf att betala, icke de värsta. Hvarje generation är en fortsättning af en annan och får sota för dess handlingar. Skriften säger: fäderna hafva ätit omogna drufvor, och sönerna ha fått maskstungna tänder deraf.

Det herskar en solidaritet mellan de generationer, som följa på hvarandra; till och med de folkslag, som efter hvarandra träda fram på civilisationens arena, äro förbundna genom en sådan solidaritet, och hela menskligheten får till sist göra ackord för att kunna betala de föregående generationernas stora skulder. Då blir det stora skuldregistret i Josaphats dal öfverkorsadt, så vida det icke sker förut — genom en universalbankrutt.

Judarnes lagstiftare har varit starkt medveten om denna solidaritet, och han har sanktionerat den, särskildt i sin ärfdabalk; det är möjligt, att han icke trodde på någon individuell fortvaro efter döden, utan blott på slägtets odödlighet; all förmögenhet var familje-egendom, och ingen kunde lösgöra den så fullständigt, att den icke efter en viss tid åter tillföll familjens medlemmar.

I detta fall bildar den romerska lagen, som, också i sin ärfdabalk, vittnar om den romerska karaktärens egoism, en skarp motsats till den mosaiska lagens menniskovänliga idé.

Jag vill nu icke gå vidare in på detta ämne utan i stället fortsätta mina personliga bekännelser och dervid begagna mig af det tillfälle, som bjuds, att återigen genom ett exempel visa, hur de mest harmlösa fakta begagnats af mina fiender till de illvilligaste insinuationer. De trodde sig nemligen ha gjort den upptäckten, att jag i mina biografiska meddelanden talade förskräckligt mycket om mitt möderne, men nästan icke alls om mitt fäderne, och de betecknade detta som ett afsigtligt framhäfvande, hvarvid de beskylde mig för samma löjligt fåfänga baktanke, som man på sin tid förebrådde min salig kollega Wolfgang Goethe.

Det är nog sant, att han i sina memoarer med särskildt behag dröjer vid sin farfar, hvilken som den stränge herr borgmästaren presiderade på rådhuset i Frankfurt, medan han icke nämner ett ord om sin morfar, en hedervärd liten lappskräddare, som satt på bordet i sin verkstad vid Bockenheimer-gatan och lagade republikens gamla byxor.

Jag behöfver icke göra mig till Goethes riddare i detta fall, men hvad mig sjelf beträffar må det vara mig tillåtet att beriktiga dessa illvilliga och ofta använda förtolkningar och insinuationer: Det är nemligen icke min skull, att min farfar aldrig nämnes i mina skrifter. Orsaken är helt enkelt den, att jag aldrig vetat mycket att säga om honom. Min salig far hade kommit till Düsseldorf som en främling och egde inga anförvandter i staden, inga af de der gamla tanterna, hvilka likt kvinliga minnessångare dagligen med episk enformighet sjunga de gamla familjelegenderna för den uppväxande ungdomen, medan det hos de skottska minnessångarne alltid förekommande ackompanjemanget på säckpipa ersättes af snörflingen från deras näsor. Det var blott af möderne-clanens bålde riddare som mitt unga sinne fick sina tidigaste uttryck, och jag hörde andaktsfullt på, när de gamla Brynhildorna berättade.

Min far var sjelf en fåordig natur, som icke gerna talade. Då jag en gång som liten gosse, vid den tiden då jag tillbringade hvardagarne i Franciskaner-klosterskolan och endast söndagarne i hemmet, begagnade ett sådant söndagstillfälle och frågade min far, hvad farfar hade varit för slags karl, svarade han mig till hälften skrattande till hälften förtretad: »Din farfar var en liten jude med stort skägg».

Följande dag, då jag trädde in i skolsalen, der jag redan fann mina skolkamrater församlade, skyndade jag mig att berätta den vigtiga nyheten: att min farfar hade varit en liten jude med ett stort skägg.

Knappt hade jag gjort dem detta meddelande, förr än det flög från mun till mun och upprepades i alla tonarter med ackompanjemang af härmda djurläten. Småttingarne sprungo öfver bord och bänkar, sleto ner räknetaflorna från väggarne och läto dem slå kullerbyttor på golfvet i sällskap med bläckhornen, och under tiden skrattades det, bräktes det, flinades och skäldes det — en afgrundskonsert, hvars refräng ideligen var den, att min farfar var en liten jude med ett stort skägg.

Klassföreståndaren hörde larmet, trädde med vrede-glödande ansigte in i salen och frågade efter upphofsmannen till spektaket. Alla sökte göra sig oskyldiga, och slutet blef, att jag, stackars fan, öfverbevisades om att ha föranledt hela larmet genom mitt meddelande om min farfar. Jag måste försona min skuld med en betydlig portion smörj.

Det var första gången jag fick ett ordentligt kok stryk på denna jorden, och jag gjorde under exekutionen den filosofiska iakttagelsen, att den käre guden, som skapat rottingen, äfven i sin gudomliga vishet ställt så till, att handen som trakterar den slutligen blir trött. Utan denna visa anordning skulle stryk vara odrägligt.

Rottingen, som jag fick smaka, var gul till färgen, hvilket icke hindrade att strimmorna, som den lemnade efter sig på min rygg, voro mörkblå. Jag mins det nog.

Också namnet på läraren, som slog mig så obarmhertigt, kommer jag utmärkt väl ihåg: det var pater Dickerscheit. Han blef kort derefter entledigad från skolan, jag mins också mycket väl hvarför, men jag vill icke meddela det.

Liberalismen har ofta nog orättvist nedsvärtat presterna, och det vore kanske nu på tiden att låta dem vara en smula i fred, äfven om en ovärdig medlem af ståndet begår en förbrytelse, som i grund och botten ändå har sin rot i den menskliga naturen, eller den menskliga onaturen, rättare sagdt.

Lika väl, som jag mins namnet på den man, hvilken gaf mig mitt första kok stryk, mins jag också anledningen: mitt olycksaliga genealogiska meddelande, och detta mitt tidiga ungdomsintryck var så starkt, att det sträckt sina verkningar öfver hela mitt lif: hvarje gång, jag sedermera hörde talas om en liten jude med ett stort skägg, gick det mig en kåre öfver ryggen. »Brändt barn skyr eldens säger ordspråket, och man kan lätt förstå, att jag sedermera aldrig kände någon större lust, hvarken att sjelf erhålla några närmare upplysningar om denne betänklige farfar och hans stamtafla, eller att göra den stora publiken några ytterligare meddelanden om honom.

Om min farmor vet jag icke heller mycket att säga, men vill i alla händelser icke lemna henne alldeles oomnämd. Hon var en utomordentligt vacker kvinna, enda dottern till en för sin rikedom vida berömd bankir i Hamburg. Denna omständighet låter förmoda, att den lille juden, som bortförde henne från det högförmögna fädernehuset i Hamburg till sitt eget hem i Hannover, utom sitt stora skägg också måste ha haft en del andra berömvärda egenskaper och i det hela taget måste ha varit en ganska respektabel man.

Han dog tidigt, efterlemnande en ung enka och sex barn, alla i späd ålder. Hon återvände till Hamburg och dog der, också hon vid jemförelsevis unga år.

I min onkels, Salomon Heines, sofrum i Hamburg såg jag en gång min farmors porträtt. Målaren, som på

Rembrandskt manér jagade efter ljus- och skuggeffekter, hade gifvit henne en svart, klosterlik hufvudbetäckning och en nästan lika sträng mörk robe samt satt henne mot en ramsvart bakgrund, så att det rundkindade ansigtet med sin dubbelhaka sken fram som en fullmåne ur nattliga moln.

Dragen buro tydliga spår af en ovanlig skönhet, de voro på en gång milda och allvarliga, särskildt gaf hudfärgens sjukliga blekhet åt hela ansigtet ett uttryck af egendomlig förnämhet; hade målaren endast satt ett stort kors af diamanter på hennes bröst, så skulle man kunnat tro, att porträttet förestälde en eller annan furstlig abbedissa i någon protestantisk adelsstiftelse.

Af min farmors barn ha, för så vidt jag kan se, endast två ärft hennes utomordentliga skönhet, nemligen min far och min onkel Salomon Heine, den numera aflidne chefen för det hamburgska bankirhuset med samma namn.

Min fars skönhet var af det alltför veka, karaktärslösa, nästan kvinliga slaget. Broderns skönhet var mera manlig, och han var också en man hvars karaktärsstyrka uppenbarade sig i de ädelt formade, regelmässiga dragen på ett imposant, ofta på ett högst förvånande sätt.

Hans barn hade alla utan undantag växt upp till den mest hänförande skönhet, men döden ryckte dem bort i deras ålders blomma och af hela denna blomsterbukett af menniskor lefva endast två, den nuvarande chefen för bankirhuset och hans syster.

Jag höll så mycket af alla dessa barn liksom af deras mor, hvilken också var mycket vacker och gick tidigt bort. Alla hade kostat mig många tårar och jag måste sannerligen i detta ögonblick skaka min narrbjellra rätt eftertryckligt för att öfverrösta alla sorgliga tankar, som vilja tränga sig fram.

Jag sade nyss, att min fars skönhet var af det kvinliga slaget. Jag vill härmed icke hafva antydt någon brist på manlighet hos honom. Han har i sin ungdom ofta bevisat motsatsen, och när allt kommer omkring är jag själf ju också ett lefvande bevis. Orden få icke tagas i någon otillbörlig bemärkelse; jag vill blott antyda, att hans kropp i sina yttre konturer saknade det hårda och en smula kantiga, som män i allmänhet ega, och i stället voro späda och mjukt afrundade. Också hans drag voro föga markerade och flöto bort i något obestämdt karaktärslöst. I sina senare år blef han rätt fet, och redan som ung man tyckes han just icke ha varit mager.

I denna min förmodan styrktes jag af ett porträtt föreställande min far som ung man på aderton eller nitton år, i röd uniform med pudrad peruk och stångpiska. Porträttet gick sedermera förloradt vid en eldsvåda hos min mor. Det var en tafla i pastell — särdeles gunstig för föremålet, då pastellen mycket bättre än oljefärgen med dess fernissade glans förmår att återge det der blomstoftet, som man alltid finner på sådana personers ansigten, hvilka bruka pudra sig, och som fördelaktigt beslöjar dragens obestämdhet. Målaren hade, genom att inrama det rosiga ansigtet i det krithvita pudrade håret och en lika hvit halslinning, vetat att just genom kontrasten låta det få en kraftigare kolorit och derigenom träda starkare fram.

Också den skarlakansröda rocken, som på oljefärgstaflor brukar grina emot oss på ett så rysansvärdt sätt, gjorde här tvärt om en god effekt, i det ansigtets rosafärg, genom öfvergången, angenämt mildrades.

Den skönhetstyp, som talade ur dessa drag, erinrade icke om de grekiska konstverkens kyska idealitet, ej heller om renässansens spiritualistiskt-svärmiska, men också af hednisk sundhet genomträngda stil; nej, detta porträtt bar alltigenom karaktären af en tid, som just icke egde någon karaktär, en tid som älskade det söta och smånätta; en tid som adlade faddheten till poesi — rococo’ns snirklade tid, äfven kallad stångpiskans. Hade detta porträtt varit något mera miniatyrartadt, så skulle man kunnat tro, att det var ett verk af den förträfflige Watteau, ämnadt att, i ram af fantastiska arabesker med guldglitter och brokigt gnistrande ädelstenar, paradera på någon Pompadours solfjäder.

Det torde kanske förtjena anmärkas, att min far också i senare år höll troget fast vid det gammalfrankiska pudermodet och ända till sin död fortfor att låta pudra sig hvarje dag, oaktadt han hade det vackraste hår, man kan tänka sig: blondt, nästan guldgult och mjukt som kinesiskt silke.

Sin stångpiska hade han säkert också gerna bibehållit, men den framåtskridande tidsandan var i detta fall obönhörlig. Emellertid fann han på råd. Han offrade blott formen, stångpiskan, men de långa hårlockarne bar han fortfarande som en bredt flätad chignon, fäst vid hufvudet med små kamnålar. I det mjuka pudrade håret observerades denna hårfläta nästan icke alls, men han var på så sätt icke någon affälling från det gamla stångpiskdömet, han hade blott, i likhet med så mången annan krypto-ortodox, i yttre måtto fogat sig efter den grymma tidsandan.

Den röda uniformen tyder på, att han varit i hannoveransk tjenst. Vid den franska revolutionens början tillhörde min far prins Ernsts af Cumberland svit, och han deltog i det Flandriska och Brabantska fälttåget i egenskap af proviantmästare eller kommissarie, eller *officier de bouche* som fransmännen säga. Tyskarne kalla dessa tjenstemän: mjölmaskar.

Men den helt unge mannens egentliga embete var det: att vara prinsens gunstling; han delade också till slut samma öde, som plär drabba alla sådana furstegunstens leksaker.

— — — Från denna fälttågsperiod stammade många betänkliga små passioner hos min far, hvilka min mor blott småningom kunde vänja honom af med. Så t. ex. lät han gerna förleda sig till högt spel; han protegerade den dramatiska konsten, eller snarare dess prestinnor, och var en passionerad häst- och hundvän. Vid sin ankomst till Düsseldorf, der han af kärlek till min mor etablerade sig som köpman, hade han med sig tolf vackra springare; men han gjorde sig af med dem på sin unga hustrus uttryckliga önskan, då hon förestälde honom, att detta fyrfota kapital skulle äta för mycket hafre och ingenting inbringa.

Svårare hade min mor att också få bort stallmästaren, en undersätsig lymmel som ständigt låg i stallet och spelade kort med någon uppfiskad trasvarg. Till sist gick han sjelf sin väg, i sällskap med ett repeterur af guld, tillhörigt min far, samt en del andra värdesaker.

Sedan min mor blifvit denna odåga kvitt, gaf hon också jagthundarne respass med undantag af en enda, som hette »Joly», men var erkeful. Han fann nåd för hennes ögon derför, att han just icke hade mycket af jagthund i sig, utan kunde bli en borgerligt trogen och dygdig gårdshund. Han bodde i min fars gamla kalesch i det tomma stallet, och när de två, min far och han, träffades der, vexlade de sinsemellan betydelsefulla blickar. »Jaha, Joly», suckade min far; och Joly viftade vemodigt på svansen.

Jag tror för min del, att hunden var en hycklare, och min far medgaf sjelf en gång i ett anfall af dåligt lynne, då hans älskling tjöt alltför jämmerligt för det han blifvit trampad en smula på tassen, att hundkanaljen förstälde sig. Mot slutet blef Joly temligen skabbig, och då han tillika hade blifvit en vandrande loppkasern, måste han dränkas, något som min far lät ske utan invändningar. Menniskorna uppoffra sina fyrfota gunstlingar med samma indifferens, som furstarne sina tvåfota.

Från min fars lägerlif härstammade väl också hans gränslösa förkärlek för soldatståndet, eller snarare för soldatlekandet, hans förkärlek för det lustiga, sysslolösa lifvet, hvars inre tomhet döljes af guldgaloner osh skarlakansröda klutar, och der den rusiga fåfängan uppträder med modets åthäfvor.

I hans junkeromgifning fans hvarken militäriskt allvar eller verklig ärelystnad; det var alldeles icke tal om något slags heroism. Vaktparaden, det klirrande sabelkopplet, den stramt sittande uniformen, som var klädsam för vackra karlar — se der hufvudsakerna.

Hur lycklig kände sig derför icke min far, då borgargardet i Düsseldorf upprättades, och han som officer

fick bära den vackra, mörkblå, med ljusblå sammetsuppslag försedda uniformen, och i spetsen för sin kolonn kunde defilera förbi vårt hus. Han saluterade då med älsklig courtoisie min mor, som rodnande stod i fönstret; fjäderbusken på hans trekantiga hatt fladdrade stolt, och hans epåletter blixtrade gladt i solen.

Ännu lyckligare var han, då turen kom till honom att som kommenderande officer draga på högvakt och sörja för stadens säkerhet. De dagarne strömmade det idel Rüdesheimer och Assmannshäuser af bästa årgångar, allt på kommenderande officerns räkning; också kunde borgar-gardisterna, herrar kreti och pleti, icke nog prisa hans frikostighet, och han åtnjöt en popularitet, som säkerligen var lika stor som den, hvilken tog sig uttryck i det gamla gardets jubelhelsningar till kejsar Napoleon. Denne sistnämde förstod också att berusa sitt folk, om också möjligen sättet var en smula olika. Det var emellertid icke tapperheten som fattades i min fars garde; särskildt när det gälde att storma ett långhalsadt batteri af gröfsta kaliber, visade gossarne ett sant hjeltemod. Men detta hjeltemod var kanske också af ett annat slag än det, som utmärkte det gamla kejsargardet.

Hvad nu staden Düsseldorfs säkerhet beträffar, så måtte det ha varit temligen betänkligt ställdt dermed de nätter, min far tjenstgjorde som vaktbefälhafvare. Han skickade nog ut patruller, som genomströfvade staden i alla riktningar under skrål och sabelskramlande. Men det hände en gång, att två sådana patruller möttes och i mörkret ömsesidigt försökte arrestera hvarandra för fylleri. Till all lycka äro mina landsmän ett oförargligt och gladlynt litet folk med godt ölsinne. Ingen olycka skedde; de gåfvo sig å ömse håll.

En gränslös lefnadslust var ett hufvuddrag i min fars karaktär; han var njutningslysten, glad och godlynt. I hans sinne var det ständigt fest, och om också dansmusiken ofta icke var särdeles bedårande, så voro violerna dock alltid stämda. Alltid himmelsblå munterhet och lättsinnets fanfarer. En sorglöshet, som glömde den dag som gått och aldrig sysslade med den, som komma skulle.

Detta karaktärsdrag stod i den mest förvånande motsättning till den värdighet, som alltid var utbredd öfver hans lugna ansigte och som också gaf sig tillkänna i hållningen och i hvarje kroppens rörelse. Den som icke kände honom utan för första gång såg denna allvarliga, pudrade apparition och dessa vigtiga miner, skulle sannerligen kunnat tro sig se en af Greklands sju vise. Men vid närmare bekantskap märkte man snart, att han hvarken var en Thales eller en Lampsakus, som grubblade öfver kosmogoniska problem. Hans värdighet var icke lånad, men den erinrade om de antika basrelieferna, på hvilka man ser ett muntert barn hålla en stor tragisk mask för sitt ansigte.

Han var i det hela taget ett stort barn, med det slags barnsliga naivitet, som de platta förståndsvirtuoserna anse för enfald, men som ofta nog genom ett eller annat djupsinnigt uttalande kan förråda en högst betydande intuition.

Han förnam genom sina andliga känselhorn en hel del ting, som de kloka herrarne först långsamt lärde sig förstå på reflexionens väg. Han tänkte mindre med hufvudet än med hjertat, och hans hjerta var det älskvärdaste, man kunde tänka sig. Leendet, som ofta spelade kring hans läppar och som på ett förtjusande lustigt sätt kontrasterade med hans ofvannämda värdighet, var ingenting annat än ett återsken af hans hjertegodhet.

Också hans röst hade, ehuru den var manlig och klangfull, något barnsligt i sin timbre, något som påminde om en skogsfågel; och när han talade, trängde rösten så direkt till hjertat, som om den icke haft nödigt att taga omvägen genom öronen.

Han talade hannoveransk dialekt — och Hannover med omnejd är kändt för sitt vackra uttal. Det var en stor fördel för mig att mitt öra på så sätt ända från min tidigaste barndom vandes vid ett omsorgsfullt uttal af tyska språket, medan man eljes i vår goda stad talade Rhenländernas förskräckliga rotvälska — — —

I düsseldorfarnes språk märker man redan öfvergången till de holländska träskens grodkväkande. Jag vill visst icke frånkänna det holländska språket ett grand af dess egendomliga skönhet, men jag måste tillstå, att jag icke har öra för den. Jag vill icke ens bestrida, att vårt eget tyska språk, enligt hvad vissa patriotiska språkforskare från Nederländerna påstå, icke är annat än en urartad holländska. Det är möjligt att så är.

Men påståendet påminner onekligen om den åsigt, som en kosmopolitisk zoolog en gång häfdat: att aporna äro menniskornas stamherrar och menniskorna således endast utvecklade, ja öfverciviliserade apor. Om aporna kunde tala, skulle de säkert säga, att menniskorna endast äro degenererade apor, liksom det tyska språket enligt de holländska patrioternas mening endast är en degenererad holländska.

Jag sade: om aporna kunde tala; men jag är icke alldeles på det klara med, om de icke möjligen ega denna förmåga. Negrerna vid Senegal försäkra, att aporna äro menniskor alldeles som vi, endast klokare: de af hålla sig från att tala för att icke bli igenkända som menniskor och tvingade att arbeta; deras scurrila apgyckel är idel fiffighet; de vilja synas jordens maktegande odugliga till arbete, för att icke som vi andre bli exploaterade.

En sådan brist på fåfänga inger mig en mycket hög tanke om dessa menniskor, hvilka behålla sitt stumma inkognito och kanske till på köpet göra sig lustiga öfver vår enfald. De förbli fria i sina skogar och behöfva icke försaka naturtillståndet. De kunna i sanning med rätta påstå, att menniskan är en degenererad apa.

Kanske ha våra förfäder i det adertonde århundradet också haft en aning derom; kanske ha de haft en instinktlik förnimmelse af, att vår skinande öfvercivilisation endast är en fernissad murkenhet och att det vore nödvändigt återvända till naturen; kanske var det derför, de i sitt yttre sökte närma sig urtypen i det naturliga apdömet. De gjorde allt hvad i deras förmåga stod för att bli riktiga apor, och då slutligen endast svansen fattades, ersatte de denna brist med stångpiskan. I så fall är stångpiskmodet icke en frivolitetens lek utan ett betydande utslag af ett djupt kändt behof — — dock, jag söker förgäfves genom att skramla med narrbjellran öfverrösta det vemod, som alltid griper mig, då jag tänker på min aflidne far.

Han var af alla menniskor den, som jag älskat högst. Han är nu död sedan mer än 25 år tillbaka. Jag tänkte aldrig på, att jag en gång skulle komma att förlora honom, och ännu i denna stund kan jag knappt tro, att jag verkligen har förlorat honom. Man har så svårt att öfvertygas om de menniskors död, som man hållit af riktigt innerligt. Men de äro icke heller döda; de lefva kvar i vårt minne och vår erinring.

Det har sedermera icke förgått många nätter, utan att jag tänkt på min aflidne far, och ofta när jag vaknat om morgnarne, har jag trott mig höra klangen af hans röst, som ekot af en dröm. Då känns det alltid som måste jag kläda mig raskt och springa ner till honom i salen, som jag gjorde då jag var barn.

Min far brukade alltid, sommar som vinter, stiga tidigt upp för att ge sig i kast med sina affärer, och jag fann honom vanligtvis redan vid skrifbordet, der han utan att se upp räckte mig sin hand att kyssa. En vacker, fint formad, förnäm hand, som han alltid tvättade med mandeltvål. Jag ser den ännu framför mig, ser hvarenda liten blå åder, som grenar sig genom denna bländande hvita marmorhand. Det är som kände jag ännu den retande mandeldoften i min näsa, och mitt öga fuktas.

Ibland stannade det icke vid blotta handkyssningen, utan han tog mig mellan sina knän och kysste mig på pannan. En morgon omfamnade han mig med ovanlig ömhet och sade: »Jag har i natt drömt något vackert om dig och är mycket belåten med dig, min kära Harry». Medan han uttalade de naiva orden, kom det ett leende på hans läppar, hvilket tycktes säga: om Harry uppför sig än så illa i verkligheten, skall jag ändå alltid drömma något vackert om honom, så att jag alltid må kunna hålla af honom.

Harry är hos engelsmännen den familjära benämningen på dem, som heta Henrik, och motsvarar således helt och hållet mitt tyska dopnamn »Heinrich», hvars familjära version, sådan den brukas i min hemort — Heinz,

Heinzchen, Hinz — är synnerligen illaljudande. Heizchen kallar man de små nissegubbarne; »katten i stöflarne» och öfver hufvud taget katten i folksagorna heter »Hinze».

Men det var icke derför, som mitt namn blef angliseradt, utan till ära för en af min fars bästa vänner i England. M:r Harry var min fars affärskorrespondent i Liverpool; han kände de bästa fabrikerna för manchestersammet, en handelsvara som låg min far synnerligen om hjertat, mera af ambition än af egennytta, ty fastän han påstod, att han förtjenade ganska mycket pengar på den varan, så var denna förtjenst nog temligen problematisk, och jag tror, att han skulle ha varit i stånd att sätta till hur mycket pengar som helst, för att få ha den äran att sälja manchestersammet af bättre kvalitet och i större kvantitet än konkurrenterna. I det hela taget var min far ingen beräknande köpmanssjäl, fastän han alltid satt och räknade; handeln var för honom mera en lek, som när barn leka soldat eller »leka bod».

Hans verksamhet var egentligen endast den att evigt och alltid vara sysselsatt. Manchestersammeten var i synnerhet hans käpphäst, och han var förtjust, när de stora fraktvagnarne lastade af på gården, och granntraktens alla handelsjudar strömmade till; desse voro hans bästa kunder, och hos dem var det, som icke blott den största afsättningen utan också det ärofullaste erkännandet kom hans manchestersammet till del — —

Emedan nu den af min fars vänner, som förstod sig bäst på att inköpa manchestersammet, bar namnet Harry, kom också jag att heta Harry, och Harry kallades jag både hemma i familjen och hos vänner och grannar.

Jag hör ännu gerna det namnet, fastän jag har det att tacka för många förtretligheter, som satte djupa spår i mitt barnasinne. Först nu, då jag icke längre lefver bland lefvande menniskor, och då följaktligen hvarje gnista af sällskaplig fåfänga slocknat i min själ, kan jag utan bryderi tala derom.

Här i Frankrike öfversatte man strax efter min ankomst till Paris mitt tyska namn »Heinrich» till »Henri», och jag måste finna mig deri, och till slut också sjelf kalla mig så, emedan ordet Heinrich icke tilltalade det franska örat, och fransmännen öfver hufvud taget alltid veta att inrätta sig det bekvämt här i verlden. Också namnet *Henri Heine* ha de aldrig kunnat uttala ordentligt; de fleste kalla mig M:r *Enri Enn*, många draga ihop det till *Enrienne*, och en del säga utan vidare M:r *Un rien.*

Detta skadar mig ofta literärt, men har å andra sidan också sina fördelar. Det fins t. ex. många af mina ädla landsmän, som komma till Paris och gerna skulle vilja tala illa om mig här. Men då de alltid uttala mitt namn på tyska, faller det icke fransmännen in, att denne bof och förgiftare af oskuldens brunnar, öfver hvilken man utöser sig i så häftiga skymftillmälen, är deras egen vän Monsieur Enrienne, och de ädla tyska själarne ha förgäfves låtit sin dygdeifver skena i väg.

Men, som sagdt, det har också sin förtretliga sida att få sitt namn förvrängdt. Det fins folk, som i det fallet ådagalägga mycken ömtålighet. Jag roade mig en gång med att fråga den gamle Cherubini, om det var sant, att kejsar Napoleon alltid uttalade hans namn *Scherubini* och icke*Kerubini*, fastän kejsaren kunde alldeles tillräckligt italienska för att veta, att detta senare uttal var det riktiga. Den gamle maëstron började lamentera med ett högst komiskt raseri.

Jag har aldrig i detta fall varit lika ömtålig.

Heinrich, Harry, Henri — alla dessa namn klinga skönt från sköna läppar. Men bäst klingar *Signor Enrico.* Så hette jag i klarblåa sommarnätter, då silfverstjernorna gnistrade öfver det ädla och olyckliga land, som är skönhetens hem och Raphaels, Rossinis och prinsessan Christina Belgiojosos fosterland. — —

Jag kan nu, som sagdt, utan bryderi tala om de förtretligheter, som voro förbundna med mitt namn Harry — förtretligheter som förgiftade för mig några af lifvets skönaste ungdomsår.

Dermed hängde så samman. I min fädernestad bodde en man, som kallades »Lort-mickel», derför att han hvarje morgon med en åsna, spänd för sin kärra, drog igenom stadens gator, hållande stilla framför hvarje särskild port för att hemta afskrädet, som pigorna i alla ordentliga hus brukade sopa samman han transporterade det till affallsplatsen utanför staden. Mannen såg ut som en inkarnation af det yrke, han dref, och åsnan liknade sin herre. Hon stannade framför husen, eller satte sig i rörelse alltefter tonfallet i ordet »Haaryh», hvarmed Mickel tillropade henne.

Om detta var åsnans verkliga namn eller endast ett tillmäle, vet jag icke, men så mycket är säkert, att jag bland skolkamraterna och barnen i grannskapet hade många lidanden att utstå tack vare likheten mellan det der ordet och mitt namn Harry. De uttalade det, för att reta mig, alldeles som Lortmickel, när han ropade på sin åsna, och när jag tog humör, spelade de oskyldiga och begärde att jag, till förekommande af hvarje förvexling, skulle lära dem, hur mitt eget och åsnans namn borde uttalas. Men de låtsade sig dervid alltid vara mycket oläraktiga och sade, att Mickel alltid brukade draga ut på den första stafvelsen, men deremot uttala den andra mycket kort; vid andra tillfällen åter skedde motsatsen, hvarigenom ropet alldeles kom att likna mitt namn. Och så blef det den vansinnigaste begreppsförvirring, och jag förvexlades med åsnan och åsnan med mig, och det blef ett förskräckligt coq-à-l'âne, som framkallade munterhet hos alla de andra men tårar hos mig.

Då jag beklagade mig för min mor, sade hon, att jag blott skulle försöka lära mig mycket och bli mycket förståndig, så skulle man sedan aldrig förvexla mig med en åsna.

Men namnlikheten med det skabbiga långörat var och förblef mitt tåladmodskors. När de stora pojkarne mötte mig, helsade de mig alltid med ett »Haaryh» och de små ropade till mig samma helsning, när de befunno sig på vederbörligt afstånd. I skolan varierades samma tema med raffinerad grymhet; så snart det blef tal om en åsna, sneglade man alltid till mig; det är otroligt hvad skolpojkar äro durchdrifna, när det gäller att finna på detta slags anspelningar.

Den ene kunde t. ex, fråga den andre: »Hvad är det för skilnad mellan en Zebra och Bileams åsna?» Svaret lydde: »Den ena talar zebréiska och den andra talade hebréiska». — Så kom den andra frågan: »Men hvad är skilnaden mellan Lortmickels åsna och hennes namne?» Och det impertinenta svaret blef: »det fins ingen skilnad, det jag vet». Då ville jag slå till, men man lugnade mig, och min vän Diedrich, som kunde måla sådana vackra helgonbilder — han blef också en berömd målare — sökte en gång trösta mig genom att lofva mig en tafla. Han målade också åt mig »Den helige Michaël» — men den spetsbofven hånade mig bara på ett skamligt sätt med sin skänk. Erkeängeln bar nemligen Lortmickels drag, hästen såg ut alldeles som Lortmickels åsna, och hans lans genomborrade icke någon drake utan en död katt.

Till och med den ljuslockige, milde, flicklike Franz, som jag höll så mycket af, förrådde mig en gång: han slöt mig i sina armar, lutade ömt sina kinder emot mina och förblef länge stående i denna sentimentala ställning — tills han plötsligt skrattande ropade Haaryh! rakt i örat på mig och sprang sin väg, i det han upprepade ordet i alla tonarter, så det gaf eko genom klostrets korridorer.

Ännu råare behandlades jag af grannbarnen, gatpojkar af lägsta slag, hvilka vi i Düsseldorf kallade »haloter», ett ord i hvilket herrar etymologer säkerligen skola igenkänna en härledning af Spartanernas heloter.

En sådan halot var den lille Joppe, som egentligen hette Josef, och hvilken jag också vill benämna med hans slägtnamn, Flader, för att skilja honom från en annan Joppe, som var en snäll gosse och som nu, enligt hvad jag tillfälligtvis erfarit, är posttjensteman i Bonn. Joppe Flader bar alltid ett långt metspö, med hvilket han alltid slog efter mig, då han mötte mig. Han brukade också med förkärlek kasta efter mig hästsmuts, som han samlade upp från gatan varm som den kom från naturens bakugn. Och aldrig underlät han vid sådana

tillfällen att i alla tonarter ropa det der fatala Haaryh!

Den elake pojken var sonson till en gammal fru Flader, som hörde till min fars skyddslingar. Så elak pojken var, så godmodig var farmodern, en sann bild af armodet och eländet, men icke en frånstötande utan en hjertegripande bild. Hon var nog öfver 80 år gammal, en lång urlakad gestalt med ett hvitt läderansigte, bleka nödens ögon och en vek, snörflande, kvidande röst, som tiggde utan fraser.

Min far bjöd henne alltid en stol, då hon kom för att hemta sina månadspengar, de dagar han tjenstgjorde som fattigvårdsföreståndare.

Af dessa dagar mins jag endast några mörka, tidiga vintermorgnar. Min far satt vid ett stort bord, som var betäckt med penningestrutar af olika storlek. I stället för de vanliga silfverstakarne med vaxljus — han, hvars hjerta egde så mycken verklig takt, ville icke pråla med dem inför armodets barn — stodo ett par kopparstakar med talgljus på bordet, och deras röda lågor med de tjocka svartbruna vekarne kastade sitt melankoliska ljus öfver det närvarande sällskapet.

Det var fattigt folk af alla åldrar, som stod i kö ända ut i den yttre salen. En efter en trädde de fram, och hvar fick sin strut, och många fick två; de stora strutarne innehöllo min fars privat-allmosor, de små innehöllo fattigkassans pengar.

Jag satt bredvid min far på en hög stol och räckte honom strutarne. Han ville, att jag skulle lära mig ge, och i det fallet var han en utmärkt läromästare.

Det fins många menniskor, som icke förstå att ge, oaktadt de eljes ha hjertat på rätta stället; det varar så länge innan hjertats vilja hinner tillryggalägga vägen till kassan. Den goda viljan åker med postskjuts mellan föresatsen och dess realiserande; det tar så långt tid. Men mellan min fars hjerta och hans kassa tycktes en jernväg redan ha kommit till stånd. Att han icke blef rik på dessa jernbane-transaktioner, faller af sig sjelft. Man förtjenar mer på andra slags jernvägsaktier.

De flesta af min fars klienter voro gamla kvinnor, och ännu på senare tider, då hans egna förmögenhetsomständigheter började bli allt annat än glänsande, hade han ett sådant klientel af bedagade kvinspersoner, som han gaf små pensioner. De stodo på lur öfverallt, der hans väg gick fram, och han hade på så sätt en hemlig lifvakt af gamla gummor, liksom salig Robespierre i verlden.

I detta åldersgråa garde fans mer än en käring, som alldeles icke sprang efter honom af nöd, utan af idel klockarekärlek till hans person.

Han var ju alltid sjelfva artigheten, icke blott gentemot de unga utan också mot de äldre kvinnorna, och dessa, som kunna vara så grymma, när de förolämpas, äro så innerligen tacksamma när man visar dem en smula uppmärksamhet; den som vill taga betaldt i smicker för visadt tillmötesgående, finner i dem folk, som icke knussla, medan de unga näsperlorna knappt bevärdiga oss med en nick för all vår artighet.

Vackra karlar, hvilkas specialitet det är att vara vackra karlar, ha ett starkt behof af smicker, och det är dem i allmänhet temligen likgiltigt om rökelsen kommer från en rosig mun eller från en vissnad, blott den är riklig och stark. Min käre far gjorde i sitt artighetsutbyte med de gamla damerna — utan att egentligen spekulera på det — en god affär.

Det är otroligt, hvilka stora kvantiteter rökelse de kunde servera honom, och med hvilken lätthet han kunde fördraga också mycket starka portioner. Det kom sig alldeles icke af enfald, utan af hans lyckliga temperament. Han visste mycket väl att det var smicker, men han visste också, att smicker så väl som socker alltid är ljufligt; han var som det der barnet, hvilket sade till sin mor: »smickra mig litet, mamma; det gör ingenting om det blir litet för mycket».

Min fars förhållande till nämda damer hade för öfrigt också en annan, allvarligare grund. Han var nemligen deras rådgifvare, och det märkvärdiga är, att han, som var en så dålig rådgifvare åt sig sjelf, visade sig vara en inkarnation af verldsklokhet då det gälde att ge goda råd åt andra, som råkat i kritiska förhållanden. Han öfverskådade strax situationen, och när hans bedröfvade skyddsling hade gjort klart, hurusom det gick henne allt sämre och sämre i det, hon hade för händer, hörde jag honom ofta säga: »ja, i så fall måste man slå tappen ur ett nytt fat». Han ville dermed uttrycka, att man icke envist skulle hålla fast vid en hopplös sak, utan börja på något nytt, slå in i en ny riktning. — —

Då gamla Hanna klagade öfver, att hennes själsförmögenheter voro i aftagande, att hon icke hade något att äta och, hvad än värre var, icke heller något att dricka, så gaf han henne först en Thaler och började derpå fundera. Gamla Hanna hade förr i tiden varit en af stadens förnämsta barnmorskor, men på senare tider hade hon blifvit något för mycket begifven på att dricka och snusa; i hennes röda näsa var det numera ständigt töväder, de fallande dropparne satte bruna fläckar på fruarnes hvita lakan — derför afskaffades gamla Hanna öfverallt.

Sedan min far tagit sig en grundlig funderare, sade han slutligen: »ja, i så fall måste man slå tappen ur ett nytt fat, och den har gången blir det ett bränvinsfat. Jag råder er att öppna en liten utskänkning i någon af hufvudgatorna vid hamnen, der matroser hålla till.»

Ex-barnmorskan följde rådet, etablerade sig med en krog vid hamnen och gjorde goda affärer; hon skulle säkert ha förvärfvat sig en förmögenhet, om hon icke olyckligtvis hade varit sin egen bästa kund. Hon sålde också snus, och jag såg henne ofta stå i butiksdörren med sin rödsvullna snusnäsa — en lefvande skylt, som nog lockade mången känslofull sjögast. —

Till min fars vackra egenskaper hörde framför allt hans stora höflighet, hvilken, som det en verkligt förnäm man anstår, icke gjorde någon skilnad mellan fattig och rik. Jag lade särskildt märke till den vid de ofvannämda allmose-utdelningarne, då han alltid hade ett godt ord åt de stackare, åt hvilka han räckte deras penningstrutar.

Det var, som sagdt, ganska lärorikt, och mången af de der högtberömda välgörarne, som alltid kasta strutarne i hufvudet på de arma satarne, så att de för hvarje Thaler också få ett hål i hufvudet på köpet — kunde ha godt af att gå i skola hos min höflige far. Han brukade alltid fråga de stackars kvinnorna, hur det stod till, och han var så van vid talesättet: »jag har den äran», att han också använde det, då han någon gång fann sig nödsakad visa någon oförnöjsam och pockande käring på porten.

Mot gamla Flader var han särskildt höflig och henne bjöd han alltid en stol; hon var nemligen dåligt utrustad på benens vägnar och hade svårt att ta sig fram med sin handkrycka.

Sista gången, hon kom till min far för att hemta sin månadspension, var hon så svag, att hennes sonson, Joppe, måste leda henne. Han kastade en märkvärdig blick på mig, då han såg mig sitta vid bordet hos min far. Den gamla erhöll utom den lilla struten en stor privat-strut, och hon utgöt sig i en ström af välsignelser och tårar.

Det är förfärligt att se en sådan der gammal farmor gråta; jag var sjelf nära deran att göra henne sällskap, och den gamla kvinnan måtte ha märkt min rörelse, ty hon kunde icke nog berömma mig och sade, att jag var ett så vackert barn, och att hon skulle bedja Guds moder sörja för, att jag aldrig måtte komma att lida nöd och behöfva tigga.

Min far blef en smula förtretad öfver hennes ord, men de voro ärligt menade; det låg något nästan öfversinligt men på samma gång fromt och kärleksfullt i hennes blick, och hon sade slutligen till sin sonson: »gå bort och kyss det kära barnet på handen, Joppe!» — Joppe gjorde en sur grimace, men lydde sin farmors

befallning; jag kände hans brännande läppar som ett ormbett på min hand. Jag skulle svårligen kunna förklara hvarför, men jag tog alla mina kopparslantar upp ur fickan och gaf dem åt Joppe, som med ett på samma gång rått och vekt uttryck i sitt ansigte räknade dem, en efter en, och slutligen helt lugnt stoppade dem i sin byxficka.

Den gamla Flader dog strax derefter, men Joppe lefver säkerligen ännu, så vida han icke händelsevis skulle ha blifvit hängd. — Den elake pojken ändrade icke sitt upppförande. Redan dagen efter mötte jag honom på gatan. Han bar sitt välbekanta långa metspö i handen; han slog mig som vanligt, kastade som vanligt hästsmuts efter mig och skrek Haaryh med en röst, som så troget efterliknade Lortmickels, att åsnan, hvilken händelsevis med kärran befann sig i en granngata, tyckte sig känna igen sin herres röst och svarade med ett skallande, vänligt: »I-a!»

Som sagdt, Joppes farmor dog strax derefter. Hon hade rykte för att vara en hexa, hvilket hon säkert icke var, oaktadt vår Silla försäkrade att hon var det.

Silla var namnet på en ännu jemförelsevis ganska ung kvinna, som egentligen hette Sibylla; hon hade varit min första barnpiga och stannade sedan i huset. Tillfälligtvis var hon närvarande vid den ofvannämda scenen om morgonen, då den gamla Flader gaf mig så många loford och beundrade min barnsliga skönhet. Då Silla hörde det, vaknade hos henne den gamla folköfvertron, att det var skadligt för barnen, när de på detta sätt berömdes, och att de af den anledningen kunde bli sjuka eller träffas af något ondt. För att afvända det onda, som hon trodde hota mig, tog hon sin tillflykt till ett af folktrons probata medel: att spotta på barnet. Hon kom också strax springande rakt emot mig och spottade mig tre gånger i hufvudet.

Detta bespottande var dock endast provisoriskt, ty kloka gummor häfda, att det barn som blifvit förtrolladt genom en hexas beröm, endast genom en annan hexa kan lösas ur förtrollningen, och Silla beslöt att redan samma dag vända sig till en kvinna, hvilken var känd som en hexa, och, enligt hvad jag sedan erfarit, ofta förut gjort henne en del små tjenster med sin hemlighetsfulla och förbjudna konst. Hexan fuktade sin tumme med spott och strök den öfver min hjessa, från hvilken hon klippt några hår; hon beströk mig också på andra ställen af kroppen och mumlade dervid allehanda Abracadabra-vansinne, hvarigenom jag kanske redan då invigdes till en djefvulens öfversteprest. — — — — — — — — —

— — — — — Nämda kvinna kallades Mästarinnan eller Gochan, efter sin födelseby Goch, der hennes aflidne man också bott och drifvit sitt illa beryktade yrke som skarprättare, i det han kallades än hit än dit i tjensteförrättningar. Man visste berätta, att han lemnat efter sig mångahanda arkana åt sin enka, och hon förstod att slå mynt af ryktet.

Hennes bästa kunder voro ölkrog-värdarne, åt hvilka hon sålde döda mäns fingrar, som hon också föregaf sig ha ärft af sin make. Fingrarne af en hängd tjuf ansågos nemligen ha den egenskapen, att göra ölet på faten välsmakande och rikligt. Om man fäste en sådan hängd mans — särskildt en oskyldigt hängd mans — finger vid en tråd och lät den hänga ner i fatet, blef ölet välsmakande, och man kunde af detta fat tappa dubbelt, ja fyrdubbelt så mycket öl som ur ett vanligt fat af samma storlek. Mera upplysta ölkrogvärdar bruka använda ett mera rationelt medel att formera sitt öl, men ölet brukar förlora i styrka vid denna procedur.

Också ungt folk med ömma hjertan vände sig ofta till mästarinnan, och hon försåg dem med kärleksdrycker, hvilka hon i sitt charlatanska latinraseri, med ett försök att ge latinet en ännu mera latinsk klang, kallade *Philtrarium.* Mannen, som gaf denna dryck åt sin sköna, kallades *Philtrarius*, och den sköna hette *Philtrariata.* —

— — — Men det var sannerligen icke trolleriet som gjorde att jag ibland besökte Gochan. Jag underhöll

emellertid bekantskapen med henne, och jag måtte ha varit vid pass sexton år vid den tiden, då mina besök blefvo tätare än förr. Jag drogs dit af ett trolleri, som var starkare än alla käringens latinskt-bombastiska *Philtraria.* Hon hade nemligen en nièce, som också knappast var 16 år gammal, men helt hastigt hade börjat skjuta i vädret och fått en hög, smärt gestalt, som gjorde att hon såg ut att vara äldre än sina år. Det der plötsliga växandet var väl också skuld till, att hon var mager. Hon var mycket smärt om lifvet och som hon icke bar korsett och icke något halft dussin tröjor, så liknade hennes klädning, smygande sig tätt kring formerna, det våta omhöljet kring en staty. Men naturligtvis kunde ingen marmorstaty täfla med henne i skönhet; hon var ju det lefvande lifvet sjelft, och hvarje hennes rörelse uppenbarade kroppens rytmiska linier, ja, jag skulle nästan vilja säga också hennes själs musik. Ingen af Niobes döttrar kan ha haft ett ansigte med ädlare drag. Hennes hy var af en nyanserad blekhet. Hennes stora mörka och djupa ögon sågo ut som hade de framstält en gåta och som om de lugnt väntade på lösningen, medan munnen med de smala, uppvikta läpparne och de krithvita något långa tänderna, tycktes säga: du är så dum; du kommer att gissa förgäfves.

Hennes hår var rödt, alldeles blodrödt, och hängde i långa lockar ända ned till skuldrorna, så att hon kunde knyta det samman omkring hakan. Då såg hon ut som om man skurit halsen af henne, och som om blodet derför kvälde fram i röda strömmar.

Josepha eller Röda Sefa, som Gochans vackra nièce kallades, hade en föga välljudande röst; hennes organ var mången gång beslöjadt ända till klanglöshet. Men när lidelsen grep henne, kunde det plötsligt få en klang af metall, som gjorde särskildt starkt intryck på mig derför att det hade en frapperande likhet med min egen stämma.

Ibland, när hon talade, blef jag rädd; det var som hörde jag mig sjelf tala; och hennes sång påminde mig om drömmar, i hvilka jag hört mig sjelf sjunga alldeles så, som hon sjöng.

Hon kunde många gamla folkvisor och det var kanske hon, som först väckte mitt sinne för denna art af poesi, liksom hon säkerligen har öfvat ett stort inflytande på den vaknande skalden inom mig; mina första dikter, *Drömbilderna*, som jag skref strax derefter, ha nog fått sin färg deraf — dyster och hemsk, som det förhållande, hvilket då kastade sin blodskugga öfver mina tankar och mitt lif.

Bland sångerna, som Josepha sjöng, fans en folkvisa, hvilken hon lärt af Silla, och som också jag ofta hört denna sistnämda sjunga för mig, då jag var barn. Det är väl derför jag bevarat två strofer i minnet — — — — De ha följande lydelse — först är det den onde Tragig, som talar:

»Ottilia kär, Ottilia min, du vill väl icke komma sist. Säg, vill du hänga vid högan träd? Eller vill du simma i blåan sjö eller vill du kyssa det blanka svärd som Gud i sin nåd beskär?»

Härtill svarar Ottilia:

Jag vill ej hänga vid högan träd, jag vill ej simma i blåan sjö. Kyssa vill jag det blanka svärd, som Gud i sin nåd beskär.

Då den röda Sefa en gång sjöng den visan och kom till slutet af ofvan anförda strof, märkte jag hennes inre rörelse, och blef deraf sjelf så rörd, att jag började gråta, och vi föllo snyftande i hvarandras armar och förblefvo i samma ställning nära en timme utan att säga ett ord; men tårarne strömmade ur bådas våra ögon, och vi sågo hvarandra som genom en fuktig slöja.

Jag bad Sefa skrifva upp åt mig den strofen och hon skref den, icke med bläck utan med sitt eget blod; den röda autografen har jag förlorat, men stroferna ha outplånligt stannat kvar i mitt minne.

Gochans man hade varit en bror till Sefas far, som också var skarprättare; han dog tidigt och Gochan tog barnet till sig. Men då också hennes man dog strax derefter, och hon sjelf flyttade till Düsseldorf, anförtrodde hon barnet åt dess farfar, som likaledes var skarprättare och bodde i Westfalen.

Här lefde nu Sefa i skarprättarhuset ända till sitt fjortonde är, då hennes farfar dog och Gochan åter tog till sig det nu alldeles huldlösa barnet.

Som följd af sin illegitima börd hade Sefa fört ett ensamt lif från barndomen ända in i jungfruåren — ty på skarprättargården hos farfadern var hon naturligtvis också afspärrad från allt sällskapligt umgänge. Deraf kom sig hennes folkskygghet; hon krympte sig som en sensitiva vid hvarje beröring med främmande menniskor. Hon försjönk ofta i hemlighetsfulla drömmar, men var för öfrigt af ett trotsigt, halsstarrigt och vildt sinnelag.

Underbart! Icke heller i sina drömmar lefde hon samman med menniskor, utan endast med djur — enligt hvad hon en gång berättade mig.

I sin ensamhet på skarprättargården hade hon intet annat sällskap än farfaderns gamla böcker. Han var en ordkarg man, men han hade likväl sjelf lärt henne att läsa och skrifva.

Mången gång hände det, att han och hans drängar voro borta flere dagar å rad. Gården låg mycket ensligt, i en skogstrakt, nära afrättsplatsen, och utom Sefa fans ingen lefvande själ i huset undantagandes tre gamla käringar, med gråa, rankande hufvuden; de läto sina spinnrockar surra, hostade, grälade och drucko bränvin.

Då hände det ofta, särskildt under vinternätterna när vinden skakade de gamla ekarne der utanför, och den stora fladdrande kaminen gaf ifrån sig sådana underbara ljud — att den stackars Sefa kände sig helt hemsk till mods i det ensamma huset; ty då fruktade man till på köpet att få besök af tjufvar, icke lefvande, utan döda, hängda tjufvar, som slitit sig lösa från galgen och nu klappade på fönsterluckorna och begärde att få komma in för att värma sig en smula. De gjorde sådana ömkligt-frusna grimacer. Man kan icke bli af med dem på annat sätt, än genom att hemta ett skarprättarsvärd från jernkammaren och hota dem dermed; då försvinna de hastigt som hvirfvelvinden.

Ibland lockas de till huset icke blott af elden, som flammar på härden, utan också för att stjäla tillbaka fingrarne, som skarprättaren stulit. Har man då icke säkra riglar för dörren, så duka de ännu i döden under för sin tjufnadslusta och stjäla lakanen ur skåp och bäddar. En af de gamla käringarne, som en gång i god tid lade märke till ett sådant tillgrepp, sprang efter den döda tjufven, som lät det stulna lakanet fladdra i vinden, grep tag i dess ena snibb och slet rofvet ifrån honom just som han uppnått galgen och stod i begrepp att rädda sig upp på dess bjelkar.

Endast vid de tillfällen, då farfadern beredde sig till någon större afrättning, kommo hans embetsbröder från grannskapet på besök, och då brassades och stektes det, åts och dracks; men man talade föga och sjöng aldrig. Man drack ur silfverbägare. På värdshusen, der en skarprättare eller någon af hans drängar togo in, fingo de alltid nöja sig med en kanna af trä, medan de öfriga gästerna drucko ur tennstop. På många ställen brukar man krossa det glas, hvarur en skarprättare har druckit; ingen menniska talar till honom, alla undvika honom. Samma nesa vidlåder hela hans familj, hvarför också medlemmar af skarprättarfamiljer alltid sinsemellan ingå äktenskap.

Då Sefa var åtta år, kom det en vacker höstdag ovanligt många gäster till farfaderns gård, oaktadt han för tillfället icke hade någon afrättning eller annan pinsam embetspligt att fullgöra. Der fans till sist kanske mer än ett dussin män, temligen gamla små gubbar, med isgråa eller kala små hufvuden; under sina långa röda mantlar buro de skarprättarsvärdet och sina bästa kläder, af gammalfrankiskt snitt. De kommo för att gästa sin embetsbroder; och allt det dyrbaraste, som fans i kök och källare, dukades då fram till middagen.

Det var skarprättarnes äldste, som från de mest aflägsna nejder samlats till fest. De hade icke sett hvarandra på mycket lång tid och skakade nu oupphörligen hvarandras händer. De talade icke stort, och när det skedde begagnade de sig ofta af teckenspråk; men de roade sig förmodligen på sitt vis — *moulaient tristement* som Froissard sade om engelsmännen, när de höllo en bankett efter slaget vid Poitiers.

Då natten bröt in, skickade husets herre sina drängar bort, befalde den gamla husföreståndarskan att hemta upp ur källaren tre dussin flaskor bästa Rhen-vin och ställa dem på stenbordet der ute under de stora ekarne samt att sätta jernstakarne och kådfacklorna på bordet. Till sist sände han också bort både hushållerskan och de andra två käringarne. Till och med bandhundens koja öfverhöljdes med ett hästtäcke, och hunden sjelf blef sorgfälligt bunden.

Röda Sefa fick stanna hemma; farfadern gaf henne i uppdrag att skölja den stora silfverpokalen, på hvilken hafsgudarne med sina delfiner och snäcktrumpeter voro afbildade, samt ställa den på nämda stenbord — men derpå, tillade han en smula förlägen, skulle hon ofördröjligen bege sig upp på sin lilla sofkammare och gå till sängs.

Neptunus-pokalen sköljde hon mycket lydigt, stälde den också på stenbordet; men till sängs gick hon icke. Nyfiken gömde hon sig bakom en buske i närheten af ekarne, der hon visserligen ingenting kunde höra, men utmärkt kunde se, hvad som föregick.

De främmande männen med hennes farfar i spetsen kommo parvis i festligt tåg och satte sig på höga träblock i en halfcirkel omkring stenbordet, der hartsljusen brunno och lyste öfver deras allvarliga, stenhårda ansigten.

De sutto tigande, eller snarare mumlande för sig sjelfva, kanske bedjande. Slutligen slog farfadern pokalen full af vin och räckte den till sin granne, hvilken tömde den, fylde den på nytt och i sin ordning räckte den till sin granne — tills den gått hela laget rundt. Mellan hvarje dryck skakade man trofast hvarandras händer.

Till sist höll farfadern ett tal, af hvilket lilla Sefa endast kunde höra obetydligt och hvaraf hon intet förstod. Men det måtte ha behandlat riktigt sorgliga ämnen, ty stora tårar droppade ner från den gamle mannens ögon, och de andra gamla männen började också gråta bitterligen. Det var en förskräcklig syn, ty de sågo eljes lika hårda och vittrade ut, som de gråa stenfigurerna framför en kyrkoportal — och nu strömmade det fram tårar ur de stirrande stenögonen och gubbarne snyftade som barn.

Månen blickade melankoliskt fram ur sin dimslöja på den stjernlösa himmeln, och den lilla flickan, som stod på lur, kände det som om hennes hjerta skulle brista af medlidande. Särskildt rördes hon af sorgen hos en liten gubbe, som grät häftigare än de andre och jämrade sig så högt, att hon mycket väl kunde uppfatta några af hans ord — han ropade oupphörligt: »O Gud, O Gud, olyckan är redan så gammal och det går öfver en menniskas krafter att bära den längre. O Gud, du är orättvis, ja, orättvis.» — Hans kamrater tycktes endast med möda kunna lugna honom.

Slutligen reste sig de församlade åter från sina platser, afkastade sina röda mantlar och tågade i led på två och två, hvar och en med sitt skarprättarsvärd under armen, bort till ett träd, bakom hvilket en jernspade redan stod i beredskap; och med spaden gräfde en af dem på några ögonblick en djup graf. Och så trädde Sefas farfar fram till grafven. Han hade icke i likhet med de öfrige kastat af sig sin röda mantel; nu tog han fram ur dess veck ett hvitt paket, omviradt med ett sänglakan; paketet var mycket smalt men omkring en brabantsk aln långt. Han lade det varligt ner i den öppna grafven, som sedan hastigt åter igenfyldes.

Den arma Sefa kunde icke längre uthärda på sitt gömställe; vid anblicken af denna hemlighetsfulla begrafning reste sig håren på hennes hufvud, och ångesten dref det stackars barnet derifrån. Hon ilade till sin sofkammare, gömde sig under täcket och somnade.

Morgonen derpå föreföll det henne alltsammans som en dröm, men då hon såg den friska myllan bakom trädet, märkte hon, att det varit verklighet. Hon grubblade länge öfver, hvad det kunde vara, som man begraft der borta — ett barn? ett djur? en skatt? — men hon nämde aldrig ett ord till någon lefvande varelse om denna nattliga begrafning; åren gingo och händelsen trädde i bakgrunden af hennes minne.

Först fem år senare, då farfadern var död, och Gochan anlände för att hemta flickan till Düsseldorf, vågade Sefa öppna sitt hjerta för tanten, som hvarken blef förskräckt eller förvånad öfver den sällsamma historien. Tvärtom, hon blef mycket glad. Det var, sade hon, hvarken något barn eller någon katt eller någon skatt, som låg gömd i grafven, utan farfaderns gamla skarprättarsvärd, hvarmed han förpassat hundra arma syndare till evigheten. Det är sed och bruk bland skarprättare, att ett svärd, som hundra gånger förrättat sitt pinsamma värf, icke längre behålles eller begagnas; ty ett sådant skarprättarsvärd är icke som andra svärd, det har under tidernas lopp fått ett hemligt medvetande, och har slutligen behof af hvila i en graf, alldeles som en menniska.

Sådana svärd bli också, enligt hvad många förmena, genom alla dessa blodsutgjutelser till sist grymma, så att de törsta efter blod. Ofta kan man vid midnattstid höra dem larma och rassla lidelsefullt i skåpen, der de äro upphängda; ja, några bli lika illvilliga och ondskefulla som vi menniskor, och förleda den olycklige, som har dem i händer, att vända deras egg mot sin bäste vän. I Gochans egen slägt hade en broder stuckit ihjäl den andre med ett sådant svärd.

Men med ett sådant hundramords-svärd kunde man också förrätta de dyrbaraste trollerier, och redan samma natt skyndade Gochan sig att gräfva upp det begrafna svärdet. Sedan dess förvarade hon det i sin skräpkammare, bland andra trolleriredskap.

En gång, då hon icke var hemma, bad jag Sefa visa mig den der kuriositeten. Hon lät icke bedja sig länge utan gick in i den nämda kammaren och trädde strax derefter fram med ett ofantligt svärd, som hon svingade rätt kraftigt i sina svaga armar; hon hotade mig skälmskt dermed och sjöng:

»Säg, vill du kyssa det blanka svärd som Gud i sin nåd beskär?»

Jag svarade derpå i samma tonart: »Jag vill ej kyssa det blanka svärd — den röda Sefa vill jag kyssa», och då hon af fruktan för att såra mig med det fatala svärdet icke kunde sätta sig till motvärn, måste hon finna sig i, att jag med största djerfhet slingrade mina armar kring hennes fina midja och kysste hennes motvilliga läppar. Ja, jag kysste den vackra skarprättardottern till trots för svärdet, som redan huggit nackarne af hundra skälmar, och till trots för nesan, som följer hvarje beröring med en skarprättares ärelösa slägt.

Jag kysste henne icke blott af kärleksfull böjelse utan också af hån emot föråldrade sällskapsregler och mörka fördomar, och i det ögonblicket blossade kanske för första gången inom mig flammorna af de två stora passioner, åt hvilka jag sedermera egnade mitt lif: kärleken till sköna kvinnor och kärleken till den franska revolutionen, den moderna *furor francese*, som också grep *mig* i kampen mot medelålderns landsknektar.

Jag vill icke gå närmare in på en beskrifning af min kärlek till Josepha. Men så mycket vill jag tillstå, att den endast var ett preludium som föregick min mognare ålders tragedier. Så svärmar Romeo först för Rosalinda, innan han ser sin Julia.

I kärleken liksom i den katolska religionen fins det en provisorisk skärseld, der man så att säga vänjes vid att bli stekt, innan man träder in i det verkliga, eviga helvetet.

Helvetet? Hur kan man tala om kärleken på ett så respektstridigt sätt? Nå, jag vill gerna kalla den ett himmelrike, om ni så vill. Hvad kärleken beträffar är det, tyvärr, aldrig lätt att säga, hvar himmelriket slutar

och helvetet börjar, liksom det icke heller är godt att veta, om englarne, man möter der, äro förklädda djeflar, eller djeflarne förklädda englar. Det sista händer också någon gång.

Uppriktigt sagdt: hvilken förfärlig sjukdom är icke kärleken. Det fins ingen bot för den. Erfarna och skickliga läkare tillråda ombyte af luft och mena, att tjusningen försvinner i och med detsamma man kommer utom håll för tjuserskan. Det homöopatiska medlet, att fördrifva en kvinna med en annan, är kanske väl så probat. — — — — — — — — —

— — Det stod skrifvet i ödets bok, att jag starkare än andra dödliga skulle hemsökas af detta stora onda, hjertats koppor; mitt hjerta bär också ärr i så riklig mängd, att det ser ut som Mirabeaus dödsmask, eller Palais Mazarins fasad efter de ärorika julidagarne — eller som Rachels, den stora tragiska konstnärinnans rykte.

Fins det då intet läkemedel emot den fatala sjukdomen? En psykolog menade nyligen, att man kunde bli herre öfver den, om man strax i begynnelsen använde några lämpliga medel. Men detta recept påminner om den gamla naiva bönboken, som innehåller böner för alla olycksfall, och bland annat en bön på flera sidor, att bedjas af taktäckaren, när han känner sig gripen af svindel och är i fara att falla ner från taket.

Lika dåraktigt är det, när man ger en kärlekskrank det rådet att fly den sköna och i ensamheten söka helsa vid naturens bröst. Ack, vid det der gröna bröstet fins för honom endast ledsnad, och såvida han ännu har en smula energi i behåll vore det rådligare att han sökte, icke ro utan helsosam oro vid andra, hvitare bröst; ty det bästa motgift mot kvinnan är kvinnan; detta kallas visserligen att fördrifva djefvulen med Belzebub, och läkemedlet kan ofta nog vara ännu mer förderfligt än sjelfva sjukdomen. Men det fins dock alltid en möjlighet att lyckas, och vid fall af hopplös kärlek är ett ombyte af föremål säkerligen det bästa läkemedlet. Min far hade nog rätt, då han tillrådde, att icke hålla fast vid en hopplös sak.

Ja, låt oss komma tillbaka till min käre far. Någon välvillig kvinnosjäl hade anmält för honom mina täta besök hos Gochan och min böjelse för den röda Sefa. Men angifvelsen hade inga följder; den gaf blott min far ett nytt tillfälle att visa sin älskvärda höflighet. Ty Sefa berättade strax efter, att hon på promenaden mött en mycket förnäm och pudrad herre i sällskap med en annan, som hviskat några ord till honom, hvarpå den förnäme herrn sett på henne med en vänlig blick och helsat henne, då hon gick förbi, genom att lyfta på hatten.

På den närmare beskrifningen igenkände jag i den helsande min egen käre far.

Han visade dock icke samma efterlåtenhet då man inrapporterat för honom en del irreligiösa försmädligheter, som undfallit mig. Man hade anklagat mig för hädelse mot Gud, och min far höll då, på stående fot, ett längre tal, troligen det längsta han någonsin hållit. Det lydde som följer: »Käre son! Din mor låter dig studera filosofi hos rektor Schallmeyer. Det är hennes sak. Jag för min del tycker inte om filosofien, ty den är idel öfvertro, och jag är köpman och behöfver bruka mitt hufvud i och för min affär. Du kan vara filosof så mycket du vill, men jag beder dig: yttra aldrig offentligen dina tankar, ty det skulle skada min affär, om mina kunder erfore, det jag hade en son, som icke tror på Gud; särskildt judarne skulle då aldrig mer köpa manchester-sammet hos mig, och det är ärligt folk, som betalar ordentligt och väl också ha rätt att hålla på religionen. Jag är din far och således äldre än du, och derigenom också mera erfaren; du kan derför tro mig på mitt ord, då jag tillåter mig säga dig, att ateism är en stor synd.» —

Länge efter det hon slutat läsa satt hon kvar vid fönstret och stirrade drömmande mot bergsluttningen der ute. Bakom dess krön hade solen redan försvunnit. De mörka tallarne högst uppe tecknade sig som svarta, klippta taggar mot en bakgrund af skinande silfver. Borta från badanstalten ljöd en sprittande valsmelodi,

skosulor raspade mot gruset på gatan nedanför, då och då steg en högljudd röst, ett rop eller ett skratt upp genom luften. Klockan i kyrktornet slog.

Hon såg, hon hörde ingenting af allt detta. Alla yttre fönimmelser bultade förgäfves på medvetandets dörr, så helt var hon i detta ögonblick fyld af den stämning, som läsningen af dessa blad väckt till lif i hennes inre. Det var ingenting i denna stämning som trädde fram i skarpa konturer, ingenting som särskildt samlade tankarnes ljus öfver sig ett enda ögonblick. Det var blott ett kaos af bilder och känslor, som rörde sig om hvarandra, slingrade sig in i hvarandra, väckte glädje, väckte vemod, skiftade i tusen nyanser och plötsligt försvunno för att lemna rum åt andra.

Och ur detta kaos bröt hennes längtan slutligen fram med dubbel styrka, likt en hög, klar, ihållande ton.

VII.

En vecka senare var Margot åter i Paris. Under hela resan hade hon längtat efter det första mötet med en ung flickas ljusa, glada, förväntningsfulla otålighet. Men knappt hade hon anländt till hemmet, förr än denna längtan slog öfver i ett mörkt, tungt svårmod, och det dröjde några dagar innan hon kom sig för att aflägga ett besök hos Heine. Det var som om någon stor smärta legat och väntat henne der uppe i den välbekanta lilla våningen vid Avenue Matignon. Den smärtan kunde hon icke undkomma; hon kunde endast uppskjuta det afgörande ögonblicket. Hon tänkte på detta ögonblick med samma blandade förnimmelse af rysning och längtan, som en badande innan hon kastar sig ut i det kalla vattnet. Det var en afgjord sak, att det måste ske; men det behöfdes en påstötning utifrån, som tvingade henne att taga steget ut.

Denna påstötning kom i form af en liten biljett med den handskrift, hvars stora, sirliga bokstäfver hon kände så väl.

Paris den 20 juli 1855.

Min kära väninna!

Du är i Paris och dröjer ändå att komma till mig och trycka min hand. Jag längtar riktigt våldsamt efter att känna doften af dina handskar, höra klangen af din röst och trycka en kyss på din insekt-fysionomi. — Blif icke ond: så förtjusande du än är, minner du mig dock alltid om en liten vingad insekt.

Men kom snart! Din tillgifne

H. Heine.

Brefvet gjorde ett underligt starkt intryck på henne först och främst derför, att det var henne ett nytt bevis på tillvaron af den hemlighetsfulla nervkorrespondensen dem emellan, hvilken hon så ofta förr tyckte sig ha iakttagit. Hon hade icke underrättat honom om sin ankomst till Paris; och ändå visste han så väl att hon var der! Och detta var hans röst, som kallade; hon måste lyda.

På eftermiddagen gick hon till honom.

Allt var sig likt. Det var som om tiden stått stilla här uppe. Fru Heine var ute på sin vanliga promenad, men sjuksköterskan, Katharine, helsade henne välkommen med ett belåtet småleende och Cocotte stack fram sitt gröna hufvud mellan burens messingtrådar: »Bonjour! Bonjour!»

»Ändtligen kommer du», sade Heine i det han ifrigt reste sig upp i sängen och räckte henne sin hand. Det var en smula skärpa i hans röst, något af ett nervöst barns otålighet; och lik ett barn drog han i hattens sidenband, som voro knutna under hakan — han önskade att hon skulle taga den af sig.

Så såg han på henne, länge, med sitt vackra blåa öga, liksom ville han återeröfra hennes ansigte åt sitt minne, drag för drag.

»Du har blifvit mager», sade han, i det han drog henne till sig.

Återigen gledo dagarne in i den gamla strömfåran. Det föreföll henne som om lifvets öfriga intressen efter hand stigit mer och mer i bakgrunden och lemnat de två, honom och henne, ensamma på det lilla sjukrummets trånga, halfskumma scen, i en ändlös tête-à-tête.

Hon hade återtagit alla sina kärlekspligter; hon var hans sekreterare och högra hand, hans sköterska och intimaste vän. Och han var hennes lärare. Han var den store anden, till hvars ord hon lyssnade med samma andakt, som de kristne till sitt evangelium.

Hon tyckte sig aldrig förr än nu ha vetat, hur stor han var. Den abstrakta bilden af den diktare, hon svärmat för i unga år, var längesedan utplånad; han var icke nu den lättsinnige, stundom ystre, stundom vemodige kärlekstrubaduren, som gick fram i den tyska literaturen och slog en lyra hvars strängar gnistrade. Hon hade sett honom i sin fantasi som en frisk och munter Apollo, med snillets gudamärke på sin panna; men hon hade aldrig drömt honom *stor*, sådan han nu låg der på sin sjukbädd. Hon hade aldrig anat, att smärtor och lidanden kunde utvidga en menniskoande till en så tragisk höghet som den, hvilken nu dagligen tvang hennes beundran på knä inför sig. Det sätt, på hvilket han utan en klagan fördrog dessa ständiga kroppsliga marter, denna ständigt upprepade kamp mellan lif och död, då lifvets låga så ofta flämtade svartblå för att i nästa ögonblick, när krisen var öfver, flamma upp till klaraste dag — allt detta gaf intryck af en öfvermensklig själsstyrka, som ofta skrämde henne genom sin spöklika storhet. Och så var det äfven med de tankar, hvilka öfverfördes till henne från denna själs djup; de kommo henne att hisna, som om hon stått ytterst på kanten af en gruföppning och blickat ner i dess mörka schakt — — Men ibland var det som att se ut öfver ett landskap med en oändlig horisont, en sollyst vidd utan menskliga skrankor och menskliga fördomar — — det var det ljusa leendet och den vackra blicken, det var allt det rika och varma i hans väsen, som då bröt fram; och dessa stunder voro dem, hon älskade mest, och som hon skulle komma att minnas längst.

Då var det en njutning att sitta vid hans sjukbädd och lyssna till hans berättelser om sin barndom och ungdom, om sitt lifs intimaste förhållanden. En efter en dansade bilderna fram, satta i rörelse af minnets och fantasiens trollspö — än i det milda varma ljuset af den ömmaste tillgifvenhet, som när han talade om sin far, sin mor eller sin syster Lotta; än i en drömmande månskensdager, deri de kvinnor, han älskat, rörde sig af och an, som bleka, blodlösa fantomer.

Men hastigt, blixtsnabbt kunde hans stämning skifta, och trollspöt, som fantasien svängde, blef ett hatets, hånets, ironiens gissel, som svepte brännande omkring mensklig lumpenhet och mensklig dumhet. Då kom det ofta ett demoniskt uttryck i hans ansigtc, då var han en negationens, en förintelsens ande, som njöt af sjelfva sitt förstörelse-arbete. Och i sådana ögonblick kunde det undslippa denne döende man ett kallt, hårdt skratt, som skar henne genom märg och ben. Det varade dock aldrig länge, förr än det vackra, hjertegoda leendet kom igen och strök bort det fula intrycket.

Men dessa skarpa kontraster i hans själslif, dessa andens eviga pendelslag mellan ytterligheter, mellan den varmaste menskliga sympati och det kallaste, mörkaste hat, mellan den slipprigaste frivolitet och den skäraste ömhet, mellan vekhet och trots; detta underliga spel af ljus och skugga, denna eviga vexling af godt och ondt — allt detta gjorde på henne ett intryck så starkt, att hon ibland vred sig under dess tyngd. Hon kände med en stigande ångest, att hans andes välde öfver henne var oinskränkt. Med eller mot hennes vilja — alltid ryckte han henne med, alltid fängslades hon af hans tankars trollmakt. Hon hade en ohygglig förnimmelse af, att hon icke var fri, att han kunde draga henne med sig hvart han ville, denne döende man

— draga henne med sig till och med in i det stora mörkret, dit han sjelf snart skulle gå ....

Hon sökte jaga bort dessa tankar; men de kommo igen. Hon sökte göra sig fri från hans välde, bli borta från hans sjukbädd; men hon kunde icke. Som med en underbar magnetisk makt drog hans vilja henne till sig. Blef hon borta, behöfde han endast skrifva till henne en af dessa kärliga små biljetter, mellan hvilkas rader hans ömhet låg och skälfde som en sjuk fjäril, och i hvilka hans outsägliga lidande tog sig den mest knappa men just derför så mycket mera hjertegripande form — och hon skyndade åter till hans sjukbädd, för att åter berusa sig i den kärlekens och lidandets underliga blandningsdryck, som den dagliga samvaron med honom skänkte i åt henne i riklig mängd.

Hon kunde icke bli honom kvitt. Hvart hon än gick och stod, följde henne bilden af detta bleka Kristusansigte; och hvart hon än gick, följde hans tankar hennes steg. Hennes fantasi spelade ständigt omkring honom, honom, honom; än var det några af hans dikter, som sysselsatte henne, än ett eller annat yttrande, än endast en min, en skiftning af hans drag i ett bestämdt ögonblick.

Hon rufvade öfver allt hvad han berättat henne — henne ensam! om sin barndom, och hon greps af en vansinnig längtan efter att lära känna hans mor, den gamla frun, som han höll så innerligt af. Hon skref till henne — ett långt, ömt bref till denna obekanta gamla kvinna; och då hon fick några rader till svar, inneslutna i ett af brefven till sonen, gömde hon dessa rader som en relik vid sitt bröst.

»Du är en liten förälskad gås!» — han såg på henne med en skolmästarsträng blick, deri ömheten glänste fram under det spelade allvaret.

»Förälskad?» smålog hon. »Ja, i din mor!»

Ofta kunde det komma öfver henne en pinande förnimmelse, någonting liknande svartsjuka — mot en eller annan kvinna ur hans förflutna.

Detta kände hon dock aldrig gentemot fru Heine.

Det var som om han å sin sida haft en förnimmelse af, att Margot ringaktade hans hustru, och detta tycktes irritera honom. Han sökte alltid omsorgsfullt dölja fru Mathildes brist på intelligens och själsfinhet. Liksom han kroppsligen klädde henne i siden, spetsar och juveler, så skylde han henne alltid andligen i en rik skrud, väfd af tacksamhet för den lycka, hon skänkt honom. Och i denna skrud ville han, att också andra skulle se henne.

En dag gaf han Margot, i manuskript, nedanstående dikt att läsa:

Mitt lilla lam, jag herden var som dig igenom verlden bar. Jag skyddade ditt lif för nöd, jag gaf dig vatten, jag gaf dig bröd; jag var din hjelp, jag var din tröst, jag värmde dig invid mitt bröst. Med mina armar jag sökt dig skyla mot höstens regn och vinterns kyla. Du räddes ej, då stormen bröt in öfver oss, då ulfven tjöt, och bäcken sitt skum mot klipporna stänkte, ja, till och med då blixten blänkte och splittrade tallarne med larm — — då sof du tryggt invid min barm.

Min arm blir svag, min kind blir blek, och döden kommer; vår herdelek sig snart i djupaste allvar vänder. O Gud, jag lägger i dina händer tillbaka min trygga herdestaf, den du mig till stöd på vägen gaf. Beskydda nu du mitt stackars lam! Tag törnena bort från den väg, hon går fram. Ja, värna pelsen för törnehäckar och ullen, den hvita, för smutsiga fläckar. Låt öfverallt, der hon foten sätter spira de skönaste foderrätter och låt henne sorglöst slumra in, som förr hon sof, vid barmen min.

»Den är från min religiösa period», sade han, när hon slutat. Och han tillade med ett litet gäckande småleende: »Vet du, till hvem den är skrifven?»

»Ja. Till någon som aldrig läst den» — hon besvarade hans leende.

»Tycker du, att dikten är vacker?»

»Ja.»

Hon läste dikten om igen, tyst, för sig sjelf, och hon fann så mycket innerlig känsla i den. Det var en stämning af den djupaste tacksamhet, som han lyckats fixera i ord, lika varmt som han kände den i det ögonblick, den skrefs ned. Och hon höll af dikten derför, att den kastade ett så vackert ljus öfver honom, som skrifvit den. På henne tänkte hon icke alls. Fru Heine hade icke ens läst den, så ringa var det andliga sambandet dem emellan.

Deremot fans det en annan kvinna, med hvilken hennes fantasi ofta sysslade; det var den Katharina eller Kitty, till hvilken han skrifvit en del redan publicerade små dikter, som, så lekande skeptiska de än föreföllo ibland, dock alltid tycktes andade ned på papperet af den skäraste ömhet. Då hon läste dessa dikter, kände hon en dof smärta gnaga i hjertetrakten; de stodo i en så gripande kontrast till de andra sensuella och frivola — dem han egnat en Diane, en Yolante, en Angelique.

»Hvem var den der Katharina?» frågade hon en dag.

»Katharina?» — Namnet tycktes icke strax mana fram något minne.

»Katharina eller Kitty — henne, som du egnat så många vackra dikter» — hon sökte förgäfves att tala i en helt och hållet likgiltig ton. Tonen blef en smula ansträngd och fick en lätt anstrykning af ringaktande ironi.

Det lägrade sig ett drömmande, melankoliskt leende kring hans mun.

»Läs för mig några af de dikterna», sade han.

Återigen förnam hon den der gnagande oron i hjertetrakten, och hennes första impuls var att på något sätt slingra sig undan. Men plötsligt kom det öfver henne ett häftigt begär att få veta någonting om denna kvinna. Om hon fogade sig efter hans nyck, kunde hon kanske sedan få honom att berätta!

Hon gick bort till skrifbordet och tog en bok, bläddrade i den ett ögonblick, satte sig åter på sin plats och läste:

Du hvilar i mina armar, lycklig — det *är* du ju? Jag är din hela himmel. Min käraste stjerna är du.

Djupt under oss ses vandra, menskornas — narrarnes ätt. De strida och skymfa hvarandra, och de ha alla rätt.

De klinga med sina bjellror och gräla utan skäl. Med sina kolfvar slå de hvarandra halft ihjäl.

Hur lyckliga äro vi båda högt öfver allt det där — Du lutar ditt hufvud mot himlen. Min käraste stjerna du är!

»Det är vackert», sade han, när hon slutat. Han var synbarligen helt och hållet fördjupad i de minnen, dikten väckte till lif inom honom. »Läs mera», bad han. Och hon lydde.

Nyss jag drömde, att vi togo oss en promenad i himlen, du och jag — ty utan dig vore himlen ingen himmel.

Och jag såg de salige: alla goda, fromma menskor, som på jorden sina kroppar späkt till sina själars frälsning.

Kyrkofäder och apostlar, eremiter, kapuciner, gamla munkar, några unga — ömkliga att skåda alla.

Heliga fysionomier, gråa skägg och heltonsurer (också några judar såg jag), alla gingo strängt förbi oss.

Ingen stannade att kasta minsta blick på dig, du kära, fast du hängde vid min arm, lekfull, leende, kokett.

Jo, en enda såg på dig, och han var den enda sköna man, som vi i himlen mötte — Dragen voro härliga.

Mensklig godhet låg kring munnen och gudomligt lugn i blicken, den han vände ned emot dig, som en gång mot Magdalena.

Ack, jag vet, han vill oss väl — han är ren och han är ädel — — men jag blef i alla fall stucken af den blick, han gaf dig.

Och jag tillstår, att jag kände mig ej väl till mods i himlen. Gud förlåte mig! Jag svartsjuk var på Herran Jesus Christus.

Han låg tyst, sedan hon slutat, och hon vågade icke störa honom med sina frågor.

»Det är längesedan nu», sade han till sist. En lång, djup, ansträngdt tillbakahållen suck fullbordade meningen.

Hon visste hvad den betydde. Hon hade så ofta förut stått ansigte mot ansigte med denna den lifdömdes våldsamt uppflammande, våldsamt undertryckta kärlek till lifvet.

Frågan, som hon hade på läpparne, fick aldrig ord. Hon blygdes för sin egoistiska lilla nyfikenhet, som orsakat, att hans fantasi nu åter slagit in på denna ändlösa lidandets väg, der den så ofta förr flugit sig trött.

Men när hon på aftonen vandrade hem midt igenom det brusande lustiga lifvet på boulevarderna upp mot sitt ensamma hem i Montmartre, genomlefde hon i tankarne de olika momenten af denna kärlekshistoria, sådan han skildrat den i sina dikter. Hon såg det lysande sällskapet samladt i en furstlig salong, höga, förnäma herrar och sköna damer i praktfulla toaletter — skönast af dem alla hon, Kitty. Ensam borta i en fönstersmyg stod en man och följde henne med ett par stora mörkblå ögon. »Vill ni bli presenterad för henne?» säger hertiginnan med en skälmsk blick. Och diktaren vaknar ur sina drömmerier, vänder sig emot den talande och ger ett gäckande, undvikande svar. Han vågar icke. Han värjer sig instinktlikt som mot en fara. Han vill hålla sig fjerran ifrån henne, men längtan drifver honom fram till hennes närhet. Han ser på henne med en aning om kommande lidanden. Pannan är klar. Men öfver denna klara panna kan lidelsens storm flyga hän. Munnen är from i sitt uttryck; men det är en kvinnas mun: den kan kyssa och bedraga ... Längtan drifver honom att närma sig — han hör hennes röst och tonfallet är klingande eld. Då vänder hon sig plötsligt emot honom och frågar efter namnet på den sångerska, som sjunger — — och han svarar stammande, att han ingenting hört af sången.

Och så ligger han åter, som den gamle trollkarlen Merlin, fängslad i sin egen längtans trollkrets, fängslad vid hennes fötter, drömmer om hennes ögon, drömmer om hennes kyssar ... tills drömmen blir verklighet en dag, de bruna ögonen se på honom med en glödande kärlek, de röda läpparne möta hans i stormande kyssar. Hon håller honom sluten i sina armar, hon älskar honom, hon vill icke släppa honom — — och han binder till sist hennes händer fast med hennes eget svarta hår — — —

Margot hade gått raskt framåt, utan att se sig om; och nu stod hon vid hörnet af Rue de la Paix och Boulevard des Capucines. På den öppna platsen rörde sig ett vimmel af snabbt framilande vagnar; och i vagnarne sutto eleganta herrar och damer, talande, skrattande, betraktande hvarandra med ögon, som glänste. Det var lifvet, njutningens, nöjenas, den stora verldens lif, som drog henne förbi; rikedomens och

lättsinnets svärmande myggor, som dansade i solskenet; lyckans barn, som åkte i ståtliga ekipage, dragna af eldiga hästar i spann, styrda af en pudrad kusk i livré — — ilande feberaktigt fram öfver avenyen. — Hon stod vid hörnet och väntade på en paus, ett litet mellanrum, som kunde tillåta henne att slippa fram till fots utan att kastas under hjulen af deras vagnar.

Hon kom lyckligt öfver operaplatsen och fortsatte, drömmande sin väg.

Det var den verld, mot hvilken hennes längtan drog henne, men som hon aldrig skulle nå. *Han* hade lefvat der, han. Han hade vandrat omkring der med säkra steg, ung och glad och frisk, höljd af ära och beröm, och med fickan full af klingande louisdorer, för hvilka han kunde köpa allt.

Allt? Nej, icke allt. Icke den sanna, varma tillgifvenheten och ändå:

Hur lyckliga äro vi båda högt öfver allt det der. — Du lutar ditt hufvud mot himlen min käraste stjerna du är.»

Jo! Det var ord af den varmaste hängifvenhet, icke blott yttre sinnesberusning utan också den själens ömhet, som hon trott, att han nu, döende, erfarit för första gången. — — —

Det var den sköna Kitty. Hon lutar sitt hufvud emot hans bröst, och så sitta de båda stilla, tysta, försjunkna i hvarandra, högt, högt uppe öfver de dumma menniskobarnens fåfänga äflan och strid ...

... Våren är kommen. Nejden står som en trädgård, smyckad af blommor och grönt, det glänsande ekipaget rullar fram längsmed vägen, och i vagnen sitta han och hon. Hon ser på honom med ögon lysande af ömhet; han har lagt sin arm kring hennes lif och känner hennes hjerta slå mot sin hand.

Morgondagg. Morgonluft. Fåglarne sjunga och solen skiner. Daggen glindrar i det gröna gräset. Ett blommande körsbärsträd vaggar sin hvita krona af och an.

Och med nyfikna blickar skåda markens blommor den sköna kvinnan, som han valde till brud, och honom sjelf, den lycklige, åt hvilken hon gaf sig ...

... Men midt i vårens rikedom ligger tanken på förintelsen gömd. Han tror icke, att lyckan skall vara evigt. Våren skall vissna — hon skall svika. — —

— — Våren vissnar och hösten kommer. Hon har icke svikit; hon har dött. Gråtande skiljes han från hennes dödsbädd. Ännu i sista stund spelar ett smärteblekt solsken förklarande öfver hennes drag. Ännu i sista stund sörjer hon för hans välbefinnande med en rörande ömhet. Hennes sista bön är, att han, när vintern kommer, skall taga på sig de varma strumpor, hon stickat åt honom af mjukaste ull ...

Margot kände tårarne stiga sig i ögonen. Denna kvinna hade *varit* för honom allt hvad hon sjelf drömde om, att hon *kunnat* bli. Hon hade träffat honom i helsans dagar, henne hade han älskat, henne hade han besjungit. Nu låg han der med brutna krafter, och så sträckte han ut sina händer efter den sista såpbubblan, som kommit inom hans synvidd. Men hon ville icke, ville icke, ville icke! Hon var ung, hon ville lefva. Hon kunde icke låta denna döende man draga sig ned i grafven. Hon måste kämpa emot denna hemska känsla, denna växande ohyggliga lidelse för ett lefvande lik. —

Hon hade kommit hem i ett upprördt tillstånd och hon gick till sängs med den fasta föresatsen att icke besöka honom så ofta, icke tänka på honom — och att ständigt vara på vakt emot de känslor af ömhet och medlidande, som visat sig vara så farliga för hennes sinnesro.

Det gick några dagar, och hon sökte hålla sin föresats. Hon satt hemma och hon fördjupade sig i sitt arbete.

Men sjelfva detta arbete, som hon klängde sig krampaktigt fast vid för att kunna glömma — påminde henne i hvarje sekund om honom, som hennes fantasi ville fly. Det var hans dikter, hon öfversatte. Hon märkte ständigt, att hon vägde ord och uttryck efter hans öra mera än efter sitt eget. Detta var ju alldeles som sig borde, men det gaf henne icke den sinnesfrihet, den känsla af andligt oberoende, som hon ville tillkämpa sig; och hon kastade öfversättningarne åt sidan. Hon tog sig för att arbeta på en novell, till hvilken hon länge haft planen färdig; men medan hon skref den, sida efter sida, såg hon hans tankar spela in på hvarje rad, hörde hon hans tonfall i replikerna, pröfvade hon allt med hans kritiska mått. Hon frågade sig aldrig: *är* detta bra eller dåligt? Skall *han* gilla det eller icke? var den aldrig uttalade, men alltid underförstådda formeln för hennes sjelfkritik.

Hon hade sökt renskrifningsarbete och funnit sådant. Hon trodde, att detta själlösa kopierande skulle kunna döda fantasien. Men tvärt om — medan handen mekaniskt gled fram öfver de hvita pappersarken, flögo tankarne vida omkring och till sist slogo de alltid ned just der förnuftet och viljan hade förbjudit dem att fly hän.

Och så kommo de små brefven, likt hvita dufvor, medförande budskap från den döende; och hvarje sådant budskap var en befallning, som hon måste lyda. Så gick hon då dit igen

— den frihet hon med uppbjudande af hela sin viljekraft sökt tillkämpa sig under de dagar hon varit borta, var med ens spårlöst försvunnen.

Det fans alltid några rader i dessa små bref, som oemotståndligt fängslade hennes inbillning. Oftast var det ett lakoniskt tillkännagifvande om hans helsotillstånd — det talade aldrig förgäfves till hennes medlidande. Och ofta var detta lakoniska meddelande om egna lidanden inväfdt i ett dämpadt lyriskt utbrott af skälfvande, vemodig ömhet, som pressade hennes hjerta mellan två mjuka händer. Än dolde sig denna ömhet under det tonfall af ironi, hon kände så väl. Än talade han lärarens stränga språk till lärjungen — och tvingade henne att le; ty då tyckte hon sig se hans ansigte med skolmästarminen, bakom hvilken hans kärlek alltid lyste fram. — En och annan gång kunde han också slå an en sträng, som talade smekande till hennes fåfänga:

»Jag begagnar mig af tillfället att skicka dig manuskriptet till dikterna, och ber dig se igenom det och sedan taga det med dig hit, så att vi kunna läsa det tillsammans, och du kan få tillfälle att säga mig din mening öfver de ändringar, som möjligen kunna vara behöfliga.»

Den store skalden med verldsryktet vände sig till henne som till en andlig jemlike för att inhemta hennes råd. Hon kände, att hon växte under detta förtroende, och allt annat trädde i bakgrunden, föreföll smått i jemförelse med det stora: att hon var Heinrich Heines medarbetarinna. —

Öfver hennes egna literära små försök uttalade han sig alltid med den öfverlägsne domarens mildhet. Den personliga sympatien kom honom att se dem i ett vänligare ljus än andra liknande bagateller, som han läste. Han smekte öfver dem med lätt hand, och fullbordade meningen genom en lofsång öfver hennes personliga företräden. Men öfvergången var alltid så lekande gratiös — och Margot var kvinna: hon kunde icke känna sig sårad öfver, att han satte hennes kvinliga behag i främsta rummet.

»Ditt lilla manuskript läser jag om och om igen med stort nöje», skref han en gång. » Jag skall muntligen uttala mig vidare derom. Kom således i morgon, om det är dig möjligt. Jag törstar efter att återse dig och tänker oupphörligt på dig, min älskliga Mouche».

Och en annan gång:

»Kära hjerta.

Mitt tillstånd är dåligt och jag är i hög grad nedslagen. Mitt högra ögonlock har tagit exempel efter det andra och slutit sig helt; det är mig knappast möjligt att skrifva. Men jag älskar dig lika högt som någonsin, och tänker ständigt på dig, mitt hjerteblad. Novellen har alldeles icke tråkat ut mig, tvärt om, den lofvar godt för framtiden. Du är alldeles inte så dum, som du ser ut; men förtjusande är du öfver all beskrifning och deri har jag min glädje. Skall jag återse dig i morgon? Jag vet det ännu icke; håller mitt lidande tillstånd i sig, så får du kontraorder.

Jag känner mig beherskad af en förskräckligt gråtmild stämning. Mitt hjerta gapar i kramp. Jag borde vara död eller också en stark karl, som inga läkemedel behöfde.

Elände, ditt namn är

H. Heine.»

Hans nervsystem var som en känslig barometer. Under de ljusa, klara sommardagarne hade det allmänna helsotillståndet varit jemförelsevis godt. Den höga och varma luften gaf hela hans varelse en förnimmelse af relativt välbefinnande, och anfallen af plågor voro icke så ofta påkommande.

Men nu led det mot hösten; vädret blef dåligt, och den fuktiga, tunga luften kom lifsverksamheten att sjunka. Anfallen af migrän följde tätare och tätare på hvarandra — och vid sådana tillfällen ville han aldrig, att hon skulle se honom.

Hon hade ofta grubblat öfver skälet. Var det en sista rest af manligt koketteri? Denne döende man såg alltid så sirlig ut, der han låg på sin fina, hvita bädd i sin eleganta sjukdrägt. Det fans ännu mycket af verldsmannens omedvetna, naturliga elegans i hans sätt att kläda sig till mottagning. — — — Men han hade alltid utan ringaste förlägenhet mottagit af henne de intimaste vänskapstjenster, sådana en sjuksköterska måste lemna sin patient. Skälet kunde då icke gerna vara manligt koketteri?

Nej, det låg visst snarare deri, att han ville skona henne från att se sitt lidande. Hon hade rönt alltför många prof på hans finkänsliga ömhet, för att icke denna förklaring skulle synas henne antaglig nog.

Vid sådana tillfällen, då hans lidande tog öfverhand, brukade han ännu alltjemt skicka henne ett litet bref, deri han bad henne inställa det tilltänkta eller öfverenskomna besöket. Men i dessa samma bref bröt hans längtan efter att se henne ofta fram i en suck, som förrådde, att denna hans längtan var starkare, ännu mera pinsam än det fysiska lidandet, hvilket han ofta dolde under en ton af lekande ironi.

Ett af dessa små bref lydde så:

»Allra käraste och förtjusande lilla missa.

Jag vill icke att du kommer i morgon (Onsdag), ty jag har en migrän i faggorna, men om du kan egna mig några ögonblick om Fredag skulle detta hålla mig skadeslös för den långa tid, jag icke har fått se dig. Från och med Fredag är jag hvarje dag redo att mottaga dig, och ju oftare du kommer, dess lyckligare blir jag. Min kära, lilla, förtjusande Mouche, kom, surra med dina små fötter omkring i mitt rum. Jag känner en sång af Mendelssohn, med refrängen: »kom snart». Den melodien har jag ständigt i hufvudet: »kom snart«.

Jag kysser dina båda kära små fötter; icke på en gång utan den ena först och den andra se’n.

Lef väl. *H. H.»*

Alltid, alltid fans det i dessa små bref samma underton af ömhet, och den vädjade aldrig förgäfves till hennes hjerta. Hvad hjelpte det, hon föresatte sig att bli borta. Hur kunde hon stå emot, då han skref:

»Jag vill så gerna återse dig, du sista blomma i min mörka höst, du gränslöst älskade.»

Nej, hon kunde icke höra det tonfallet i hans röst utan att lyda; och hon skyndade till hans sjukbädd. Och för hvarje gång kände hon, hur han ånyo eröfrade hennes hjerta, tum för tum, från det kalla förståndet, som bjöd henne att fly honom.

Han varierade uttrycken i dessa små biljetter på alla tänkbara sätt. När hon mottagit den sista, föreföll det henne ofta, som om han nu genomgått alla ömhetens tonarter, och hon väntade med en liten glimt af skepsis, att nästa bref skulle bli en upprepning af ett föregående. Men alltid fann han nya uttryck, nya smekord, andra nyanser — det var som om han disponerat öfver ett outtömligt förråd af färger och toner för hvar och en af dessa fladdrande fjärilar, af hvilka ingen var den andre lik. — Endast de korta meddelandena om hans eget helsotillstånd hade nästan alltid samma buttra form. —

I allt, också i småsaker, tog sig hans ömhet ofta rörande utbrott.

En afton då hon kom hem från hans sjukbädd, märkte hon, att hon glömt sitt hattflor i rummet. Hon tänkte hemta det sjelf följande dag och stod just i begrepp att gå till honom, då hon mottog ett af hans vanliga små bref. Hon bröt det och läste:

»— — — I dag är jag så sjuk, att jag fruktar, jag blir ännu sämre i morgon. Derför måste jag bedja dig, att först om Lördag eller Söndag förunna mig lyckan af ditt besök. Ditt lilla flor ligger omsorgsfullt hopviket på mitt skrifbord.

Jag älskar dig med den döendes ömhet, det vill säga med den största innerlighet, som öfver hufvud taget låter tänka sig.» —

En blåsig och regnig höstdag skref han:

»— — Vädret är dåligt och jag är dålig och jag vill icke utsätta min lotusblomma för dessa hiskliga, råa dimmor. Ack! hur gerna gåfve jag dig icke en af de glansfulla dagar, som man upplefver på Ganges' stränder och som egentligen borde komma en lotusblomma till del. Kom snart! — men ännu en gång: icke i dag. — — —»

»Jag känner mig degraderad », smålog hon, då han första gången använde smeknamnet lotusblomma. »Flugan har sjunkit från djurriket ner i växtriket.»

Han smålog också, men så sträckte han ut sin hand och fångade hennes, som han smekte medan han talade:

»I min ungdom drömde jag om Indiens land. Jag gick i fantasien längs med den heliga flodens stränder, hörde brusandet af dess vågor och såg de små gazellerna släcka sin törst i dess vatten — — — Stora, röda blommor doftade och glödde vid stigens kant, en och annan kopparblank ödla slingrade sig fram mellan gräset, himlen var blå, luften het och — — vid min sida gick hon, som jag älskade.

Hon var en flicka, blåögd och gullhårig som du. För hennes skull har jag gråtit många heta tårar och skrifvit många dåliga vers. Hon var drottningen i min längtans land — min ungdoms första lotusblomma. Du är mitt lifs sista.»

Ironien och vemodet brottades i hans ord som två lekande barn — vemodet segrade till sist:

»Alltid har jag i mitt förhållande till dessa min längtans drottningar fått nöja mig med de kärlekens tiggarsmulor, som kallas för kyssar och smekningar — — — Ord, tankar, fantasier — — ingenting mer!»

Han tystnade, och vemodet lägrade sig helt öfver hans ansigte. — Hon visste hvarför. — —

November månad var inne.

En sensträckning i fotleden tvang Margot att hålla sig hemma någon tid. Han kallade henne i bref på bref; men hon *kunde* icke komma. Sjelf led hon af en pinande längtan, som växte för hvarje dag och eggades af hvarje litet bref.

Hon svarade honom — i samma lätta ton, som han sjelf alltid använde, när han talade om sina lidanden — att hon icke kunde stå på benen, men att hon hoppades snart vara frisk.

Hans nästa biljett var ett lakoniskt meddelande om, att han nu icke kunde mottaga henne. Han hade ett svårt anfall af migrän. »Jag kan inte se hvad jag skrifver», slutade han.

Ett par dagar gingo. Hon mottog en ny biljett.

»Kära väninna.

Jag är fortfarande mycket sjuk och vill icke se dig i dag. Men jag hoppas, du kan komma i morgon, Söndag. Skrif mig ett ord, om du inte ens kan komma i öfvermorgon.

Din stackars vän *Nebukadnezar II.*

Du må nemligen veta, att jag nu är lika oförnuftig som konungen af Babylon och endast äter hackadt grönfoder, som min köksa kallar 'spenat'.»

Den knappa, andfådda tonen i dessa små biljetter sade henne tydligare än ett utbrott af klagan, hur djupt han led. Jemfördt med detta djupa lidande tycktes hennes egen lilla åkomma henne så obetydlig, att hon icke ens ville tala derom. Men hon kunde icke stödja på foten, kunde således icke komma till honom hvarken Söndagen eller Måndagen. Derför skref hon ännu ett litet bref och lofvade i ord som skälfde af ömhet och medkänsla under en lekande ton, att snart åter besöka honom.

Till svar emottog hon ett bref och en dikt:

»Kära väninna.

Tack för dina kärleksrika rader. Jag är glad att veta dig frisk igen; — men ack! Sjelf är jag fortfarande ganska dålig — svag och bekymrad; ofta rörd till tårar af ringaste ledsamhet, minsta lilla elaka streck, som ödet roar sig med att spela mig. — Hvarje sjukling är en idiot. — Jag låter icke gerna se mig i en så eländig författning; — och ändå! — Min Mouche måste jag höra surra omkring mig. Kom snart! — så snart den nådiga frun behagar, eller ännu hellre: så snart som möjligt, hör du, min kära, älskade lilla fysionomi. Jag sänder dig en dikt, som jag krafsat ner: ingenting annat än hospitalshjonspoesi.

En manlig till en kvinlig narr!

H. H.»

Dikten lydde:

Lotusblomman.

Ett underligt par vi bilda, jag sjelf och du, min dam: en älskarinna som haltar, en älskare som är lam!

Hon är en lidande missa och han är sjuk, som en hund; och dessa båda ha ingått ett högst platoniskt förbund.

Helt klok är visst ingen af dem: de ha gjort upp på lek, att hon är en lotusblomma, och han en måne blek.

Och lotusblomman sluter sin kalk vid månens kyss; naturen håller andan, och lyss ... och lyss ... och lyss ...

Men intet väsen alstras vid denna kärleksduett. Det fattiga resultatet en dikt blir — rätt och slätt.

VIII.

Tunga, mörka vinterdagar kommo. En efter en försvunno de, likt svarta florsridåer — — hon satt och stirrade mot deras böljande mörker i en ohygglig, nervslitande spänning. Snart skulle den sista dragas bort och dödens förbenade ansigte skulle grina blekt emot henne — — — Hon såg mot hvarje kommande dag med vidgade, skrämda ögon, medan hjertat skalf och ett ångestskri satt fastfruset i hennes strupe. I dag? I morgon? Hon ryste för den känsla af ödslighet, som skulle breda sig ut öfver hennes lif från och med den dag, då han icke längre fans till.

Den dagen kunde icke vara långt aflägsen. Den bleke mannen, tillintetgöraren, satt redan i detta sjukrum, bidande sin tid. Den bleke mannen, befriaren, stod redan med bågen spänd — en benig Herakles, måttande efter smärtans gam med sin dödande pil. Han hörde helt visst de klagande utbrott, som nu ibland kunde bana sig väg öfver den sjukes sammanbitna läppar — framtvingade med våld, tycktes det.

Också i de små biljetter, han ännu skickade Margot, bröt detta smärtans stönande fram nästan som mot hans vilja.

Hon hade en dag, för att spara honom mödan att skrifva en utanskrift, som hans kraftlösa hand ofta fåfängt bemödade sig att få tydlig nog, medtagit en del kuvert, på hvilka hon sjelf skrifvit sitt namn och sin adress; och redan morgonen derpå sände han henne ett af dessa kuvert tillbaka.

»Jag vill strax begagna de prydliga konvoluten», skref han, »och kysser den hand, som gett dem en så sirlig adress. — Jag har haft en mycket dålig natt; hostat har jag så, att jag trodde, jag skulle dö, och jag kan icke tala. — Tack också för den förträffliga afskriften af brefvet till fru v. R.

Helsningar, smekningar! Jag skrattar af smärta, jag skär tänder, jag blir från förståndet.

H. H.»

De ögonblick, då han var utan plågor, blefvo mer och mer sällsynta. Sömnen flydde hans läger om natten; men den fysiska tröttheten tog då i stället ut sin rätt om dagarne. Sanslös kunde han ligga timmar å rad, utsträckt på sin bädd — och feberfantasierna kommo jagande, den ena efter den andra. Det var ett myllrande lif af bilder, som drefvo sitt spel i hans hjerna: minnen om upplefda äfventyr, om stormande kärleksnätter, om lidanden och strid — mörka, hotande fantomer och ljusa bilder i brokig omvexling. Än suckade han då, än kved han som under trycket af en mara, än sträckte han sina händer upp emot den tomma himlen och bad om förskoning.

Då måste hon sitta timtals vid hans bädd. Reste hon sig upp för att gå, kom det ett uttryck af oro i hans ansigte, och han gjorde en rörelse som tycktes bevisa, att medvetandet endast var fördunkladt, icke helt och hållet slocknadt.

Och när han slutligen vaknade ur en sådan feberdvala, brukade han berätta henne hvad han drömt —

»Jag drömde om min far», sade han en gång. Han hade legat stilla länge och andats lugnt; men så plötsligt hade det gått en ryckning genom hela hans kropp, han hade dragit en djup suck — och vaknat. »Jag tyckte, att jag såg honom som genom ett moln af puder — man höll på att frisera honom. Jag blef så glad öfver att se honom och jag störtade fram emot honom. Men ju mer jag närmade mig, dess mer utplånades hans bild

och när jag tog hans hand för att kyssa den, gick det en rysning genom mig: fingrarne voro torkade kvistar och min far sjelf endast en blodlös trädstam, med rimfrost öfver grenarne.» — —

Det var öfver alla dessa bilder något fantastiskt och ohyggligt på samma gång. Hårresande och sköna i sällsam, underbar förening, sådana voro de intryck, hon mottog vid hans sjukbädd: en ömhet, som drog henne till sig med smeksamma händer och en spöklik rädsla, som stötte henne bort. Hon slets mellan dessa ytterligheter, tills allt inom henne blef ett kaos, från hvars mörker hvarje handling steg upp icke som en viljeyttring, utan som en instinktlik nervernas reaktion.

Mot bakgrunden af detta mörker rörde sig de sköna och hemska fostren af hans inbillning, fängslande henne oemotståndligt med sina glödande ögon.

Men det var icke endast af diktarens feberdrömmar, hon bands. Ofta nog hände det, att han med darrande hand tog fram några gulnade blad, som hon måste läsa för honom. Det var outgifna dikter från dessa plågornas år, den lefvande begrafne Lazarus' suckar och hallucinationer, klädda i diktens skrud.

»Se här», sade han och lemnade henne några af de gulnade bladen. »Läs för mig de här dikterna — jag vill höra dem ännu en gång innan jag dör.»

Hon tog det öfversta bladet och läste:

Hur långsamt kryper den ej fram, den rysansvärda snigeln tiden! Jag ligger stilla på min bädd och önskar, att den var förliden.

Ej minsta strimma sol och hopp in i mitt mörka sjukrum tränger. Min enda utsigt är den graf, som lefnadshorisonten stänger.

Måhända är jag redan död, och fantasierna, som fara igenom hjernan, nattetid, är tomma spökgestalter bara.

Så är det: spöken är det visst från gammalhedniska gudagrifter; de valt en diktares hufvudskål till fält för sina vilda bedrifter.

Och allt hvad hemskt och skönt de der vid sin nattliga orgie bedrifva, försöker skaldens döda hand om morgonen mödosamt beskrifva.

Han låg ett ögonblick tyst, sedan hon slutat. Det var som om han väntat, att hon skulle säga någonting. Men hon kunde icke tala — och han kunde icke se, att hennes ögon stodo fulla af tårar.

»Det är kändt åtminstone», sade han slutligen med ett stänk af bittert vemod.

Återigen blef det några minuters paus. Han låg och väntade på, att hon skulle läsa vidare. Och hon fortsatte:

Morfin.

Jag ser två sköna ynglingagestalter. I mycket likna de hvarann, och dock den ene mera blek och sträng mig synes och mycket mer förnäm, än denne andre. som helt förtroligt sluter mig i famn och ser på mig med stora, milda ögon och ler emot mig, som en kvinna ler ... Den vallmokrans, han kring sitt hufvud bär, berör då lätt min feberheta panna, och svalkar skönt, och doftar underbart — — — och smärtan viker bort, för ögonblicket. Men riktigt frisk, det kan jag aldrig bli förr, än hans allvarsamme, bleke broder vänder sin fackla emot jorden ner. — Att sofva är nog godt, men *dö* är bättre ... bäst vore om man aldrig blifvit född.

Sakta upprepade han den sista strofen. Det lät ihåligt, som ett eko ur en graf. Det var den djupaste menskliga förtviflan sammanträngd i sju små ord; och tonfallet, hvarmed han upprepade dem, gjorde, att de brände sig

in i henne.

Men hon vågade icke ge sin rörelse luft. Det skulle gripa för hårdt i hans nerver, om han hörde henne gråta — och hon höll sig käckt.

»Det *var* min bästa vän», sade han efter en stund. »Men som alla vänner, har han nu också svikit. — Nu kan endast den andre hjelpa.»

»Vänner har man sällan gratis», fortfor han med en glimt af den gamla ironien. Han kostade mig mer än 500 francs per år — — jag tror inte, att jag förtärt födoämnen för hälften af den summan — —»

Hon lyssnade till hans ord med gråten i halsen. Hon vågade ingenting säga; hon fruktade att dallringen af hennes röst skulle förråda, hur upprörd hon var.

»Läs nu vidare. Jag njuter af att höra din stämmas klang: den är som en vacker melodi, ett accompagnement till mina dikter.»

Hon tog ett nytt pappersblad och läste:

Ett minne.

Hvad vill du mig, du sorgliga, du kära fantom från längesen förgången tid? Du ser på mig. Du synes mig så nära. Jag känner blicken — vemodsfull och blid.

Jag är en sjukling nu på smärtans läger, en dödstrött man, som redan lefvat slut. Öfver min sjukbädd har bekymrens häger bredt sina missmods-mörka vingar ut.

Helt annat var det förr, då dig jag mötte för första och — tyvärr — för sista gång; innan min unga själ till blods sig stötte, då än steg jublande mot skyn min sång. —

Frankfurt! Hur många narrar än du hyser — och skälmar med! — jag älskar dig ändå: En diktens stjerna från din himmel lyser, och på din jord — der såg jag *henne* gå.

Det var en marknadsdag. Utför den långa och skönt bebyggda Zeil, jag ensam gick. Jag såg på detta vimmel af de många med en förströdd och drömfördunklad blick.

Då varseblef jag henne. Genom hopen den smidiga gestalten långsamt gled; det bruna ögats glans ur ögongropen, det drog mig — motståndslöst — det drog mig med.

Hän öfver torg och gator vägen tog hon, och stannade så i en gränd till sist; der vände hon sig om, och muntert log hon och så försvann hon bak en förstugkvist.

Jag följde. Hennes mor, en dålig kvinna, offrade mig sitt barn, och tog mitt guld. Men barnet *gaf* sig; det var lätt att finna, det hon ej smekte mig för vinnings skuld.

Vid alla helgon! När en kvinna gycklar med ömma känslor — jag bedrages ej! Men *så* slår hjertat ej i barm, som hycklar! En sådan blick har icke lögnen! Nej!

Hur skön hon var! Som kärlekens gudinna nyss stigen, strålande, ur skummig våg. — Kanske var hon den lifs-ledsagarinna, jag i min barndoms dröm så ofta såg.

Jag mötte henne aldrig. Lifvet ryckte mig i sin hvirfvel med — och natten kom. Kanske min lycka jag mot hjertat tryckte just då — och visste ingenting derom.

Skön var hon ock i afskedsstundens smärta, se'n trenne dagar, trenne nätter flytt i kärleksdrömmar, hjerta emot hjerta — då lifvets äflan dref mig bort på nytt.

Ack, aldrig, aldrig går det ur mitt minne, hur, i förtviflan klängd till mina knän, hon låg och skälfde i sitt hvita linne, och hennes hår flöt öfver golfvet hän.

Det hade vecklat sig, det svarta håret i mina sporrar in, och blodet flöt i droppar — sakta — från det lätta såret — som var det röda tårar, dem hon göt. —

Jag slet mig lös — lät henne handlöst glida i mörkret in; men hvart jag kom och gick, det arma barnets bild gick vid min sida — och såg på mig med samma sorgsna blick:

Då kände alltid jag den tanken svida, att jag var den, som sköflat hennes lif. Hvad visste jag väl om, hvad hon fått lida för det jag henne bröt — till tidsfördrif.

———

Då och då hade hon öfver manuskriptets kant kastat en blick på hans ansigte; under dess döda, liflösa uttryck tyckte hon sig se återspeglad hvarje skiftning af ömhet, sorg, sjelfförebråelse i diktens rytmer. Hon kände sig med ens så underligt kall dervid.

»Tycker du inte den är vacker?» — Det var som om han anat, att den icke gjort samma intryck på henne, som de andra.

»Åh-jo.»

Hon drog på det, och hennes röst lät en smula kylig.

»Åh-jo?» upprepade han med ett litet småleende.

»Det är visst åtskilligt idealiseradt, det der.»

»Tror du det?» sade han, road af anmärkningen.

»Ja. Jag tror, att det var ett mycket» — hon letade efter ordet — »mycket ordinärt äfventyr, som fantasien roat sig med att förgylla upp i ensamheten.»

»Ordinärt?» — Han skrattade, ett stilla, torrt skratt. Men så föll det honom plötsligt in, att hennes ton haft en ovanlig skärpa, då hon sade det. » H varför tror du det?» frågade han.

»Åh — det låter så.»

»Låter så?» — Hennes kyla irriterade honom synbart. Han teg ett ögonblick, som om han tänkt öfver, hvad anledningen kunde vara. »Det är visst någonting, som du sjelf lägger in», tillade han slutligen.

Det klingade som en sarkasm; och det sårade henne som en förolämpning.

»Jag tror inte på den der förgyllningen», sade hon nästan häftigt. Och med en förtviflad ansträngning att kufva sin sinnesrörelse, reste hon sig upp, gick fram till fönstret och gaf sig till att bläddra i några korrekturark, som lågo der. Hon kände en hatfull, bitter stämning stiga upp i bröstet, någonting tungt och trist, som decemberluften der ute öfver Champs elysées aflöfvade träd; och samtidigt kom det öfver henne en förnimmelse af ensamhet, af längtan hän emot någonting, hon visste icke hvad — — ren, frisk luft, solsken, blomdoft och fågelsång — — och så ändå något annat, någonting lefvande att sluta sig till, varmt och innerligt, förtroendefullt och hängifvet.

Hon var trött, trött, trött. Trött på allt det mörka och tunga, som omgaf henne, trött på detta sjukrum, trött på att vara bunden vid denne döende mans vilja — kedjad fast vid ett lik.

Och djupt under allt detta låg medvetandet om, att hon icke kunde göra sig fri, att han endast på nytt behöfde draga i en af de tusen trådar, med hvilka han omspunnit henne, för att åter tvinga henne till sig — full af ödmjukhet, ömhet och medkänsla.

Nu hörde hon borta från bädden hans spröda, brutna röst med det nervösa tonfallet, som gjorde att det, han sade, kom att likna en befallning.

»Vill du inte läsa mer?»

Hon måste göra våld på sin misstämning. Hon satte sig åter på sin plats, tog ett af de gulnade bladen, och läste:

Jag var så ung och lustig! Högst på kanten af berget, grönskande af frodigt vin den hvita villan låg; och utför branten jag sprang och höll Marias hand i min.

Hur smidigt är hon icke växt, den lilla! Hur tjusar hennes sjögrå ögons blick! Der står hon, fast på sina fötter, stilla med kraft i hållning, gratie i skick.

Hur hennes stämmas klang är hjerte-trofast! Hur själen synes genomskinligt klar. Och på dess botten tycks förståndet bofast — och hennes rosenmun är underbar.

Jag älskar ej likt ynglingen, som svärmar med hjertat svidande af blodets brand! Jag blir så stillsamt vek då hon sig närmar, jag bäfvar då jag kysser hennes hand.

Jag tror, till sist tog jag mig för att fria. Jag bröt en blomma, räckte henne den och sade: »Blif min hustru, du, Maria och gör mig lycklig, gör mig god igen!»

Jag vet ej, om jag hörde henne svara, jag vaknade tyvärr, tyvärr, och fann: det var en dröm, en helsans hägring bara. *Jag* var som förr — en stackars dödssjuk man.

———

Den stämning af bitterhet, som beherskat henne nyss löste sig upp i varma tårar. Hon grät, tyst och stilla, utan ett ord. — Men det var som om han känt det ändå, fast han intet hörde och intet såg.

»Är den vacker?» sade han med en ton af stolthet, som gömde en nyans af förebråelse.

»Ja.» — Hon tyckte att hvarje ord, som hon sade mer än detta enda, skulle vara en förmätenhet. Hon kände sig så liten — och han stod så högt öfver hennes beröm.

Nu sträckte han ut sin hand efter dikterna, valde ut två af dem, som han lemnade henne.

»Läs också dessa två. Sedan får du vara fri för i dag. — Den ena är en religiös dikt — den andra en politisk.»

Hon läste:

Bort med heliga paraboler och med fromma hypoteser! Sök att lösa utan omsvep frågorna, som här jag reser.

Hvarför får den gode släpa blödande sitt kors i lifvet, medan helsa, guld och lycka — allt blir åt den onde gifvet?

Hvems är skulden? Är vår Herre icke allvis och allsmäktig? Eller sker det med hans vilja — hans, som är så god och präktig!

Ja, så fråga vi beständigt tills man stoppar våra munnar med en handfull jord igen — men det är ju ej att svara.

———

»Nå?»

Hon hade ingenting att säga. Det skriade en sådan smärta ur dessa konstlösa strofer; det var stolta ord, skälfvande, flammande ord, riktade ut i tomma luften af den slagne, den misshandlade, som vred sig i sin blodpöl på marken, trampad ner under ödets tunga fot.

Han kände med sina nerver, att hon nu var ryckt med; och han njöt deraf. Han berusade sig i medvetandet om, att dessa dikter skulle öfverlefva honom, att de som brännande suckar från en man, som lidit, skulle flyga ut i verlden, vittna om hans gränslösa elände och om den styrka hvarmed han burit det — tvinga kommande tiders barn att böja sina hufvuden i beundran.

Det var något feberaktigt, nervöst, otåligt öfver honom der han låg och väntade att hon skulle fortsätta.

Hon tog det andra bladet och läste:

Enfant perdu.

Jag gjorde förposttjenst i frihetsstriden och höll min post i mer än trettio år, fast hoppets tid var längesen förliden — och ännu — öfvergifven — kvar jag står.

Jag kunde icke sofva — och jag hölls vaken, om jag en smula sömnig var ibland, af vännerna, som snarkade för saken kring lägerelden i mitt fosterland.

Då ledsnaden och ångsten sakta tisslat i nattens mörker om, med lätta fjät, jag för att skrämma dem har ofta hvisslat en smädedikt, som fräck och lustig lät.

Men aldrig har på post jag ögat slutit, det vet jag med mig, och det är min tröst. Och mången misstänkt gynnare har jag skjutit en kula i hans falska, fega bröst.

Emellertid — det vore dumt att neka: en skälm kan också skjuta rätt, ibland. Jag vet, att mina kinder äro bleka, så visst som purpurröd är markens sand.

Min post är nu vakant — mitt blod förrinner — att fylla luckan blir en annans lott — med vapnen än i hand, man snart mig finner död på den post, der jag i lifvet stått.

Det blef en lång tystnad, sedan hon slutat, »Ja, ja», sade han slutligen, »det kan nu icke dröja länge. En morgon, då du kommer hit, finner du mig död.» — Orden kommo hastigt, feberaktigt, framdrifna stötvis af tankarne, som jagade hvarandra. »För mig är detta det bästa — och kanske också för dig. Denna långa dödskamp har nog tråkat ut dig ibland — — men när jag är borta, skall du minnas mig med kärlek — — och många, många år härefter skall du tänka tillbaka på denna tid med en känsla af stolthet — öfver att du förstått mig bättre än andra — och älskat mig mer.»

Återigen låg han ett ögonblick tyst; de bleka, lidande dragen hade fått ett uttryck af höghet och allvar, och röstens klang var mera fulltonig och djup, då han fortsatte:

»Det skall komma en tid, då hvisslingarne och smädeorden tystna vid mitt namn — då mitt stora, kära

fosterland gnuggar sig i ögonen och vaknar — — då den unga slägten vallfärdas till de fattiges och eländas kyrkogård i Paris — och lägga tillbaka på den landsflyktiges graf lagerkransen, som Germania räckte mig en gång — — och som man under de sista åren gjort sig så mycken möda att åter rycka bort. — — Det skall komma en tid, som förstår mig bättre — och älskar mig mer — som icke ser smått på mig — som öfverser med mina fel och brister — derför att den fattar, att jag aldrig ett ögonblick svikit mänsklighetens, frihetens heliga sak — —»

Och sakta tillade han:

»Det står att läsa i mina verk: jag vet icke om jag förtjenat att få en lagerkrans på min graf ... Men ett svärd skall det läggas på min kista — ty jag har varit en tapper soldat i mensklighetens frihetskrig.» — —

De sista orden dogo bort i skymningen och tystnaden, men det var som om ett skälfvande eko upprepat dem inom henne, gång på gång.

Lampan brände på det lilla nattduksbordet vid sidan om bädden och kastade sitt matta, bleka ljus öfver det lidande Kristushufvudet, som låg der på kudden så orörligt och liflöst som om allt redan varit förbi — som om den öfvergifna, dödsskjutna vedetten redan gjutit sin sista purpurröda droppe blod i sanden. — —

Hon tog hans fina, bleka hand, kysste den till farväl och smög sig på tå ut ur rummet.

IX.

En förmiddag i December, då Margot trädde in i sjukrummet, fann hon sin stol vid bädden upptagen, och damen, som satt der, föreföll mycket hemmastadd och förtrolig. Det var en blond fru med ett vänligt ansigte — hon såg icke ut att vara mycket öfver 40- talet. En herre med ett militäriskt utseende stod lutad mot skrifbordet och alla tre voro inbegripna i den lifligaste konversation.

Den sjuke tycktes vara i en mycket upprymd sinnesstämning; det låg ett skimmer af glädje öfver hans drag — samma glädjeskimmer, som brukade lysa upp hans ansigte, då hon sjelf trädde in i rummet. Nu *fans* det der redan — hon erfor en stickande förnimmelse af smärta dervid.

Hon gick fram emot den sjuke, som räckte henne sin hand, drog henne till sig och kysste henne på pannan utan att på minsta sätt genera sig för de närvarande.

»Det här är min Mouche», sade han. »Och detta är min syster Lotta och min bror Gustav.»

Damen reste sig upp och räckte Margot handen med ett varmt och gladt uttryck i sitt ansigte, och herrn bugade sig artigt. I bådas sätt fans en vänlig förtrolighet, som om hon redan varit dem en gammal bekant. Och hon kände med en jublande glädje, att hon icke var dem främmande, att Heine skrifvit om henne, talat om henne — talat och skrifvit med tacksamhet och tillgifvenhet.

Det var som om han lefvat upp en smula under denna tid. Timtals satt lilla Lotta hvarje dag vid sin brors sjukbädd; och lilla Lotta var emot La Mouche vänligheten sjelf. Den förtroliga värme, hvarmed Heines närmaste bemötte Margot, stod i den skarpaste kontrast till den i ögonen fallande ovänlighet, som fru Mathilde alltifrån början funnit för godt att visa henne. Margot kände på sig, att Heines syster höll af henne derför, att *han* höll af henne; att hon såg henne med hans ögon, att hon på hans vägnar var tacksam för den kärlek och omvårdnad, hon egnade honom.

La Mouche var ingen främling i den intima familjekretsen — främling var endast hon, som kallades hans hustru. Fru Mathilde förde kyla med sig, då hon någon gång trädde in i rummet, medan de andra voro

församlade der; det förtroliga samtalet dog bort och ersattes af konventionelt pladder, och alla drogo en suck af lättnad sedan hon gått.

Heine sökte alltid öfverskyla detta med några kärleksfulla ord om sitt »stackars tjocka barn», några medlidsamma ord om, hur ensam hon skulle stå i verlden, sedan han gått bort. Och i allt hvad han sade om henne fans samma underton af verklig, äkta tillgifvenhet, som i de dikter, han egnat henne. Men denna tillgifvenhet föreföll endast som en blek reflex af någonting, som *varit*, jemförd med den djupa, varma kärlek, han egnade henne — La Mouche.

Hon tänkte derpå med en hisnande förnimmelse af stolthet och lycka. Ja! Ja! Så var det! Och denna älskvärda kvinna, som var hans syster, visste att så var, derför höll också hon La Mouche kär. Hvad behöfde hon då bekymra sig om den andras plumpa svartsjuka!

Detta kärleksförhållande, fint och kyskt som det var, skulle stå fram för efterverlden i en långt vackrare dager än hans förhållande till henne, som var hans lagvigda hustru! — —

Lilla Lotta hade fört solsken med sig, och de veckor, hon stannade der, voro de lugnaste, Margot upplefvat, sedan hon trädde in i detta sjukrum för första gången. Den ängslan, hon så ofta förnam, då hon satt ensam med den döende, var nu borta. Också märkte hon nu icke så ofta, som förr, uppflammandet af den vanmäktiga passion, som tycktes vilja fängsla henne vid sig för evigt, draga henne med sig ner i det svarta djupet. Han hade blifvit mera blid och stilla; mera lugn och mindre nervös.

Men efter systerns afresa kommo de onda dagarne igen. Hans nervositet tilltog i en oroväckande grad. Han liknade ett naket instrument med fina, spända strängar, som dallrade för minsta fläkt af en vind. Han tycktes vara offer för en evig, växande oro. Han kunde icke ligga stilla på sin bädd, han genomfors af hastiga, omotiverade krampryckningar och han kunde spritta till vid minsta buller. Försummade Margot sig någon gång och kom blott ett par minuter senare än aftaladt var, kunde hon finna honom i ett nervuppror så våldsamt, som en hysterisk kvinnas. Och detta reagerade då alltid på hennes egna nerver; hon hade då att genomgå, steg för steg, samma nervkris, som han. Det ständiga tillstånd af öfverretning, som blef en följd deraf, tog hårdt på hennes krafter. Hon förlorade så småningom allt hvad hon vunnit med sin badresa. Nervvärken kom igen, de sömnlösa nätterna kommo igen. Oron lemnade henne knappt ett ögonblick på dygnet. Hon sökte hålla sig borta från hans sjukbädd, men också det upprörde henne. När hon mottog ett af de välkända små brefven, skälfde hon från hufvud till fot, och det var som om benen domnade under henne. Dessa bref upprörde henne vanligen ännu mera, än de dagliga besöken — så genomdränkta voro de af den skrifvandes otålighet. Bokstäfverna buro en så tydlig prägel af en nervöst skälfvande hand — och innehållet!

En gång tog sig denna nervösa otålighet uttryck i diktens form; han sände henne ett poem i stället för ett bref. Men hvilket poem!

Låt mig med glödande tänger knipa. Låt skinnet af mitt ansigte flå. Låt piska mig tills jag börjar lipa — men låt mig ej vänta, vänta få!

Låt gerna på annat sätt martera min kropp; lät bryta den helt i sär, men låt mig aldrig vänta mera. Att vänta den värsta pina är!

I går den hela långa dagen jag dig förgäfves väntat har. Jag lyssnade till pendelslagen; förtviflad, utom mig jag var.

Förgäfves sökte jag betvinga mitt sinnes uppror. Upp jag spratt hvar gång, jag hörde klockan ringa — — och Satan vid mitt läger satt.

Du kom ej! — Satan i mitt öra då hviskade den tanken in: Din lotusblomma lär bara göra sig lustig med dig, gamle narren min.

Det fans icke ett ord mer än denna improvisation, bakom hvars andfådda ton hon dock tyckte sig förnimma skälfningarne af det sinnesuppror, han varit i när han skref den. — — Hon gick in i sitt rum, stängde dörren efter sig och brast ut i krampaktig gråt. — —

Men ännu hade han ljusa stunder — fast de blefvo mer och mer sällsynta — stunder då han tycktes glömma sina plågor, då kroppen låg stilla, utsträckt på bädden, medan anden glänste och glittrade öfver spillrorna. Då kunde tanken på ett återseende efter döden plötsligt flyga som en blixt genom hennes hufvud. Det föreföll så otroligt, att denna stora, starka ande skulle dö, utplånas, förintas endast derför, att syret var förtärdt i den obetydliga lilla kroppen. Denna kropp var ju icke hans jag; denna kropp var henne så fullkomligt främmande; hvad hon kände, hvad hon älskade, hvad hon tillbad var själen, som bodde i denna ruin. — —

Det gamla året gick till ända, och det nya kom. Nyårsdagen var han så sjuk, att han icke kunde mottaga henne — han skickade henne emellertid en nyårsgåfva, en elegant liten bonbonnière, och presenten var åtföljd af ett bref.

Kära barn!

Jag sänder dig min lyckönskan till det nya året och på samma gång en liten ask med chokolad — jag hoppas innehållet skall smaka dig. Jag vet nog, att du icke har stor glädje af, om jag uppfyller en konvenanspligt gent emot dig; men särskildt för vår omgifnings skull, för att icke lemna minsta utrymme åt en misstanke om brist på ömsesidig aktning, vill jag icke försumma att visa dig sådana små uppmärksamheter, som bruket föreskrifver. Jag för min personliga del älskar dig så högt, att jag icke behöfver ge dig något särskildt bevis på min aktning. Du är min kära Mouche, och mina lidanden tyckas mig mindre kännbara då jag har din skönhet och dina andliga företräden att glädja mig åt. Jag kan tyvärr ingenting annat göra för dig, än skicka dig dessa ord af »myntad luft». Mina bästa önskningar till det nya året talar jag icke ut. — Ord! Ord!

I morgon kan jag kanske åter mottaga min Mouche. I alla händelser bör hon på öfvermorgon besöka sin

Nebukadnezar II f. d. kgl. preussisk ateist nu Lotusblomme-tillbedjare.

Hans skapardrift tycktes växa för hvarje dag. Han skref och skref, feberaktigt, tills blyertspennan föll ur hans domnade hand och nervkrisen kom. — Det sista han skrifvit måste hon alltid läsa upp för honom. »Sätt musik till min dikt», sade han.

Hans fantasi rörde sig uteslutande om henne, om deras förhållande till hvarandra samt om hans egen nära förestående död. Det var som om han haft en dunkel aning om, att det nu snart skulle vara förbi. Denna aning var kanske aldrig fullt medveten; men den feberaktiga exaltation, i hvilken han lefde, tycktes ha sin grund deri.

En dag bad han henne läsa en dikt, som skrämde henne mera än någon, hon läst förut. Det fans i den en så hemsk visshet om den nära förestående döden, men också något af triumf — ett leende, till hälften medlidsamt, till hälften ohyggligt, öfver att hon icke skulle öfverlefva honom. Det lif, hon skulle komma att föra efter hans död, skulle vara ett skenlif, ett skugglif blott. Hennes tankar, hennes känslor, hennes längtan, hennes drömmar skulle följa honom ner i det svarta djupet.

Dikten, som hon läste för honom, lydde:

De valförlofvade.

Jag ser din blick af tårar full. Du tror, att det är för mitt eländes skull — du vet ej, att dig sjelf den gäller, tåren, som ur ditt öga kväller.

O säg — när öfver ditt lif du tänkt, har aldrig då fram i ditt sinne blänkt en aning om ödets mening, som var, att du och jag skulle bli ett par. — Tyvärr — den lyckan blef oss förment; vi möttes för sent — för sent — för sent.

Jag tror: I kärlekens bok stod skrifvet, vi skulle älska hvarann i lifvet. Ditt sjelfmedvetande vaknadt är först då du legat mitt hjerta när. Du var en blomma, i växtens rike jag kysste dig till en menniskas like, jag gaf dig en själ, jag lyfte dig till andens höjder — upp till mig.

Nu äro gåtorna tydda ut, din blick är klar — och mitt lif är slut. Gråt ej, att jag ifrån dig går, du vissnar snart, då du ensam står — du vissnar innan i blom du gått, du slocknar innan du brinna fått, du dör i din bästa ålders dar, innan du ännu lefvat har.

Jag vet det nu. Vid Gud! du är den kvinna jag älskat högst i verlden. Hur bittert, att först jag det säga får när skilsmessans timma för evigt slår. Min första smekning jag gaf dig nyss — en välkomstkyss — och en afskedskyss. — — — — —

Hon kunde icke läsa mer; hon måste vända sig bort. Tår efter tår rann tyst öfver hennes kinder; i hennes bröst slet en snyftning så våldsam, att ansigtet förvred sig i kramp under ansträngningen att hålla den tillbaka.

Han såg det icke. Med en hes, ihålig stämma återgaf han i bruten prosa diktens slutstrofer:

»Vi skiljas nu — för alltid! — Intet återseende gifs för oss — i en himmel ofvan skyn. — — Din skönhet blir till stoft igen — svinner hän i tomma intet. — Men skaldens rykte lefver.»

Det var något ohyggligt hjertlöst i dessa ord. Det smög sig en isande kyla längsmed hennes ryggrad, och småningom var det som om hela hennes kropp stelnat till is. Hon kände en underlig kittling i hårrötterna, och hon vände ett par vidgade, skrämda ögon ner emot honom.

»Farväl för evigt, du sköna lik!» slutade han, med diktens slutstrof. Det lekte ett fult leende kring hans vissnade, bleka läppar. Hon tyckte sig se en af dessa sagans vampyrer, som vid midnattstid stiga upp ur sina grafvar, bita sig fast vid de lefvande och suga blodet ur deras ådror ....

Hon ville resa sig upp och fly; men hon kunde icke röra sig från stället. Hennes kropp var som förlamad och detta vampyrleende fängslade henne, band henne med det ohyggligas makt. Hon afskydde honom i detta ögonblick, hon hatade honom, som dufvan hatar höken, under hvars klor hon vrider sig; hon hade också en känsla af, att hennes hat var vanmäktigt, att hon aldrig skulle kunna undkomma — — deraf kom sig väl denna stelkramp, som gjorde, att hon icke kunde fly.

Ångesten snörde samman hennes strupe; hon tyckte, att om hon blott kunde tala, säga ett enda ord, skulle hon vara stelkrampen kvitt; men hon kunde icke pressa fram detta enda ord.

Då reste han sig upp i sängen, lyfte med högra handens pekfinger upp det förlamade ögonlocket och såg på henne. Och i samma nu förvandlades uttrycket i hans ansigte: oro, ömhet och smärta vexlade i dragen likt reflexer af ett osynligt ljus. Hastigt sträckte han ut sin hand, grep henne i armen och kramade den som i kramp.

»Förlåt», sade han blott i det han åter sjönk ner på kudden. »Men det är snart öfver.»

Hade han i detta ögonblick vågat bjuda henne en af de vanliga smekningarne, kunde hon ha slagit honom i

ansigtet. Men gent emot den djupa förtviflan, som låg i de sista orden, var hon fullkomligt värnlös.

Hon tyckte att hon *måste* finna ett ord att säga honom till tröst, och hon tog det första som föll henne in. Hon slog in i diktens tankegång, talade om ära och ryktbarhet, om skaldens tankar, som skulle öfverlefva honom, om sånger, som skulle sjungas af en sen efterverld — — af en slägt som böjde sig beundrande för hans geni — — —

Han låg och lyssnade till hennes ord; leendet kring hans läppar var sorgmodigt och trött.

»Hvad hjelper det», sade han, »om man förvärfvar hela verlden men tager skada till sin kropp.»

Det var den halft ironiska, halft vemodiga anmärkning, hvarmed han sökte dölja sin djupa förstämning. —

När Margot gick hem, var hon i ett nervuppror så häftigt, att hela kroppen skälfde. Hennes tänder hackade emot hvarandra, och hon frös. Hon gick fort; hon ville gå sig varm; hon hade en förnimmelse som om något var efter henne och sökte gripa henne. Flere gånger såg hon sig ofrivilligt om, och fördubblade sedan hastigheten af sina steg. Men när hon hunnit ett stycke in i Rue de la Paix, sveko krafterna henne. Hon vinkade åt en droska och lät köra sig hem.

Om natten hade hon feber, och i feberdrömmarne jagades hon af en skugga. Hon flydde; hastigare och hastigare flög hon genom rummet, sväfvade utan tyngd tills hon plötsligt störtade nedåt i svindlande fart — och vaknade med en suck af lättnad, badande i svett. Eller också låg hon utsträckt på marken utan att kunna röra sig, och på hennes bröst satt som en blytyngd vampyren med de bleka vissnade läpparne. Nu böjde han sig framåt, närmade sin mun till hennes, sakta, sakta, medan han band henne med sina blickar — — närmare och närmare kom han, tyngre och tyngre blef han — — hon såg hans blodtörstiga vidriga leende — — Jesus! — Hon lyfte sin hand och slog — — — och i detsamma kände hon sig bortförd, baklänges, i svindlande fart — — —

»Hur är det, mitt barn?» sade modern som stod i nattdrägt, lutad öfver hennes säng. »Jag hörde dig ropa, stöna så hemskt — och fäkta med armarne.»

»Det är ingenting. Jag har en smula feber kanske — en förkylning — —»

Hon gick omkring som i ett rus hela den följande dagen. Febern hade icke släppt; tinningarne bultade och hufvudet värkte. Minsta buller kom henne att fara upp; ibland tyckte hon sig höra en susning i luften — då strömmade allt blod till hjertat, som ökade takten så, att hon höll på att kväfvas och måste resa sig upp och gå af och an i rummet för att bli lugn. Men också när hon rörde sig hade hon en förnimmelse af, att någonting lurade på henne, någonting som hon icke kunde fly ....

På eftermiddagen kom ett af de vanliga små brefven.

»Kära barn!

Jag har ett anfall af migrän, som, fruktar jag, kommer att vara också i morgon — troligen blir det då ännu värre. Jag skyndar mig att underrätta, dig derom, så att du må veta, att du har skollof i morgon och fritt kan förfoga öfver din eftermiddag. I stället räknar jag på att få se dig på öfvermorgon (söndag). Om du icke kan komma då, så låt mig veta det, mitt kära, vackra barn. Jag skall icke slå dig, om du också genom någon alltför stor dumhet skulle ha gjort dig förtjent af ett sådant straff. Jag är icke stark nog att handtera rottingen. Jag är nedslagen, sjuk och sorgsen.

Jag kysser les pattes de Mouche.

Din vän

H. H.»

Hon drog en suck af lättnad, då hon läst det. Alltså icke i dag och icke i morgon! Hade han befallt henne att komma, *måste* hon ha lydt.

Hon kämpade emot under de följande dagarnc. Hennes vilja tycktes göra en sista ansträngning att slita sina band ....

Det var som om han anat, hvad som försiggick inom henne, och han sände henne sitt budskap derom:

Dig fängslar mina tankars makt! De frön, jag i din själ har lagt, till millioner slingor spirat som kring ditt väsen fast sig virat.

Min andes vingeslag du hör, hvar än du är, hvad än du gör; han till och med i säng dig följer och dig med sina kyssar höljer.

Min kropp i grafven ligger, men min ande lefver, lefver än, och bor i hjärtat ditt, du kära — en tomte som gör huset ära!

Låt honom derför bo der fritt. Du ändå aldrig blir honom kvitt! Hvart än du far, hvar du dig döljer, han är dig när, han med dig följer.

Du måste tänka, hvad *jag* har tänkt. De frön jag i din själ har sänkt ha spirat, och den i bojor lagt. — Dig fängslar mina tankars makt!

Dessa strofer ringde henne sedan ständigt i öronen. Ja, så var det. Hon var fängslad, bunden af hans tankars makt. Och hon kunde icke undkomma. Hvart hon kom och hvart hon gick hörde hon hans mäktiga andes vingeslag.

Hon tyckte, att hon aldrig förr vetat hvad det var att lida. En positiv smärta är åtminstone något bestämdt; man vet hvad det är, man kan liksom peka på det — — Men denna ångest, denna eviga, pinsamma nervernas spänning — detta att icke veta ut och icke in — — Det var förfärligt. Ibland tyckte hon, att hon önskade — — hvad? Hon vågade icke tänka tanken till slut. Hon förestälde sig att han var död — och hon andades ett ögonblick friare i känslan af, att hon sjelf fans kvar bland de lefvandes antal. Men så med ens var det som om hela hennes varelse krympt samman. Han var borta, borta för evigt. Hon skulle aldrig se honom mer! Aldrig! Pinan ryckte och slet inom henne — brände — brände. På ett ögonblick hade hon pannan full af små kallsvettdroppar, och det stack i hvarje por af hennes kropp — — Aldrig se honom mer! Hela verlden låg som en mörk och frusen ödemark. Hon skulle aldrig mer kunna bli glad — — hennes lif var slut.

Då genomlefde hon i tankarne — svindlande fort — alla ljusa och vackra minnen från denna tid, då hon varit hans enda glädje — — — och längtan grep henne. Hon måste upp, skynda till hans sjukbädd, se honom ännu en gång innan det var för sent. Hon tog en vagn och lät köra sig till hans bostad. Hon tyckte, att hästarne kröpo fram, och tiden blef outhärdligt lång. Hon såg sig icke omkring på det brusande, brådskande lifvet. Hon satt och stirrade rakt fram och hon hade icke mer än en tanke i sitt hufvud: Om han är död?

Hon sprang uppför trapporna; men på tredje våningens trappafsats kände hon, att det svartnade för hennes ögon. Hon grep tag i bänken, satte sig ner — — och förlorade medvetandet.

När hon vaknade, visste hon icke, hur lång tid hon legat der; men hon erfor en känsla af befrielse. Ångesten var förbi. Långsamt och försigtigt steg hon uppför de öfriga trapporna.

»Ändtligen kommer du», hörde hon honom säga då hon trädde in i rummet. Han kände igen hennes steg.

Och så satt hon der åter på sin vanliga plats, talade eller hörde honom tala — läste högt för honom de dikter, han senast skrifvit.

Två fåglar ser jag strida. Hvit är den ene, den andre röd. De sitta på hvar sin sida, och heta: lif och död.

De kämpa om min sjuka kropp, som knappt jag röra kan. Med gnistrande ögon de sluka, hatfullt och hotfullt hvarann.

De skarpa klorna sträckas, korsa hvarann med ilskans mod — mitt hvita linne fläckas rödt af de kämpandes blod.

De flaxa med sina vingar; spetsarne ofta med gnistor slå mitt öga; smärtan tvingar ögat att tåras då.

I stridens blinda ifver upp på mitt bröst med spända klor den röda fågeln klifver, tryckande tung och stor.

Jag stönar, jag kan ej andas — — fjäder hvit och fjäder röd vimla i luften — blandas — — gör pinan kort, o död!

Du hemska fågel, du röda, sänk dina klor, djupt i min kropp, så djupt, att jag kan förblöda — — Låt striden höra opp!

Du vackra fågel, du hvita, du kan ej segra, det ser jag väl. Låt honom sönderslita min kropp — tag du min själ.

Den sista dikten af hans hand bar dedikationen:

Till La Mouche.

I drömmen såg jag nyss en öde trakt af spillror full, från vittrade ruiner, en grusad rest af renässansens prakt — och öfver detta kaos månen skiner.

Allt är i spillror. Endast här och der en trotsig dorisk pelare ses peka med hedniskt hån mot himlens stjernehär, som vill den sjelfva blixtens gud förneka.

På marken ligga, spridda rundt omkring, fragment af dörrar, friser och skulpturer, men'skor och djur — fragment af allsköns ting: Centaurer, sfinxer — sagotidsfigurer.

Der står en öppen marmorsarkofag helt oberörd bland spillrorna, och i den ser man en liflös man, med sorgsna drag, helt oförvanskad, också han, af tiden.

Karyatiderna, med halsen sträckt tyckas med möda bära upp sin börda: och sarkofagen är med bilder täckt — i låg relief — godtyckligt sammanförda.

Olympen ser man — härlig på hedniskt vis med sina nakna och lystna hednagudar; Adam och Eva ses i sitt paradis, klädda i sina kyska fikonlöfs-skrudar.

Här ser man Troja upp i lågor gå; Paris och Helena, vid glada fester; ej långt ifrån ses Moses och Aron stå, och Judit, Haman, Holofernes, Esther.

Så var der ock att se gud Amor sjelf, Apollo, herr Vulcanus och fru Venus, och herskarparet ifrån Stygens elf, och Priapus, och Bacchus och Silenus.

I deras närhet stod åsnan och Bileam — och åsnan talade, ett konstens under! — I frestelsernas stund såg

man Abraham, och Loth i djupaste förnedrings stunder.

Här dansade Herodias; där låg Johannes döparns hufvud än och blödde; här Satan sjelf och helvetet man såg, der Petrus sig mot himlens nyckel stödde.

I riklig vexling konstnärn dragit fram allfader Jupiters sköna hjeltedater: hur Leda han förförde — i svaneham, och Danaë — i regnet af dukater.

Dianas vilda jagt man också fann, och nymferna i spåren henne följde; vid sländan sin satt Herkules och spann; en kvinnas drägt hans grofva lemmar höljde.

Bredvid sågs Sinai; på bergets kam Israëls barn och oxar slagit läger; i templet tränga judarne sig fram att lyssna till hvad gossen Jesus säger.

De bjertaste kontraster i sällskap ses; Hellenens lefnadslust frivolt sig blandar med judens allt försakande askes — — en murgrönsarabesk det hela randar.

Dock, underbart! allt medan sjelf jag såg i drömmen dessa bilder, djupt betagen, tycktes mig plötsligt, det var *jag* som låg död i den sköna marmorsarkofagen.

Bredvid mitt läger såg jag en blomma stå; dess kronblad voro ned emot mig vända; de voro svafvelgula och dunkelblå, liksom af lidelsernas eld förbrända.

»Passionens blomma» är det namn, hon bär. Det sägs, man henne första gången funnit på Golgatha, just på de ställen der den gode Frälsarns blod i sanden runnit.

Hon plägar spira på martyrens graf; martyrens sköna vittnesblomma är hon, och derför också, liksom gjutna af, i kalken alla pinans redskap bär hon.

Man ser dem, efterbildade i smått: gisslet och repet — hela pinokammarn, korset, som Återlösarn att bära fått, och törnekronan, spikarne och hammarn.

En sådan helig blomma var det ock, som, böjande sig ner emot mitt läger, kysste min hand och mina ögonlock med denna sorgens glöd, som kvinnan eger.

Men drömmen vexlar och — Sällsamt! nu jag ser lutad emot mig bilden af en kvinna; den svafvelgula blomman fins der ej mer, der fins blott *hon* — min andes älskarinna.

Du var passionens blomma i drömmen nyss, mitt barn, min älskade! Nu först jag kände den innerliga värmen i blommans kyss och värmen af den tår, som min panna brände.

Jag låg med slutna ögon, och ändå väl jag såg dig genom den slutna ögonfransen; din blick var full af kärlek och full af själ, du sjelf så andefin i måneglansen.

Vi bytte ej ett ord; och dock förnam mitt hjerta tydligt allt hvad du tänkte dölja; — att *tala* hjertats språk är väl ingen skam, men *tystnad* bor på höjden af känslans bölja.

Ett samtal utan ord! Men tiden gick fort som den går vid kärlig underhållning, och sommarnatten blef till ett ögonblick af lockande och skrämmande förtrollning.

Ack — fråga aldrig hvad vi talte om! Hvad är det Sanct Johannismasken glimmar? Hvad sorlar bölja, som till bäcken kom? Hvad susar vestanvind i nattens timmar?

Hvad strålar diamant och ädelsten? Hvad doftar nattviolen, sommartida? Detsamma talte väl i månens sken martyrens blomma vid den dödes sida.

Jag vet ej sjelf, hur länge jag njuta fick min lugna, kalla sömn och drömmens tjusning. Jag vet blott, att min vackra dröm förgick som drömmar pläga förgå vid dagens ljusning.

Vårt lif är kamp — för lycka, som aldrig vins; ty lyckan trifves ej der oron larmar! — Det ingen högre vällustkänsla fins, än den att hvila trygg i dödens armar!

Ve mig, att denna saliga dödens fred försvann med ens vid larmande smäderopen. Ve mig, att blomman min in i dunklet gled, skrämd af den råa, stampande, skällande hopen.

Hvad var det, detta gafflande, detta bjeff? Jag tyckte nog, att rösterna jag kände. Det var ju grafvens bilder i relief, som sina glosor upp emot himlen sände.

Spökar i stenen ännu den gamla tron? Och disputera dessa marmorschema? — Med Pans, den gamle skogsgudens, jämmerton täflar i vildhet Moses’ anathema!

Den striden slutar aldrig; så sant det är ej samma blod i negers och hvit mans vener, skall också alltid skild bli menskors här i två partin: barbarer och hellener.

Hur svuro de! Hur skymfade de hvarann, de vrede hedningar och de vrede judar! tills ändtligen Bileams åsna seger vann och öfverröstade helgon såväl som gudar!

Men jag, som af förtviflan fått en släng, då djuret snörflade fram sitt: I-a, I-a, jag vaknade med fasa i min säng vid det jag sjelf försökte skria — skria!

X.

Februari månad kom med mulna, råkalla vinterdagar.

Margot hade måst inställa sina besök. Hon var sjelf sängliggande sjuk. Hennes nervsystem var i grund upprifvet, och nu hade en förkylning sällat sig till allt det andra. Febern kramade henne hvarje natt i sina brännande armar. Hon hostade mycket; hon inbillade sig, att bröstet var angripet; och hon hade icke ringaste gnista kraft att stå emot med.

Ja, nu skulle hon dö. Han skulle draga henne med sig in i det stora mörkret. Hon tänkte på den nära förestående döden med en iskall förnimmelse af någonting som hon icke kunde undkomma. Hon kände ett fatalistiskt lugn. Hon var så trött — och det nyttade ju icke att strida mot det oundvikliga.

Modern satt vid hennes bädd, tyst och stilla som alltid, med sin virknål eller sina strumpstickor. De talade icke mycket med hvarandra; men Margot kände sig tryggare då den gamla satt der.

Dagarne drogo förbi som i dimma. Det var som om alla sensationer, yttre och inre, mist form och färg. Det var som om tiden redan börjat blekna och vissna. Hon lefde egentligen endast i nattens feberdrömmar.

Och alltid var det samma ohyggliga ångest, som der kom igen, skiftande, vexlande i tusen nyanser, men alltid densamma ändå: detta, att jagas af en skugga. Skuggan var döden, förintelsen. Hon flydde, i svindlande fart, genom oändlighetens stora, tomma rum; bröstet arbetade; hvarje nerv i hennes kropp var spänd i svidande ångest — framåt! framåt! Denna dröm, som ideligen kom igen, rymde dödsminutens ohyggliga, intensiva spänning. Hvarje gång den isande kalla handen grep henne, upplefde hon allt hvad den dödsdömde erfar under den bråkdel af en sekund, då bilan faller — — —

Om nätterna hörde modern henne ofta skrika till; och då den gamla skyndade in, satt Margot upprest i sin säng, blek, med kallsvetten i stora, klara droppar öfver pannan — stirrande framför sig med två förskrämda ögon. Då måste modern stanna hos henne; hon vågade icke vara ensam, vågade icke somna in.

Länge förblefvo nerverna, efter en sådan dröm, i ett tillstånd af smärtsam skälfning, och minut efter minut steg samma bleka fråga fram för hennes tanke: är han död? — Det kom icke längre några bref, och hennes oro växte. Ovissheten blef outhärdlig. Fantasien arbetade ständigt för att söka dana sig en föreställning om hans tillstånd, något konkret, något att taga fasta på; men det var ett arbete utan resultat, det var som att försöka dana en bild af mörkret. Hon hade en känsla af, att det skulle lindra smärtan, blott hon finge veta något bestämdt, till och med det värsta — och denna förnimmelse blef slutligen så öfverväldigande stark, att den återverkade på hennes handlingskraft. Hon *måste* företaga sig någonting för att bli ovissheten kvitt.

Hon satte sig upp i sängen och började skrifva ett bref. Men när de intima, kärleksvarma orden radade sig upp på papperet, greps hon af en plötslig fruktan: om han redan var död? Då skulle detta bref falla i främmande händer, och ...

Hon ref det i små, små bitar, som hon behöll i sin krampaktigt knutna hand.

Framåt eftermiddagen steg hon upp. Hon darrade i hela kroppen, och hon måste samla hela sin viljekraft för att kunna hålla sig uppe, men hon klädde sig utan hjelp och då modern kom in i rummet, stod hon, iförd kappa och hatt, ordnande sitt flor framför spegeln.

Den gamla skyndade fram till henne och mönstrade henne med en orolig blick, som om hon trodde, att dottern icke var vid sina sinnens fulla bruk.

»Tänker du gå ut?»

Margot vände sig emot henne:

»Ja.»

Hon sade det i en ton, som icke tålte någon motsägelse. Modern kände alltför väl till både den tonen och det der vecket mellan ögonbrynen — det skulle icke tjena någonting till att försöka öfvertala henne.

»Får jag inte följa med dig, åtminstone?» bad den gamla.

Margot strök med sin hand lätt öfver hennes kind.

»Det behöfs inte», sade hon. »Jag tar en vagn.»

Hon gick stadigt utför trapporna.

»Avenue Matignon 3. Kör fort!» — kusken smälde med sin piska, och vagnen rullade af.

Hon kände icke någon ängslan längre. Den feberaktiga spänningen hade efterträdts af ett iskallt lugn. Det var som om hela hennes styrka hvilat på detta iskalla lugn, men på samma gång hade hon en förnimmelse af, att isen lätt kunde brista, derför sökte hon hålla alla tyngande tankar borta. Hon tvang sig sjelf att icke tänka på annat än detta: att hon nu snart skulle få visshet. Som hypnotisören fixerar alla synförnimmelser hos det medium, han vill söfva, i en enda lysande punkt, så höll hon också hvarje tanke i sin själ riktad på denna enda punkt: att hon nu snart skulle få visshet.

Hon gick långsamt uppför trapporna och hvilade på hvarje afsats. För att icke mista herraväldet öfver sig sjelf, sökte hon också undgå hvarje fysisk öfreransträngning; och hon lyckades.

Snart stod hon åter, med klappande hjerta, på tröskeln till hans sjukrum. Hon trädde dit in, och möttes af hans välbekanta: »Ändtligen kommer du!»

Det var kanske en tillfällighet, kanske en hörselvilla, men hon tyckte att tonen lät så allvarligt sträng. Och i samma ögonblick kände hon det iskalla lugnet, som hittills burit henne uppe, brista. Hela kroppen vek sig med ens under henne, och hon sjönk ner på stolen vid hans bädd. Hon förlorade icke medvetandet, men tröttheten, maktlösheten kom öfver henne. Hon kunde icke röra en fiber. Tanken på, hur orättvis hans förebråelse var, alstrade en bitterhet, som sved i hjertat så, att hon brast ut i gråt. Ljudlöst, stilla grät hon, utan en snyftning välde tårarne. stora och klara som daggdroppar ner öfver hennes kinder.

Det gick en skugga af sorg öfver hans liflösa drag; han kände hennes smärta med sina nerver, fastän de slutna ögonen intet sågo. Han sträckte ut sin hand, grep efter hennes och drog henne till sig. Viljelöst sjönk hon ner på hans bädd, och hennes varma tårar droppade rakt ner på hans panna.

Då var det som om detta marmoransigte plötsligt fått ett lefvande uttryck — af en djup, stilla, medlidsam, otröstlig sorg. Han höjde sin skälfvande hand upp mot henne, och med en smekande rörelse drog han i sidenbanden, hvarmed hennes hatt var knuten fast kring hakan.

»Tag af hatten, så att jag kan se dig bättre», sade han.

Hon stötte handen tillbaka; med båda armarne stödda mot hufvudgärden, lutade hon sitt upprörda ansigte mot hans, och den så länge återhållna stormen bröt lös. Hon grät högljudt, vildt, förtvifladt. Hela hennes unga kropp skakades från hufvud till fot af detta krampaktiga utbrott. Hon grät som ett barn gråter, med detta dämpadt klagande ljud, som minner om en skogskällas porlande och som tyckes komma så rakt från hjertat. — Två stora, klara droppar runno också fram under hans slutna ögonlock, men intet drag förvred sig i detta marmoransigte, som redan tycktes rördt af dödens hand.

Så lågo de länge, länge, kind emot kind och bröst emot bröst, den skälfvande, klagande smärtan och den stumma sorgen. Det hördes intet annat ljud, än hennes krampaktiga gråt. Med sin darrande hand strök han gång på gång lugnande öfver hennes kind.

Så småningom mildrades smärtans utbrott, och krampgråten stannade af. Hon låg kvar i samma ställning, med slutna ögon, tryckande sin våta kind emot hans. Då och då gick ännu en skälfning genom hennes kropp — en dyning efter sinnesstormen.

Men plötsligt kände hon hans händer läggas en på hvar kind. Han lyfte hennes hufvud, och när hon såg upp, såg hon in i hans blåa öga, som betraktade henne med en öm och vemodig uppmärksamhet. Så drog han henne åter till sig och tryckte en lång, varm kyss på hennes panna.

»Gå nu», sade han med tillkämpad resignation. Rösten hade en underligt brusten klang.

Hon reste sig upp, mekaniskt, tog på sig kappa och hatt, gick mot dörren. På tröskeln vände hon sig om, och hennes blick flög mönstrande öfver detta sjukrum, som rymde så många af hennes lifs vackraste, lyckligaste, sorgligaste minnen. Det smög sig öfver henne en formlös, tryckande aning om, att hon nu såg det för sista gången sådant det *var*, sådant hon evigt skulle minnas det — prägladt af den döende skaldens själ.

»Kom i morgon, hör du? Inte uteblifva!» ljöd det ännu en gång från hans bädd. Hon drog en suck af lättnad, och i det hon hastigt gick igenom det yttre rummet, tänkte hon: Ja! Ja! I morgon! — Det var som om hoppet behöft detta I morgon att klänga sig fast vid för att kunna hålla de mörka aningarna borta.

Men morgonen efter låg hon i vildaste feber och talade osammanhängande ord, än med ett tonfall så mjukt

och varmt som en kärlekshviskning, än med skräckens skrällande röst, än med ångestens skälfvande, än med lidelsens brådskande, brusande crescendo.

Armarne voro i ständig rörelse ofvanför täcket. Än smekte de darrande händerna ett osynligt något, än vändes de utåt mot tomma luften, som ville hon med de vidt utspärrade smala fingrarne hålla någonting ifrån sig. Då stirrade hennes feberglödande ögon vildt framför sig, och dödens fasa speglade sig i hvarje drag af hennes flammande ansigte, kring hvilket det ljusbruna håret ringlade sig i tofvig rikedom.

Ofta var kampen med detta osynliga så våldsam, att den antog karaktären af en dödskamp. Hon stönade som under trycket af en olidlig tyngd. Det var då den bleka vampyren satt på hennes bröst och sträckte fram emot henne sina vissnade, blåa läppar. Hon slog med händerna framför sig. — Nej! Nej! Hon ville icke dö — ville icke! Herre Jesus! Fans det då ingen som kunde hjelpa! — Och med rösten skälfvande af ångest började hon hastigt rabbla upp en bön, som hennes mor lärt henne, när hon var barn — — — Men midt i bönen tystnade hon plötsligt, det skräckslagna ansigtet skiftade uttryck, lyste upp. Då såg hon Kristus gå på vattnet öfver ett oändligt haf. Liten och böjd skred han fram, med trötta, tunga steg, liksom nedtryckt af verldens synder, dem han bar. Hans hufvud aftecknade sig skarpt i höjd med horisonten, och ett rödt norrsken flammade omkring det, en gloria af eld och blod och purpur, hvars reflexer gnistrade i vattnet, der hans väg gick fram. Himlen var mörk, utan måne och utan stjernor — — Hon stod på stranden och såg efter honom — — och nu vände han sig emot henne — och vinkade — — Han såg icke på henne, ty hans ögonlock voro slutna, men han visste, att hon stod der, och han vinkade: Kom! Hon ville störta fram emot honom, men hennes fötter voro fastnitade vid jorden, hon kunde icke slita sig lös. Han väntade; men hon kom icke. Då böjde han ner hufvudet, som om han mottagit ett slag — hufvudet försvann ett ögonblick och endast det röda norrskenet lekte ännu öfver horisonten — men så trädde det bleka ansigtet åter fram — två, stora blodsdroppar runno fram under de sänkta ögonlocken — han vände sig om och gick långsamt vidare — men längs med den blanka vattenspegeln strök hans suck som en vindkåre — — Då samlade hon sin kraft, ryckte sig lös från jorden och störtade efter honom ut öfver vattnet; det gaf vika under hennes fötter och hon sjönk i svindlande fart nedåt — — men i det hon sjönk sökte hon honom med blicken — han hade vuxit för hvart steg han gick — och likt en flammande sol steg hans hufvud öfver horisonten, högt, högt upp på verldens blåa himlafäste — och dess strålar stucko, svedo, brände i hennes våta, ångestfullt vidgade ögon — — —

— — hon vaknade i gråt.

— — Efter två dagar nådde febern höjdpunkten af våldsamhet; krisen kom och följdes af en långsam förbättring. Fantasierna upphörde; alla onda tankar flydde; oron försvann. Återigen var det som om en dimma lagt sig mjukt öfver alla yttre och inre förnimmelser. De onaturligt spända nerverna hade sjunkit i hvila. Genom hela sin varelse kände hon en smekande förnimmelse af trötthet, en välgörande trötthet, sådan dagsverkaren känner efter en dag af tungt arbete — sådan den lidande känner, när plågorna plötsligt upphöra just i det ögonblick, då de tyckas ha nått sin spets.

Hon tänkte med ett blekt vemod på den tid, som gått. Den föreföll henne så aflägsen. Om hon legat på sjukbädden i tio år, skulle alla minnen icke kunnat synas henne mera fjerran än nu. Tydliga stodo de nog ännu i hennes inbillning, och inbillningen lånade dem sitt vackraste ljus; men de voro så långt borta — det var så längesedan, så längesedan.

Dock, allt eftersom dagarne gingo och krafterna växte, var det som om hon närmade sig dem ånyo, steg för steg.

Så kom den 17 Februari, en Söndag med solsken och glittrande vårhimmel, en af de vårens väna bebådelsedagar, som plötsligt visa sina leende anleten midt i vinterns gråväder och komma hvarje lefvande

väsen att längta — utåt, uppåt, till värme och ljus, till en blåare himmel och en renare luft, längta våldsamt, omedvetet, efter *någonting*, man vet icke hvad. — — — Sådana dagar äro naturens högtidsdagar; då firar förnyelsen och förintelsen sina bröllop och begrafningar; då brinner mången bäfvande kyss för första gången på den älskades läppar; då stiger mången bäfvande suck för sista gången från den döendes bröst. —

Vid 8-tiden på morgonen sken solen genom persiennernas springor in i Margots sofrum. Hon låg i sängen, med slutna ögon; halft vaken, halft sofvande ännu, lyssnade hon till ett underligt ljud, som dallrade på hennes hörselhinnor — ett oroligt fladdrande af lätta vingar, som när en fjäril en sommardag kommit genom det öppna fönstret in i ett rum och sedan förgäfves flaxar mot rutan för att åter söka sig en väg ut; ett rastlöst, feberaktigt fläktande af fina vingar, ett ångestfullt sökande efter luft och frihet. Ideligen, ideligen darrade det på hennes öronhinnor, satte hennes inbillning i rörelse och framkallade en kort dröm, som fäste sig i minnet med en hallucinations klarhet.

Hon tyckte sig se jorden som en oändlig, frusen vidd. Här och der lågo städer och byar, kala skogar, snötäckta berg, isiga sjöar och skummande elfvar; men allt var så smått, så smått: de lefvande varelserna rörde sig som myror om hvarandra der nere.

Högt öfver allt spände sig en oändlig kupa, skimrande blå, belyst uppifrån af en värmande sol, som icke förmådde tränga igenom, men dock gaf aning om en oändlig värme och ett oändligt ljus, hvaraf endast några bleka reflexer nådde ner till jordens frusna vidder.

Mot den skimrande blå himmelskupan rörde sig en liten insekt, med fladdrande vingar, oroligt sökande af och an. Han började längst nere, der himlen var kyligt blå, följde med ett surrande ljud uppåt, der solljuset skimrade matt, och nådde till sist den punkt i zenith, bakom hvilken solen stod — nådde den och försvann med ett frasande som när en mygga förtäres af en låga — — —

Margot slog upp ögonen och mötte solstrimman från fönstret — midt i denna strimma aftecknade sig insekten, jättelikt stor, med mörka, utbredda vingar.

Och i samma ögonblick kom det öfver henne som en aning, att han var död.

Vissheten derom slog henne icke med någon plötslig skräck, dertill hade hon alltför länge varit förtrolig med denna tanke. Hon kände egentligen ingenting annat, än att hon måste upp. Klockan var icke mer än half 9 på morgonen. Hon klädde sig utan brådska, nästan utan medvetande. Hon hade blott en förnimmelse af något mörkt och tungt, som fylde hela hennes väsen, drog till sig alla tankar och känslor, dränkte dem i sitt orörliga, liflösa kaos.

Så gick hon genom Paris, utan att se och utan att höra, ledd af en omedveten instinkt på den väg, hon vandrat så ofta förr. Hon gick med hastiga steg, ty hon frös. Hon såg icke solen skina, förnam ingenting af dess värme, egnade icke en tanke åt sig sjelf — gick och gick. Vid tiotiden ringde hon på i hans bostad. Fru Mathilde kom sjelf och öppnade, sorgklädd och förgråten.

De båda kvinnorna vexlade icke ett ord, men fru Heine vek till sidan och lemnade vägen fri. Margot passerade förbi henne in i rummet, der den döde låg.

Sjuksköterskan Katharina sysslade kring hans läger; och när hon såg Margot, började hon berätta om hans sista stunder:

På Onsdagen hade han ännu arbetat sex timmar. »Nu har jag blott fyra dagars arbete igen, så är mitt verk fulländadt», hade han sagt. På Torsdagen fick han en häftig hufvudvärk; om Fredagen försämrades hans tillstånd ännu mer. Då läkaren på Lördagen kom in i rummet, tyckte sig den sjuke märka, att hans röst hade en sorgsen, hopplös klang, då han talade. »Jag skall således dö nu?» sade han. — — På Lördagskvällen

försämrades hans tillstånd — krampen kom. Katharina vakade hos honom hela natten — fru Heine hade gått och lagt sig — — vid 5-tiden på morgonen drog han sin sista suck — —

Hela denna berättelse, som framsades i en ton af larmoyant sorg, trummade endast på Margots öronhinnor som ett tomt buller; hon uppfattade intet, förstod intet.

Hon hade sjunkit ner på stolen; hon satt och stirrade på denna kropp, som låg der på bädden i sin hvita likdrägt — en barnakropp mejslad ut i marmor. Ansigtet var knappast blekare än hon sett det många gånger förr; men döden hade lagt ett upphöjdt lugn öfver dragen, strukit det lidande uttrycket bort med sin ömma, vänliga hand. Detta Kristusansigte var sublimt i sin öfverjordiska skönhet.

Hon satt och stirrade på det utan en tår, ännu alltjemt fyld af samma blytunga, liflösa sorg, ur hvars djup icke en mensklig tanke eller känsla tycktes kunna arbeta sig upp. Tårarne brände under hennes ögonlock, men ögonen voro torra. Mekaniskt sträckte hon ut sin hand och fattade hans hvita, tunna hand; den var stel och kall; en rysning skakade henne från hufvud till fot; hon reste sig upp och gick.

Hon gick utan en afskedsblick till rummet, som under dessa korta, långa månader varit henne ett lyckans och sorgens paradis. Det var dödt nu, dödt som den marmorgestalt, hvilken i lifstiden fylt det med sin själ.

Epilog.

Det hade blifvit vår. Efter tunga, mörka vinterdagar i Februari hade Mars kommit med kämpande värme och köld, varma solglimtar mellan brustna snömoln, hagelskurar och regn. Regnet hade tinat upp den frusna jorden, plantorna hade börjat skjuta upp, knopparne att svälla. Och då ändtligen solen i början af April på allvar tog fatt på sitt förnyelsearbete, hade marken blifvit grön och träden gröna som genom ett trollslag i ett enda nu.

Nu strålade vårsolen i hela sin glans öfver Tuilerieträdgårdens blommande kastanjer, öfver gnistrande vattenfontäner och gröna gräsmattor med inväfda lysande vårblommor i alla färger. En karavan af bonner, med barnvagnar och sofvande småttingar, hade ryckt ut att taga sitt sommarnöje i besittning, blusmän läste sina tidningar i det fria, med en vällustig förnimmelse af sommarvärmens första bad efter den långa vinterkylan; lekande barn stormade åter af och an i gångarne — och på bänken under Foyatiers Spartacus satt Margot med parasollen uppspänd och ögonen uppmärksamt riktade framåt mot den sandade gången, som förlorade sig mellan ett par gröna boskéer.

För henne var denna dag — den 13 april — den första vårdagen.

Under de månader som gått sedan hon aflade sitt sista besök i Avenue Matignon och erfor, att *han* icke mer fans till, hade hennes yttre sinnen varit fullkomligt döfvade. Hon hade gräft sig ned i ett sorgens ide och legat der orörlig, känslolös, död. Då och då hade nog en tanke arbetat sig fram ur dess mörker och spanat mot framtiden med en blick utan hopp; men tanken hade ingenting annat sett, än en lång mörk väg, den hon ännu hade att vandra — ensam — genom ett ödsligt lif. Ångesten var förbi; men den var ersatt af en hopplös förtviflan — sådan den skeppsbrutne måste känna, då han undgått döden i böljorna för att ensam vräkas i land på en obebodd ö.

Detta tillstånd af förtviflan var så outhärdligt, att hon med längtan tänkte tillbaka på orons och spänningens dagar och önskade, att hon kunde frammana dem på nytt ur sitt döda förflutna. All dödsångestens nervslitande, oemotståndliga skräck tycktes henne ett intet emot den tomhetskänsla, den förnimmelse af gränslös, obotlig ensamhet, som nu sänkt sin kalla, gråa skymning öfver hennes tillvaro.

Under dessa månader hade hon genomgått den kris, som de kvinnor ha att genomgå, hvilka med hjertat ännu fullt af längtan ingå i det ålderstadium, då de aldrig skola bli älskade mer — en höstbrytning, som för dessa kvinnor är farligare, mera smärtsam, mera skakande in i varelsens innersta fogar, än den omedvetna vårbrytningen någonsin var. I denna höstens tid brännes hjertat af den sista febern, skälfver det af sin sista frosskakning; och känslorna bli purpurröda, rostigt röda, eldgula, orange- och blekgula som bladen ute i naturen, när den kämpar sin sista kamp med frosten, innan den resigneradt böjer sig för den ofruktbara vintern — sedan de sista, frusna bladen slitits af och kastats till marken af höstens vind.

Margot hade gått igenom krisen. Hon var ännu ung, hade ännu icke fyllt sitt trettionde år; dess svårare hade det varit för henne att tvinga sitt pockande hjerta till resignation.

Men det *var* tvingadt nu; det kändes dödt. Det hade icke rört sig minsta flyktiga fläkt af längtan derinom under de månader som gått — från den dagen då hon i en hallucination såg hans själ, lik en mörk insekt, försvinna i eld ofvan jordens blåa himmelskupa. Hon visste det nu: aldrig, aldrig skulle hon bli älskad mer, ty aldrig skulle hon sjelf kunna älska mer. Hennes väsens alla möjligheter hade samlats i denna sjukliga kärlek till en döende — hur bittert, hur bittert ändå! Allt hvad hennes hjerta egt af värme och bördighet hade icke alstrat mer än en enda, blodfattig orchidé, en vacker blomma utan doft, med sjukliga bleka färger, spirad upp af ett handslag mellan två könlösa händer, dödens svarta och lifvets hvita hand.

Och hon visste, att hela hennes framtid icke skulle bli annat än en kruka kring denna vissnande blomma, en urna i hvilken detta minne långsamt skulle multna hän.

Medvetandet derom tycktes redan ha satt sig fast i hennes ansigte. Det hade blifvit gammalt på dessa korta månader. Icke så, att håret var grått och ålderns skrynklor kommit; nej, det gamla låg i uttrycket mera än i dragen. Der fans icke längre det obeskrifliga något, som gjuter skimmer öfver allt så länge hjertat är ungt: ögonens, hyens och hårets glans, den friskhet, som vittnar om att hjertat ännu kan längta och hoppas.

Hennes hjerta kunde icke längta, hade ingenting att hoppas mer. Men efter den dagen, då hon sett likprocessionen tåga fram under Champs elysées aflöfvade träd, hade hon känt ett så innerligt behof af att tala med en menniska, som i lifstiden stått *honom* verkligt nära; och drifven af ögonblickets instinkt hade hon satt sig att skrifva ett bref till Alfred Meissner. Han hade älskat honom, som hon; han hade förstått honom, han var den enda menniska med hvilken hon skulle kunna tala om honom — — Hon hade bedt honom komma till Paris; och han hade svarat, att han skulle komma i dag.

Det var den yttre anledning, som ryckt henne upp ur det sorgsna bedöfningstillstånd, hvari hon lefvat; derför satt hon nu och väntade honom på den gamla mötesplatsen, på bänken nedanför Spartacus’ bronsstod.

Hur annorlunda var icke allt nu emot förr! Men hon hade öppnat sitt hjerta för honom i brefvet och hon visste att han hade förstått henne.

Der såg hon honom komma med raska steg på den hvita sandgången mellan de gröna boskéerna. Han var ännu resklädd; öfver det mörka håret satt en bredskyggig, mjuk filthatt, och i dess skugga glänste hans ögon redan på afstånd med ett ömt och deltagande uttryck.

Hon hade rest sig upp. Hennes smärta gestalt i den enkla svarta drägten aftecknade sig mjukt mot den gröna bakgrunden. Öfver hennes ansigte rörde sig skuggan från en löfklädd gren af och an; och de stora blå ögonen stodo fulla af tårar, då hon sträckte sin hand ut emot honom.

Han skyndade fram och tog denna hand, som han tryckte mellan sina båda, medan han såg på henne med samma deltagande och ömma blick. Det slog honom.strax, att hon blifvit gammal sedan de möttes sist.

»Margot», sade han blott; men af röstens och blickens uttryck förstod hon, att det, som *varit* mellan dem icke efterlemnat minsta grand af bitterhet i hans sinne, och att han för framtiden skulle kunna hålla af henne just så, som hon hoppats, utan att begära, hvad hon nu icke längre skulle kunna ge.

Det kom öfver henne en känsla af innerlig tacksamhet och trygghet. Hon tog hans arm och de gingo länge af och an på Tuilerie-trädgårdens sandade gångar.

Hon berättade om sitt första besök hos Heine. »Du mins, hur ofta du talat om honom med mig. Du mins att jag hållit af honom så länge jag kan minnas tillbaka. Du kan föreställa dig, hvilket öfverväldigande intryck det skulle göra på mig att se honom.»

Hon gick vidare. Minne efter minne fick form och färg och doft af hennes ord. Hon skildrade den döende skaldens sista dagar, skildrade förhållandet mellan honom och sig sjelf med de varma uttryck, som känslan lade henne i munnen nu. Hur innerligt hade han icke älskat henne! — hennes ansigte fick sin ungdom tillbaka medan hon talade derom. — Och hon! — här skiftade uttrycket — hon sörjde öfver att hon icke fått dö med honom! — hennes ögon fyldes af tårar.

Men efter hand som hon fördjupade sig i små detaljer och episoder ur det förflutna, tycktes hon bli lugnare. Det gjorde henne tydligen godt att få tala ut. Då och då kunde hon till och med småle, ett genomskinligt blekt småleende.

Han hade hört på med andlös uppmärksamhet. Intresset för allt, hvad hon hade att berätta, ryckte honom med så oemotståndligt, att han icke hade tanke för annat än att lyssna. Men då konturerna af denna underbara kärlekshistoria nu stodo klara för honom, började en känsla af nyfikenhet så småningom arbeta sig fram. Det var samma undran, som så ofta beherskat honom förr, samma förnimmelse af något gåtfullt, hemlighetsfullt i denna kvinnas lif — och han väntade nu med en nervös otålighet att hon skulle lyfta en flik af den slöja, bakom hvilken hennes förflutna låg doldt.

»Du skref i ditt bref», sade han slutligen, då hon gjorde ett ögonblicks uppehåll i sin berättelse, »att du blef bekant med Heine strax efter det du kommit tillbaka från — England.» — Han lade ett särskildt tonfall på det sista ordet.

»Ja.» — Hennes ansigte fick ett skyggt uttryck och han förstod, att hon gissat, hvad som låg under hans fråga.

»Tack för sist!» — Det kom helt kort och skarpt, med ett stänk af ironi, som icke förmådde öfverskyla den förebråelse, orden rymde.

Hon svarade icke. Hon gick med nedslagna ögon, och hennes hand kom plötsligt att hvila så lätt på hans arm. Han kände, att den skälfde.

Hans stämning slog plötsligt om:

»Förlåt mig, att jag rifvit upp det der! Men du förstår — — jag vill gerna veta — — — »

»Det *var* mig, du mötte i Regent Street.» — Det kom så ödmjukt och tyst, men på samma gång låg det något i tonfallet, som sade honom, att hon aldrig skulle tala en stafvelse mer om detta ämne.

Han försökte slå det bort:

»Det gjorde mig mycket ondt — men — för resten — — du har ju alltid varit mig en gåta och — —»

De gingo en stund tysta vid hvarandras sida. Så började hon åter berätta — om Heine, om de bref, han

skrifvit till henne från sin sjukbädd. Och så småningom fängslade hon åter hans intresse.

Han höll just på med att lägga sista hand vid en bok om Heinrich Heine, en bok deri han skildrat sin mycket förkättrade vän och mästare med sympatiens skäraste färger. Han hade skrifvit den stick i stäf mot den allmänna opinionen, han hade sökt kasta ljus öfver en karaktär utan fläck, öfver ett hjerta som under sin skenbara glashårdhet gömde en stor och rik fond af mensklig vekhet och mennisko-godhet — — han hade velat vara den förste som sökt rentvå ett minne fläckadt af förtalets tusen smutsiga tungor. Och nu tänkte han på, att dessa bref skulle vara honom till stor nytta, då det gälde att ge en bild af den lidande skalden under det sista stadiet af hans åttaåriga dödskamp.

»Om du besöker mig en gång, skall du få se alla mina reliker.»

Det blixtrade till i hans ögon.

»Får jag besöka dig nu? Hemma hos dig?» — Så skulle då slöjan öfver hennes lif ändligen lyftas!

»Ja.» — Det kom långsamt: »Nu kan du besöka mig. De gamla banden finnas icke mer. Jag bor nu hos min mor, fru de K.»

Det var ett gammalpreussiskt adelsnamn, hon nämnde; det tyska *von* var endast utbytt mot det franska *de.*

»Du heter då?»

»Jag heter Elise de K.»

Han kände en befriande glädje vid detta förtroende. Han blef med ens helt muntert stämd och han började tala med något af den reflexionslösa lättheten från fordom — från den tiden, då han närde hennes själ med anekdoter från det literära lifvet.

»Känner du historien om Ludwig Tiecks käresta? Hon med de två namnen?»

»Nej.»

»Gamle Tieck skref en novell, och manuskriptet vandrade direkte till tryckeriet. En vacker dag märker förläggaren, Brockhaus, att hjeltinnan, som först presenterats under namnet Eugenie, i de senare arken ideligen kallades för Emelie. Brockhaus blef förskräckt och skyndade till författaren. Men Tieck mottog underrättelsen med största lugn. Han inssköt blott i fortsättningen af novellen följande dråpliga replik: 'Kära Eugenie, som jag ibland också brukat kalla Emelie, du är mig lika dyrbar under båda dessa namn.' — Anekdoten står att läsa i en gammal årgång af *Urania.*»

Hon smålog. Det var som om den ton, han slagit in på, förjagat något af den tryckande stämning, minnena väckt, och återgifvit dem båda något af den gamla förtroligheten.

»Jag säger som Tieck: Kära Elise, som jag förr brukade kalla Margot — — ska' vi inte nu fara hem till dig?»

»Jo, som du vill.»

De togo en droska och åkte till Rue Navarin. Hon införde honom i en liten nätt möblerad våning och presenterade honom för sin mor, en gammal dam med ärevördigt utseende, som satt vid fönstret och virkade. Han vexlade ett par ord med den gamla och steg sedan in i Margots boudoir, ett ljust och vackert rum, med möbler, taflor och draperier, som alla vittnade om sin egarinnas smak.

»Så trefligt du bor!»

Men hon fick en missnöjd liten min och svarade med en lätt axelryckning:

»Du har verkligen små anspråk på trefnad! Jag finner det här rummet afskyvärdt. — Hur annorlunda hade jag det inte förr!»

Hennes ord och tonfall väckte åter samma stämning af tvång, som hennes lilla förtroende nyss befriat honom från. Han hade en förnimmelse af, att han stod så fullkomligt utanför hennes lif; och förnimmelsen växte till ett pinsamt och tyngande medvetande om, att denna kvinna aldrig, icke ens för honom, skulle träda helt fram ur det mystiska dunkel, hvarmed hon omgifvit sig från första stund. Han erfor en stark känsla af bitterhet dervid. Alla nyss fördrifna tankar, hugskott och gissningar döko plötsligt åter upp igen, alla gamla misstankar började åter röra på sig. Hvem var hon egentligen? Ja, nu visste han det ju — — och ändå! Hvad skulle han tro?

Han gick af och an på golfvet, stirrande framför sig med en frånvarande blick; och hon följde honom oroligt med ögonen, som om hon gissat hans tankegång.

»Du är så tyst?» Uttrycket i hennes ansigte skiftade, blef tungsint och vemodigt; det sade: »Jag kan icke tvinga dig att tro mig; men det låder ingen fläck vid min heder.»

Han sänkte sina spörjande, brännande ögon in i dessa stora blå, som om han ur deras djup velat hemta fram hennes lifs hemlighet; och han fick ett oemotståndligt intryck af själsfinhet, förstånd och hjertegodhet; detta stumma svar kom alla frågor att tystna.

»Vill du se brefven nu?» — sade hon slutligen.

»Ja, tack.»

Hon hemtade ett litet skrin, öppnade det med en nyckel, som hon bar vid sitt bröst, och räckte honom det. Med en känsla af andakt såg han, att det var fullt af små biljetter och bref, skrifna med Heines välbekanta stil.

»En hel skatt af reliker!» Och i det han lyfte sina fuktiga ögon upp emot henne: »Får jag läsa?»

»Ja. *Du* får läsa» — hennes röst skälfde af återhållen gråt — »jag behöfver väl knappast säga, att du är den förste och den ende, som får se dem.»

Han hade redan fördjupat sig i deras innehåll; och han läste dem med stigande rörelse, det ena efter det andra.

Hon satt och följde minspelet i hans ansigte, som tycktes bli sorgsnare och blidare för hvart bref han läste. — Då han slutat, såg han henne åter djupt in i ögonen, men icke forskande och skarpt som nyss, utan mildt och vekt, kanske med ett uttryck af skuldmedveten ödmjukhet på djupet. Han förebrådde sig sjelf, att han nyss i tankarne brustit i den vördnad, han var skyldig denna kvinna. Ty hon var icke längre den lättsinniga unga flicka, han älskat en gång — — från dessa bref steg det upp ett ljus, som lade sig likt en gloria kring hennes hufvud, och hon var honom helig nu, helig som den djupa, allvarliga sorgen.

Så sutto de länge tysta, försjunkna i det smältande vemod som alltid smyger sig öfver en menniska, då hon ser det förflutnas minnen i det närvarandes ljus, särskildt vid den tidpunkt i hennes lif, då det för första gången reser sig inom henne en dunkel känsla, en formlös och obetvinglig aning om, att tillvarons majdagar äro förbi och att de aldrig — aldrig — skola komma igen. — —

Han var den förste som lyckades göra sig fri från denna stämnings tyngd — skaka den af sig genom en viljeansträngning.

»Får jag kopiera ett par af de här brefven? frågade han.

»Hvarför vill du göra det?»

»Jag har skrifvit en bok till Heines minne. Jag tror, att några af dessa små bref skulle i mer än ett afseende komplettera min skildring af hans sista år.»

Hon betänkte sig ett ögonblick. Hon hade så svårt att föreställa sig innehållet i dessa intima bref framlagdt för profana ögon.

»Nåja», kom det till sist, »om du tror, att de kunna vara till nytta, har jag ingen rätt att behålla dem för mig sjelf.»

»Får jag?» sade han i en ton af öfverraskning, som om han icke tänkt sig möjligheten af, att hon skulle tillåta det. »Tänk på kälkborgarne! Och fru Heine?»

Då lyfte hon sitt hufvud, stolt, och det blixtrade till i hennes blå ögon.

»I vårt förhållande fans ingenting, som behöfver döljas, och hvad fru Heine behagar tänka eller säga, är mig likgiltigt. Jag har ingenting att förebrå mig. Ingenting! Det blef mig förunnadt att sprida en smula sol öfver hans sista lefnadstimmar. Skulle jag icke vara stolt deröfver — och tacksam derför.»

Hon tystnade. Elden hade slocknat i de stora ögonen, men ännu låg det öfver hennes ansigte ett underbart blekt skimmer som om dragen fått ljus inifrån af en stilla brinnande låga.

»Skrif af hvad du vill», sade hon sakta, »och meddela hvad du vill. Hvad andra komma att tänka med anledning af dessa meddelanden skall aldrig vålla mig minsta bekymmer.»

Han böjde sitt hufvud, djupt, inför detta uttryck af sorgsen, vemodig höghet. Han kunde icke svara. Men han tog hennes hand och kysste den varmt.

Många år senare kunde det hända, att man i en salong hos någon framstående medlem af den tyska kolonien i Paris, träffade en dam, som förestäldes under namnet fru Selden.

Hon var icke längre ung. Hon hade längesedan lemnat bakom sig den åldersgräns, som skiljer våren från sommaren, och den, som skiljer sommaren från hösten. Hon var redan inne i sitt lifs Oktober.

En målare skulle ha valt denna kvinna till modell, om han velat framställa en bild af hösten. Han skulle ha målat hennes ansigte sådant han såg det: en medelålders kvinnas bleka ansigte med två stora, blå ögon, sorgsna, melankoliska, drömmande. I det mörkbruna, krusiga håret glänste redan månget silfverstrå ....

Så skulle han ha målat henne, utan alla symboliska attribut, utan vinlöfskrans i håret och med tomma händer — — ögonens uttryck skulle vara nog att ge ett intryck af höstens ödslighet.

Kanske skulle han också, om han vore en mästare, förmå att andas ner öfver sitt verk den obeskrifliga fläkt af stilla svårmod, som låg utbredd öfver hennes drag. —

»— — Jag mins henne icke annorledes»? skrifver en tysk diktare, som träffat henne i Paris strax innan det fransk-tyska krigets utbrott, »än i den egendomliga, allvarsfulla belysning, som hvilar öfver de menniskor, hvilka lidit någon stor smärta och lefva mer i det förflutna än i det närvarande. Denna hennes väsens elegi hade ingenting påfallande i sitt framträdande; den var diskret som allt sant och ädelt är det. Ingenting kunde

var henne mera främmande än den pretentiösa martyrminen hos menniskor, som söka drapera sig måleriskt i flikarne af sin sorg.» — —

Och om ett besök, som han gjorde hos henne, skrifver samme författare:

Hon bebodde den tiden en liten men treflig våning i närheten af Avenue des Ternes. Än mins jag så lefvande den kyliga Februariafton, då jag gick genom Champs elysées ödsliga alleer och vek af hän emot det aflägsna hus, der hon bodde. Med vinnande älskvärdhet uppfylde hon sina värdinnepligter. Lifligare än någonsin ledde hon konversationen. Man glömde nästan att grubbla öfver den gåta, som hennes drömmande ansigte eljes alltid framstälde. Hon talade med förkärlek om den engelska och tyska literaturen; bland Britterna tycktes Byron vara hennes älsklingsdiktare. — Namnet Heinrich Heine kom aldrig öfver hennes läppar. Hjertesåret, som hans död gaf henne, tycktes aldrig ha blifvit fullt läkt. Endast på detta sätt kan hennes tystnad, hennes reservation, hennes hårdnackadt fasthållna inkognito förklaras.» —

Dunklet kring hennes lif har aldrig skingrats. Kanske lefver hon än; kanske är hon död — så stilla, som hon lefvat.

År 1884 sände hon sin bok: *Heinrich Heines sista dagar* ut i verlden. Den bar författarnamnet *Camille Selden.*

För ett par år sedan ljöd ett pistolskott, som gaf eko i den tyska literaturen — Alfred Meissner hade fallit för egen hand.

»Det hvilar en förbannelse öfver Tysklands diktare.»